

TAMPEREEN YLIOPISTO
Johtamistieteiden laitos

**VANHEMMAT TURVALLISUUSUUNNITTELUSSA JA
KÄYTÄNNÖN TURVALLISUUSYHTEISTYÖSSÄ**

Hallintotiede
Pro gradu -tutkielma
Syyskuu 2007
Ohjaaja: Sirpa Virta

Arto Elomaa

TIIVISTELMÄ

Tampereen yliopisto	Johtamistieteiden laitos, turvallisuushallinto
Tekijä:	ELOMAA, ARTO
Tutkielman nimi:	Vanhemmat turvallisuussuunnittelussa ja käytännön turvallisuusyhteistyössä
Pro gradu -tutkielma:	93 sivua, 1 liitesivu
Aika:	Syyskuu 2007
Avainsanat:	lähipoliisi, turvallisuussuunnitelma, turvallisuussuunnittelu, turvallisuusyhteistyö, vanhemmat

Tässä tutkielmassa on tarkasteltu vanhempien asemaa paikallisella tasolla tehtävässä turvallisuussuunnittelussa ja käytännön turvallisuusyhteistyössä. Johtoajatuksena on erityinen huoli nuorista, ja nuoriin vaikuttamisesta turvallisuusyhteistyön avulla. Tässä tehtävässä vanhemmat ovat avainasemassa, ja tämän vuoksi vanhemmilla tulee olla myös mahdollisuus osallistua paikallistason turvallisuusyhteistyöhön.

Tutkimukseen on valittu eri lääneistä yhteensä kymmenen asukasluvultaan Iisalmen kaupungin kokoista kuntaa. Jokaisesta kunnasta on tarkasteltu niissä tehtyä turvallisuussuunnitelmaa, ja sen lisäksi kuntiin on lähetetty erillinen kyselylomake. Kyselyyn ovat vastanneet kohdekunnista poliisi, kuntaviranomainen ja heidän suosittelemansa aktiiviseksi tiedetty vanhempi.

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, miten vanhemmat on huomioitu paikallisessa turvallisuussuunnittelussa ja käytännön turvallisuusyhteistyössä. Kyselyn avulla turvallisuusyhteistyön kehittämismielessä on lisäksi yritetty selvittää, pitäisikö vanhempien olla mukana turvallisuusyhteistyössä, millaisessa turvallisuusyhteistyössä vanhemmat voisivat olla mukana, mikä taho voisi edustaa vanhempia siinä, sekä pitäisikö vanhempia aktivoida turvallisuusyhteistyöhön ja kenen tehtävä vanhempien aktivointi olisi.

Tämän laadullisen tutkimuksen tiedonkeruunmenetelminä ovat teemahaastattelutyypinen kysely ja valmiiden dokumenttien sisällön tarkastelu. Kysymällä voidaan luonnollisesti selvittää järkevimmin, mitä ihminen tutkimuksen kohteena olevasta asiasta ajattelee ja tietää. Toisaalta jo tehdyt turvallisuussuunnitelmat ovat tutkimustehtävään liittyviä valmiita dokumentteja, joita voidaan tutkimuksessa hyödyntää nykytilanteen selvittämisessä.

Tutkimuksen perusteella vanhemmat eivät ole päässeet osallistumaan varsinaisesti turvallisuussuunnitelmien laadintaan, mutta välillisesti heidän voidaan katsoa päässeen vaikuttamaan siihen monella eri tavalla. Käytännössä tehtävässä turvallisuusyhteistyössä vanhemmat on huomioitu paremmin. Vanhempien merkitys turvallisuusyhteistyössä nähdään kuitenkin tärkeänä ja tulevaisuudessa heidän toivotaan pääsevän paremmin siihen osallisiksi. Vanhempainyhdistykset edustavat vanhempia koulukohtaisesti tehtävässä yhteistyössä, mutta suurimpana ongelmana on kuntatasolla vanhempia edustamaan kelpaavan tahon puuttuminen. Turvallisuusyhteistyössä tulisi paremmin hyödyntää tiedotusvälineitä, ja turvallisuudesta tulee tehdä kaikkien kuntalaisten yhteinen asia.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 AIHETTA SIVUAVAT AIKAISEMMAT TUTKIMUKSET	9
2.1 Yhteistyöstä poliisin näkökulmasta	9
2.2 Yhteistyöstä kuntaviranomaisen näkökulmasta	11
2.3 Turvallisuussuunnitelmat vuonna 2001	13
2.4 Turvallisuussuunnittelun parhaita käytäntöjä	16
3 KESKEISET KÄSITTEET	17
3.1 Lähipoliisitoiminta	17
3.2 Sidosryhmäyhteistyö	18
3.3 Turvallisuusverkosto	18
3.4 Turvallisuussuunnittelu	18
3.5 Turvallisuussuunnitelma	19
3.6 Turvallisuusyhteistyö	19
4 TURVALLISUUSSUUNNITTELUN JA -YHTEISTYÖN TAUSTALLA	20
4.1 Lainsäädäntöä	20
4.2 Lähipoliisitoiminta Suomessa	20
4.3 Turvallisuussuunnittelun lähtökohtia	27
4.4 Kohti turvallisuusverkostoja	31
4.5 Uusia ajatuksia turvallisuussuunnitteluun	33
4.6 Kuntaliiton linjaus turvallisuusyhteistyölle	34
4.7 Poliisin ylijohdon ajatuksia turvallisuusyhteistyöstä	35
4.8 Sisäisen turvallisuuden ohjelma	35
4.9 Sisäisen turvallisuuden seuranta	37
4.10 Strateginen johtaminen turvallisuussuunnittelussa	38
4.11 Koulu osana turvallisuutta	41
4.12 Järjestöt toimijoina	42
4.13 Syrjäseutujen turvallisuus	42
4.14 Paikallisen turvallisuussuunnittelun kehittäminen	43
4.15 Tapaturmien torjunta osana turvallisuutta	44
4.16 Tutkittua turvallisuutta	44
4.17 Laatu turvallisuussuunnitteluun	45
4.18 Katsaus tulevaisuuteen	45
4.19 Turvallisuusyhteistyö toiminnan suunnittelussa	46
4.20 Tieto ja turvallisuus	47
4.21 Varhainen puuttuminen	48
4.22 Lähipoliisitoiminnan uusi strategia	48
4.23 Lähipoliisista turvallisuusverkostoihin	51
5 TUTKIMUSTEHTÄVÄ, AINEISTO JA MENETELMÄT	54
5.1 Tutkimustehtävä	54
5.2 Tutkimusote	54

5.3 Taustaoletukset.....	55
5.4 Tutkimuksen empiirisyys.....	55
5.5 Menetelmän valinta	55
5.6 Kyselylomake.....	56
5.7 Valmiit aineistot	57
5.8 Analyysi.....	57
5.9 Tulkinta	57
5.10 Tutkimuksen luotettavuus	57
6 TURVALLISUUSUUNNITTELMAT JA -YHTEISTYÖ KÄYTÄNNÖSSÄ	58
6.1 Kohdekuntien turvallisuussuunnitelmat	58
6.1.1 Turvallisuussuunnitelmien laadintaan osallistuneet tahot.....	59
6.1.2 Ovatko vanhemmat päässeet vaikuttamaan turvallisuussuunnitteluprosessiin?	60
6.1.3 Vanhemmat käytännön turvallisuusyhteistyössä.....	61
6.2 Kyselyt.....	63
6.2.1 Turvallisuussuunnittelun yhteistyötahojen valintaperusteet	64
6.2.2 Vanhemmat suunnitteluprosessissa	66
6.2.3 Vanhemmat käytännön turvallisuusyhteistyössä.....	68
6.2.4 Vanhemmat tulevaisuuden turvallisuusyhteistyössä	71
6.2.5 Millaisessa turvallisuusyhteistyössä vanhemmat voisivat olla mukana?.....	75
6.2.6 Vanhempien edustaja turvallisuusyhteistyössä	77
6.2.7 Vanhempien aktivointi turvallisuusyhteistyöhön	80
6.2.8 Keinot vanhempien aktivoinnissa turvallisuusyhteistyöhön	82
7 JOHTOPÄÄTÖKSET	86
LÄHTEET	91
LIITE.....	94

1 JOHDANTO

Vuosina 427–347 eKr. eläneen Platonin mukaan ”kaikessa tekemisessä alku on tärkein”. Aloittelevalle tutkijalle nämä Platonin sanat merkitsevät kirjoittamisen aloittamiskynnyksen nousua ja aikuisopiskelijalle harmaita hiuksia, koska kirjoitelma pitäisi saada lennokkaaseen alkuun. Niinpä lisään tähän vielä hänen toisen mietelmänsä, jonka mukaan ”oppimiseen ei ole muuta alkua kuin ihmettely”. Tätä ihmettelyä olen harjoittanut aiheen parissa jo vuosia, mutta ainakaan minä en saanut pelkän ihmettelyn avulla näitä ajatuksia ja sanoja paperille saakka. Nyt siirrymme ihmettelyn jälkeen paikallisen turvallisuusyhteistyön maailmaan.

Olen päässyt ammattini kautta mukaan paikalliseen turvallisuusyhteistyöhön useamman kunnan turvallisuus- ja liikenneturvallisuussuunnitelmien laadinnan vuoksi, ja sen lisäksi olen ollut mukana niiden käytännön toteuttamisessa. Turvallisuussuunnitelmia kunnissa on rakennettu monella tavalla. Osa suunnitelmista on syntynyt paikallisten turvallisuusongelmien selvittämisestä, mutta osa taas ihmisryhmistä elinkaari-ajattelun mukaisesti.

Varhaisimmat turvallisuussuunnitelmat on laadittu lähtökohtaisesti viranomaisten kesken, mutta uusimmissa on otettu mukaan paikkakunnalla turvallisuuteen vaikuttaneita tahoja ja niissä on huomioitu paikkakuntien erityispiirteet. Yhteistä kaikille turvallisuussuunnitteluprosesseille, joissa olen ollut mukana, on ollut huoli nuorista ja heidän hyvinvoinnistaan. Toinen voimistuva piirre on toive kansalaisnäkökulman entistä paremmasta huomioimisesta.

Tämän tutkimuksen aihealueena on ollut nuoriin vaikuttaminen turvallisuusyhteistyön kautta. Olen lähestynyt aihealuetta sitä sivuavien aikaisempien tutkimusten ja lähipoliisitoiminnasta kertovan materiaalin avulla. Kirjallisuuteen perehtymällä olen todennut, ettei kansalaisnäkökulmaa ole riittävästi huomioitu, vaan yhteistyö on painottunut viranomaisten kesken tehdyksi työksi. Lopullinen tutkimustehtävä täsmentyi ajatuksesta, että nuoriin pystytään varhemmin ja parhaiten vaikuttamaan vanhempien kautta. Miten sitten vanhemmat on huomioitu paikallisessa turvallisuusyhteistyössä? Luonnollisesti tämä kysymys synnytti vielä joitakin lisäkysymyksiä lähinnä turvallisuusyhteistyön kehittämismielessä.

Paikallistason turvallisuusyhteistyö on muuttunut viranomaisten välisestä sidosryhmäyhteistyöstä laaja-alaisemmaksi. Aikaisemman viranomaisten kahdenkeskisen yhteistyön tilalle on tullut laa-

jempi poikkihallinnollinen kumppanuuteen perustuva verkostoyhteistyö. Kolmannen sektorin asema on pääsääntöisesti ollut vielä vähäinen, ja samoin tutkimus turvallisuusyhteistyön toimijoista on jäänyt hyvin vähäiselle huomiolle. Yleensä turvallisuussuunnitelmista eivät edes ilmene sen laatijat eikä käytännön työhön osallistumaan suunnitellut tahot.

Turvallisuussuunnittelu antaa kansalaisille mahdollisuuden vaikuttaa oman elinympäristönsä turvallisuuden liittyviin asioihin. Viranomaiset eivät pysty keskenään tyhjentävästi määrittelemään kansalaisten arkiturvallisuuteen liittyviä tekijöitä, eikä pelkästään viranomaisvoimin pystytä vaikuttamaan kaikilla elämän osa-alueilla. Turvallisuusyhteistyössä on oleellista löytää oikeat kumppanit turvallisuussuunnitteluun ja käytännön työhön. Suomalaisessa yhteiskunnassa perhe voidaan nähdä perusyksikkönä, ja perheen äänen tulisi kuulua myös turvallisuuden liittyvistä asioista keskusteltaessa.

Puhuttaessa turvallisuusyhteistyöstä kannetaan eniten huolta nuorisosta. Tämän tutkimuksen punainen lanka ja merkitys liittyvät juuri huoleen nuorista, ja siihen miten heidän asenteisiin ja turvallisuuden voitaisiin parhaiten vaikuttaa turvallisuusyhteistyöllä. Mielestäni asiaa tulee lähestyä kotien ja vanhempien avulla. Ainakin valtionhallinnossa nuorten ongelmien ratkaisussa korostetaan varhaisen puuttumisen mallia, jolloin myös estävän toiminnan merkitys tulee kasvamaan. Vanhemmat ovat lapsiinsa nähden tässä suhteessa avainasemassa, ja siten vanhemmille tulee antaa myös mahdollisuus osallistua turvallisuusyhteistyöhön.

Tämän tutkimuksen tavoitteena on selvittää, miten vanhemmat ovat olleet mukana kunnissa tehtävässä turvallisuussuunnittelussa ja käytännön turvallisuusyhteistyössä. Vanhempien osallistuminen turvallisuusyhteistyöhön voidaan nähdä laajemmin osana kansalaisnäkökulmaa, jonka merkitys tulee tulevaisuudessa korostumaan. Tutkimuksen tavoitteena on ottaa kantaa myös tulevaisuuteen selvitetessä, miten vanhemmat tulisi jatkossa huomioida turvallisuusyhteistyössä. Tämä näkökulma on mukana lähinnä turvallisuusyhteistyön kehittämismielessä ja vanhempien osallistumisen tarpeellisuuden selvittämiseksi. Lisäksi on tarkoitus selvittää millaisessa turvallisuusyhteistyössä vanhemmat voisivat olla mukana, mikä taho voisi edustaa vanhempia sekä pitäisikö vanhempia aktiivoida turvallisuusyhteistyöhön ja kenen tehtävä vanhempien aktivointi olisi.

Vanhempien asema turvallisuusyhteistyön kentässä on täysin tutkimaton alue. Kuitenkin vanhemmilla voi olla paljon tietoa asuinalueensa turvallisuuden liittyvistä tekijöistä. Heillä on ainakin suora vaikuttamismahdollisuus omiin lapsiinsa. Lisäksi julkishallinnon kiristyvän työtahdin ja vähen-

tyvien määrärahojen aikakautena juuri vanhemmat voisivat olla ”käyttämätön voimavara” turvallisuussuunnittelussa ja turvallisuusyhteistyössä.

Tämän tutkimuksen rajauksena on oma kiinnostukseni verrata kotikaupunkini tilannetta väestömäärältään vastaavan kokoisiin kaupunkeihin tai kuntiin Suomessa. Tutkimusekonomian vuoksi olen valinnut tutkimuskohteeksi jokaisesta viidestä läänistä kaksi kuntaa. Ahvenanmaan läänin olen jättänyt tutkimuksen ulkopuolelle, koska se eroaa liiaksi muista lääneistä. Tutkimukseen liittyvä kyselylomake on lähetetty valituissa kunnissa yhdelle poliisille ja yhdelle kunnan edustajalle sekä heidän ehdottamalleen aktiiviselle vanhemmalle. Perusteena näille henkilöryhmävalinnoille on poliisin ja kunnan keskeinen asema turvallisuusyhteistyössä sekä vanhemman osalta tämän tutkimuksen erityispiirre. Tutkimusmateriaalina ovat lisäksi kunnalliset turvallisuussuunnitelmat, joiden osalta on rajoitettu näihin samoihin kymmeneen kuntaan. Rajoittuminen samoihin kuntiin mahdollistaa asioiden osittaisen tarkastamisen näitä kahta lähdeaineistoa vertailemalla, mikä puolestaan lisää tutkimuksen luotettavuutta.

Turvallisuusyhteistyötä koskevan aikaisemman tutkimuksen avulla lähestytään tutkimusaihetta pitäytyen Suomessa tehdyissä tutkimuksissa. Koska vastaavia aikaisempia tutkimuksia ei ole, tarkastellaan aihetta lähinnä olevien aikaisempien tutkimusten avulla yleisemmästä tutkimuksesta alkaen. Tutkimusten tarkastelun jälkeen taustoitetaan tutkittavaa asiaa teorian avulla. Aikaisempien juridisten opintojeni ohjaamana olen lähtenyt liikkeelle tutkimustehtävään liittyvästä lainsäädännöstä. Hierarkkisesti ylimpänä oleva perustuslaki määrittää rajat yksilön vaikuttamismahdollisuuksiin lähiympäristöön koskevassa päätöksenteossa. Kuntalaissa säädetään kuntalaisten osallistumisoikeudesta ja vaikuttamismahdollisuuksista kunnan toimintaa. Kuitenkin käytännössä on tärkeimpänä poliisilaki, joka velvoittaa poliisin toimimaan turvallisuuden ylläpitämiseksi yhteistyössä myös alueen asukkaiden kanssa. Tätä tehtävää poliisi on jo aiemmin toteuttanut lähipoliisitoiminnan kautta, johon tutkimuksessa on luotu laaja katsaus sen syntyajoista aina nykyhetkeen saakka. Mitä kaikkea lähipoliisiajattelu on pitänyt sisällään ja miten se on muuttunut vuosien aikana. Samassa luvussa on esitelty useita julkishallinnon turvallisuuteen liittyviä ohjelmia ja raportteja. Luvun lopuksi on luotu katsaus turvallisuusverkostoihin.

Seuraavaksi tutkielmassa tarkastellaan tutkimusaihetta tieteen näkökulmasta ja perustellaan tutkimuksessa tehdyt valinnat tieteellisen keskustelun kautta. Tämän jälkeen esitellään tutkimuksen käytännön toteutus. Tutkimuksen aineistona ovat olemassa olevat turvallisuussuunnitelmat Iisalmessa ja vertailupaikkakunnilla. Tutkimusaineistoa on täydennetty lomakekyselyllä, joka on lähetetty va-

littujen paikkakuntien poliisille, kunnan edustajalle ja vanhemmalle. Suppeampi kyselylomake on lähetetty Suomen Vanhempainliitto ry:een valtakunnan tason näkemyksen saamiseksi vanhempien hyödynnettävyydestä turvallisuusyhteistyössä. Tutkimusaineisto on purettu, analysoitu, ja lopuksi on esitetty tutkimusaineistosta tulkinnan kautta saadut tulokset johtopäätelmiseen. Seuraavaksi on pyritty esittämään mitä käyttöä saaduilla tuloksilla on, ja voidaanko saatuja tutkimustuloksia hyödyntää yleisemminkin. Lopuksi yhteenvedossa on tiivistetty lyhyesti koko tutkielman sisältö ja pohdittu mitä mahdollisia jatkotutkimuksia tämä tutkimus voisi synnyttää.

2 AIHETTA SIVUA VAT AIKAI SEMMAT TUTKIMUKSET

2.1 Yhteistyöstä poliisin näkökulmasta

Poliisin sidosryhmäyhteistyötä on tutkittu eri puolilla läntistä maailmaa jo pidemmän aikaa, mutta lähipoliisitoiminnan kontekstisidonnaisuudesta aiheutuvan vaikean vertailtavuuden vuoksi pitäydyn tässä tutkimuksessa kotimaisissa tutkimuksissa. Rikosten ennaltaehkäisyyn osallistuvat laajasti ajateltuna hyvin monet yhteiskunnalliset instituutiot alkaen perheestä ja sen kasvatuseriaatteista. Nykysuuntauksen mukaisesti rikoksia ennalta ehkäistään koko ihmisen eliniän aina vauvasta vanhuusvuosiin saakka. Vaikka suurin osa tästä toiminnasta tapahtuu poliisin ja oikeusjärjestelmän toiminnan ulkopuolella, poliisi on kuitenkin näkyvin osa tätä lainvalvontakoneistoa. Poliisin asema rikosten ennalta ehkäisyssä on perinteisesti nähty keskeisenä, ja jo lainsäädännön tasolla se on asetettu poliisin toiminnan tavoitteeksi yhdessä yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisen kanssa. (Salmi & Keskinen 1997, 1.)

Lähipoliisitoiminnassa ja siihen liittyvässä ongelmakeskeisessä poliisitoiminnassa tavoitellaan poliisin ja kansalaisten välisen yhteistoiminnan lisäämistä. Kanssakäymisen avulla poliisi pääsee pureutumaan kansalaisten arkielämää askarruttaviin asioihin. Yhteistyön onnistumista ei kuitenkaan kannata pitää itsestäänselvytenä, vaan kansalaisia tulee opastaa yhteistyöhön. Poliisin pitää pystyä keksimään uusia keinoja kansalaisten kielteisten asenteiden muuttamiseksi ja saada kansalaiset myötämielisiksi toimivan yhteistyön rakentamiselle. (Salmi & Keskinen 1997, 22.)

Ennalta estävän työn jalkauttaminen poliisijohdon puheista käytännön poliisitoimintaan ei aina ole ongelmaton. Asiat nähdään selkeämpinä ja huomattavasti helpompina kirjoituspöydän takana kuin käytännön työssä. Kentällä työskentelevä poliisi mieltää työnsä enemmän konkreettiseksi ja reaktiiviseksi, josta hän saa palautteen välittömästi. Ennalta estävässä työssä tulokset ovat lyhyellä aikavälillä huonosti mitattavissa ja vaikeasti osoitettavissa. Niinpä kenttäpoliisin vähemmän myötämielinen asenne yhdessä sen kanssa, että ennalta estävän toiminnan vaikutuksia on vaikea mitata, tekee ylhäältä annettujen ajatusten toteuttamisen käytännössä hankalaksi. (Salmi & Keskinen 1997, 25.)

Poliisin asenteita tutkittaessa poliisien iän ja työkokemuksen on todettu vaikuttavan oman työn kehittämiseen. Nuoret poliisit, joilla on vähän työkokemusta, ja poliisiorganisaation hierarkiassa alempana olevat poliisit suhtautuvat myötämielisimmin lähipoliisitoimintaan. Toisaalta selkeä risti-

riita edelliseen tulee siinä, että kielteisesti konkreettiseen lähipoliisiohjelmaan suhtautuneet vanhemmat ja ylempänä hierarkiassa olevat poliisit suhtautuvat myönteisesti poliisin ja yhteisön välisten suhteiden kehittämiseen. (Salmi & Keskinen 1997, 26.) Tämä kuvastaa suhtautumista lähipoliisitoiminnan käytännön toteuttamistapoihin. Yhteistyötä ja sen kehittämistä pidetään sinänsä tärkeänä, mutta poliisit, joilla on enemmän elämäkokemusta, eivät näe mielekkäänä nuorten paremmin hyväksymää lähipoliisitoiminnan toteuttamiseen yhdistettyä ”markkinahumua”.

Poliisiorganisaatio on perinteisesti ollut tyypillinen esimerkki jäykästä ja hierarkkisesta organisaatiosta, ja poliisia onkin kutsuttu puolisolitaalliseksi organisaatioksi. Tällaisessa byrokraattisessa organisaatiomallissa on käytössä kapea-alaiset toimenkuvat. Poliisihallinnossa toimenkuvien laajentaminen lisää työmotivaatiota ja sitoutuneisuutta. Sitoutuneisuus on edellytyksenä osaamisen ja tunteuksien muuttumisessa lähipoliisitoiminnassa tarvittavaksi innovatiiviseksi ja joustavaksi työotteeksi. (Salmi & Keskinen 1997, 30.)

Länsimaiset poliisijärjestelmät ovat viime vuosikymmeninä muuttaneet toimintaansa selkeästi ennalta ehkäisevän toiminnan suuntaan. Suomessa siirtyminen tähän alkoi konkreettisesti 1980-luvun puolivälissä, jolloin muiden toimien lisäksi sisäasiainministeriön asettaman työryhmän tehtäväksi tuli suunnitella ennalta ehkäisevän poliisityön strategia. Tässä työryhmän mietinnössä ennalta estävä poliisitoiminta on painottunut senaikkaisiin rikostorjunnan erityisiin osa-alueisiin, kuten nuorisotyöhön, erilaiseen tiedotus-, kasvatusta- ja valistustyöhön sekä omaisuuden suojausneuvontaan. (Virta 1998, 55.)

Vuoden 1987 poliisin ennalta estävän toiminnan strategiamietinnössä tiedusteltiin kyselyn avulla poliisipiireissä tehtävästä preventiivisestä työstä. Vastausten mukaan preventiivistä työtä tehtiin hyvin vaihtelevasti, eikä sitä mielletty oikeaksi poliisityöksi. Syitä kielteiseen asennoitumiseen on etsitty poliisikulttuurin puolelta. Poliisi on perinteisesti pitänyt etäisyyttä kansalaisiin korostaakseen ammattimaisuuttaan ja riippumattomuuttaan. Kuitenkin Virran vuonna 1987 tekemän tutkimuksen mukaan 14 prosenttia kansalaisista piti ennaltaehkäisevää toimintaa jopa kaikkein tärkeimpänä poliisin tehtävistä. (Virta 1998, 61.) Vuosien 1989 ja 1990 sidosryhmätutkimusten mukaan poliisin odotetaan ehkäisevän rikollisuutta ja järjestyshäiriöitä lisäämällä näkyvää valvontaa etenkin viikonloppuiltoina ja -öinä taajamien keskustoissa. Ylipäätään tärkeimpinä tekijöinä ennalta ehkäisyssä nähdään poliisin näkyvän valvonnan lisäksi laillisuuskasvatus ja kiinnijoutumisriski. (Virta 1998, 63.)

Lähipoliisitoimintaa on kehitetty poliisipiireissä hyvin vaihtelevasti. Toiminnan sisältö vaihtelee hyvinkin laajoista strategisista ja organisatorisista uudistuksista aina yksittäisiin PR-luonteisiin tapahtumiin. Poliisipiireissä ei ole ollut lähipoliisitoimintaan liittyvistä asioista riittävästi tietoa, koska lähipoliisiajattelua ei ole juurikaan tuotu esiin millään poliisikoulutuksen tasoilla. Päälystökoulutuksessa on esitelty ulkomaisia malleja lähipoliisitoiminnasta ja on käyty jopa tutustumassa niihin. Päähuomio lähipoliisitoiminnan alueella on kiinnittynyt koulutuksessa turvallisuuskyselyiden tekemiseen ja niiden tulosten analysointiin. Niinpä poliisipiirien johdossa on tietoa turvallisuuskyselyiden tekemisestä ja niistä onkin muodostunut aina vuodesta 1995 alkaen hyvin suosittu lähipoliisitoiminnan työkalu. (Virta 1998, 95.)

Vuonna 1994 Korander teki valtakunnallisen turvallisuuskyselyn, jonka perusteella lähipoliisitoiminnalle on olemassa selkeä tarve. Tutkimuksen mukaan noin 80 prosenttia kansalaisista toivoi poliisin tutustuvan nykyistä paremmin paikallisiin ongelmiin ja alueen ihmisiin sekä lisäävän näkyvää valvontaa. Lähipoliisitoimintaa toivoivat erityisesti vanhemmat ihmiset ja naiset. (Virta 1998, 96.) Näkyvällä valvonnalla voidaan parantaa eniten kansalaisten kokemaa turvallisuudentunnetta, joka on kuitenkin hyvin subjektiivinen asia. Käsitykseni mukaan turvattomuutta kokevat usein eniten juuri ne henkilöryhmät, joilla on tosiasiasa pienin riski joutua rikosten kohteeksi. Tässä yhteydessä voitaisiin lisäksi pohtia mitä poliisin suorittama näkyvä valvonta todella kertoo poliisin tehokkuudesta ja millainen vaikutus näkyvällä valvonnalla tosiasiasa on rikollisuuden vähentymiseen?

2.2 Yhteistyöstä kuntaviranomaisen näkökulmasta

Suomen Kuntaliiton vuonna 1999 julkaiseman kunta-alan tulevaisuusbarometrin mukaan turvallisuus on merkittävä kilpailutekijä kunnalle. Turvallisuudella on merkitystä kansalaisten valitessa asuinympäristöään ja liikeyritysten sijoittaessaan tuotantolaitoksiaan. (Tikkala 2000, 3.) Tikkala on tutkinut kuntaviranomaisten näkökulmasta kokemuksia turvallisuusyhteistyöstä, sen kehittämistä, paikallisia turvallisuusongelmia ja poliisipalvelujen palveluodotuksia. Hänen tutkimuksensa tavoitteena on ollut tukea paikallistasolla aloitettavaa strategista turvallisuussuunnittelua.

Kuka on vastuussa paikallisesta turvallisuudesta? Lainsäädäntö tukee sitä näkökantaa, että poliisi on ensisijainen vastuutaho. Toisaalta poliisin toimivalta alkaa yleensä vasta, kun ongelmat ovat edenneet niin pitkälle, että ne ilmenevät rikoksina tai muuna häiriökäyttäytymisenä. (Tikkala 2000, 20.)

Tulisiko kuntaviranomaisen olla aktiivinen osapuoli jo ennen tätä ja pyrkiä omalla toiminnallaan puuttumaan ei-toivottavaan kehitykseen mahdollisimman varhaisessa vaiheessa? Ketkä muut ovat vastuussa turvallisuuden tekemisestä ja mikä on lopulta yksilön vastuu?

Viranomaisten kesken turvallisuus mielletään yhteiseksi asiaksi, ja sen toteuttamiseen poliisi ja kuntaviranomaiset osallistuvat yhteisesti sovitun strategian mukaisesti. Paikallisten turvallisuussuunnitelmien laatiminen on yksi osoitus yhdessä toimimisesta. Kansallisen rikosentorjuntaohjelman perusteella vuoden 2000 sisäasiainministeriön tulossuunnitelmaan on kirjattu tavoitteeksi saada rikosentorjuntaan mukaan valtiovallan lisäksi kunnat, elinkeinoelämä, kirkko, kansalaisjärjestöt ja yksityiset kansalaisetkin. (Tikkala 2000, 20–21.) Kunnan viranomaisten tekemän turvallisuustyön välillinen vaikutus tulevaisuuden turvallisuuteen voi olla paikallisella tasolla huomattavasti merkittävämpää kuin poliisin tekemä rikosentorjuntatyö, vaikka sen mittaaminen ja todentaminen on nykyhetkessä vaikeaa (Tikkala 2000, 25).

Tikkalan tutkimuksen mukaan poliisiin ja kunnan eri toimialojen yhteistyön kehittämistä 98 prosenttia vastaajista piti tärkeänä. Kehittämiskohteet vaihtelivat kunnittain, mutta yleisesti esille nousivat yleiseen järjestykseen ja turvallisuuteen liittyvät kehittämiskohteet sekä erityiskohteina huumeet ja nuorisorikollisuus. Tutkimukseen vastanneista 82 prosenttia mielsi poliisin olevan turvallisuusyhteistyössä aloitteentekijänä. Voimakkaammin tätä mieltä olivat sosiaali- ja terveystoimen edustajat. (Tikkala 2000, 63–65.)

Koko tämän tutkimuksen aikana toistuvat ja korostuvat eri osapuolten lausunnoissa turvallisuusuhkista erityisesti huumeet ja niiden vaarallisuus. Mielestäni tässä on kyse eräänlaisesta muotiasiasta ja pahimman pelon korostamisesta. Toisaalta on hyvä, että myös huumeista keskustellaan, mutta tämänkin keskustelun tulisi pysyä oikeissa mittasuhteissa. Tiedotusvälineet ovat muokanneet ihmisten mielipidettä siten, että he luulevat huumeiden ja niihin liittyvän rikollisuuden olevan suurin päivitäinen uhkatekijä, vaikka tosiasiaassa huumeisiin liittyvät ongelmat koskettavat vain pientä osaa kansalaisista.

Viranomaisten ja vapaaehtoisuuskentän välistä kokonaisvaltaista kunnallista turvallisuusstrategian kehittämistä kannatti 93 prosenttia vastaajista. Kiinnostus yhteistyöhön oli suurta kaikilla kunnan toimialoilla, mutta ei kuitenkaan täysin varauksetonta. Turvallisuustyön organisoinnin osalta yli puolet vastaajista katsoi yhteistyön onnistuvan parhaiten viranomaisten kesken muodostetuissa työryhmissä, ja vajaat kolmannes vastaajista piti viranomaisten välistä virkatoimiin liittyvää yhteistyötä riittä-

vänä. Avoimissa vastauksissa ehdotettiin muiksi tavoiksi työryhmien käyttöä, paikallisista tarpeista syntyvää tapauskohtaisuutta sekä järjestöjen ja yhteisöjen kytkemistä organisaatioihin. (Tikkala 2000, 67–69.)

2.3 Turvallisuussuunnitelmat vuonna 2001

Vuoden 1999 kansallinen rikosentorjuntaohjelma edellytti, että kuntiin laaditaan kunnalliset turvallisuussuunnitelmat yhteistyössä poliisin, eri viranomaisten, yhteisöjen ja asukkaiden kanssa. Suomessa on yleisimmin käytetty termejä turvallisuussuunnittelu ja turvallisuusyhteistyö, mutta myös paikallisista rikosentorjuntaohjelmista ja suunnittelusta on puhuttu tarkoittaen samaa asiaa. Suomessa ei turvallisuussuunnittelulle alussa ollut mitään yhtenäistä toimintamallia, joten paikalliset suunnitelmat olivat hyvinkin erilaisia. Poliisi toimi aloitteentekijänä monessa suunnitelmassa, koska suunnitelman teko ei ollut kunnille pakollista. Paikallisella tasolla poliisi joutui laajentamaan yhteistyötään perinteisestä kahdenvälisestä sidosryhmäyhteistyöstä, ja kunnat puolestaan kehittämään poikkihallinnollisia työskentelytapojaan. (Virta 2001a, 4.)

Turvallisuussuunnitelmien arviointiraportin tutkimusaineiston muodostivat tuolloin valmiina olleet paikalliset turvallisuussuunnitelmat. Vuonna 2001 Suomessa oli 448 kuntaa ja näistä 228 kunnalla oli valmis turvallisuussuunnitelma (Virta 2001a, 9). Raportin yhtenä tavoitteena oli arvioida, miten turvallisuussuunnittelu oli lähtenyt liikkeelle ja kuinka siinä oli onnistuttu. Tutkimuksen kohteena olivat suunnittelutyöhön osallistuneet toimijat, suunnitelmien rakenteet, toimintaympäristöselvitykset, suunnitelmien tavoitteet ja esiin nousseet turvallisuusongelmat sekä suunnitelmien seuranta ja arviointi. (Virta 2001a, 10.)

Oma mielenkiintoni keskittyy tutkielmassa seuraavaksi turvallisuussuunnitelmien toimijoihin ja etenkin siihen, miten lasten ja nuorten vanhemmat on huomioitu suunnitelmissa. Raportin mukaan poliisi on ollut suunnittelutyössä aloitteentekijänä lähes kaikissa suunnitelmissa ja yhteistyötahoina ovat olleet poliisin perinteiset yhteistyökumppanit. Valtaosa suunnitelmista on tehty puhtaasti viranomaisten voimin, ja osasta suunnitelmia puuttuu maininta niiden tekemiseen osallistuneista toimijoista (Virta 2001a, 10). Tässä yhteydessä herää luonnollisesti kysymys kansalaisnäkökulman toteutumisesta. Jos suunnitelmat on valmisteltu vain viranomaisten kesken, miten kansalaiset ovat päässeet vaikuttamaan niihin?

Suunnitelman laatimiseksi monessa kunnassa on perustettu työryhmä, alatyöryhmiä ja osassa jopa ohjausryhmä. Poliisi on kuitenkin ollut keskeisessä asemassa ja työryhmien muu kokoonpano on vaihdellut hyvinkin laajasti. Viranomaiset ovat kuitenkin olleet hyvin edustettuina työryhmissä. Arviointiraportista ei ilmene se, kuinka avoimia suunnitelmia laatineet verkostot ovat olleet ja mikä verran niissä on käytetty kuulemis- ja lausuntomenettelyjä. (Virta 2001a, 12.)

Turvallisuussuunnitelmien rakenne vaihtelee yhden sivun taulukosta monisivuisiin muistioihin, eikä suunnitelmien rakenteen pohjalta voida päätellä, miten eri toimijat on huomioitu suunnittelussa (Virta 2001a, 13). Useiden suunnitelmien tavoitteiden sanamuoto on lainattu kansallisesta rikosten- torjuntaohjelmasta ja tavoitteet ovat pääsääntöisesti yleisluontoisia ja sosiaalispreventiivisiä. Yleisluonteisuudesta voidaan päätellä tavoitteiden olleen viranomaisten muotoilemia, ja joissakin kunnissa tavoiteasetteluun on kirjoitettu ajatus turvallisuusohjelman laatimisesta yhteistyössä poliisin ja kunnan viranomaisten kesken. (Virta 2001a, 20.)

Huomionarvoista suunnitelmissa on se, että suurin huoli kohdistuu nuorisoon. Kaikkiin suunnitelmiin sisältyy turvallisuuteen ja rikollisuuteen liittyviä nuorisoa koskevia sosiaalisia ongelmia ja huolenaiheita, joista päällimmäisinä ovat nuorisotyöttömyys, päihdeongelmat, rikoskierteeseen joutuminen, syrjäytyminen sekä alkoholin ja tupakan myynti nuorille. (Virta 2001a, 21.) Tämä toteamus vahvistaa valitsemani aiheen ajankohtaisuutta ja tarpeellisuutta.

Paikallisen turvallisuussuunnittelun tulee perustua paikallisiin tarpeisiin ja ongelmiin (Virta 2001a, 25). Kuka tuntee parhaiten paikallisen tilanteen, jollei siellä oleva tavallinen kansalainen? Arviointiraportissa mainitut keinot vaihtelevat hyvinkin laajasti, mikä selittyy eri kuntien turvallisuusongelmien vaihteluista. Turvallisuusyhteistyössä poliisin osuudeksi jää pääasiassa lähipoliisitoimintaan liittyvä ennalta estävä työ ja rikosten selvittäminen, mutta muutoin vastuuta on jaettu tasapuolisesti eri viranomaisille. Suunnitelmissa korostetaan viranomaisten välisen yhteistyön aikaansaamista ja sen parantamista. Näin siis keinojenkin yhteydessä korostuu viranomaisten asema eikä kansalaisten vaikuttamismahdollisuuksista löydy mainintaa. (Virta 2001a, 26.)

Useissa turvallisuussuunnitelmissa on maininta niiden päivittämisestä, seurannasta ja arvioinnista säännönmukaisin välein. Suunnittelutyöhön osallistuneet viranomaiset jatkavat yleensä seurantar ryhmänä, jolloin turvallisuusyhteyden saadaan jatkuvuutta. Seurannan kautta tarkastellaan sitä, missä vaiheessa ollaan ja missä määrin on tarvetta muutoksiin. Arvioinnilla puolestaan yritetään saada

tietoa siitä, miten suoritettavat toimenpiteet ovat vaikuttaneet ja miten niillä on onnistuttu ratkaisemaan turvallisuusongelmia. (Virta 2001a, 29.)

Arviointiraportissa on nostettu esiin joitakin parhaita käytäntöjä ja innovaatioita. Oulun suunnitelmaan on kirjattu eri tason toimijoiden asema ja vaikutusmahdollisuudet. Näin saadaan lähidemokratiatason kautta myös asukkaat mukaan turvallisuusprosessiin. Myös Hämeenlinnan suunnitelmassa otettiin käsittelyyn asukkaiden omat kokemukset asuinalueestaan. (Virta 2001a, 35.) Tornioon on perustettu rikoksantorjuntaneuvosto, mutta raportista ei tarkemmin ilmene sen kokoonpano (Virta 2001a, 38).

Turvallisuussuunnittelun alkuvaiheen kriittisiksi menestystekijöiksi on mainittu kunnan tai kaupungin viranomaisten ja johtohenkilöiden innostaminen ja motivointi. Hyvä yhteistyö edellyttää myös yhteisiä intressejä ja uskoa omiin mahdollisuuksiin vaikuttaa yhteistyötä tekemällä oman alueen turvallisuustilanteeseen. (Virta 2001a, 39.) Monissa kunnissa ja kaupungeissa turvallisuussuunnittelu on onnistuttu yhdistämään osaksi alueen laajempaa kehittämistä, jolloin se on koettu koko paikkakunnan yhteiseksi asiaksi (Virta 2001a, 40).

Turvallisuussuunnittelun merkitys paikallispoliisin strategisen johtamisen välineenä on jäänyt keskusteluissa taka-alalle. Sen sijaan on korostettu turvallisuussuunnittelun yhteydessä tehtävän yhteistyön tärkeyttä ja tässä yhteydessäkin painottaen sen merkitystä kaupungille, kunnille ja niiden asukkaille. Verkostoitumisen kautta poliisi on mukana ympäröivän yhteisönsä arjessa lähipoliisiajattelua noudattaen. (Virta 2001a, 41.)

Turvallisuussuunnitelma on hyvä alku yhteistyölle, ja sen pitäisi olla paikallisen verkostoyhteistyön väline. Turvallisuussuunnitelma auttaa poliisia toiminnan suuntaamisessa, ja seurannan kautta työhön saadaan jatkuvuutta. Turvallisuussuunnittelustrategian jatkoa pohdittaessa nousee esiin kysymys turvallisuussuunnittelun yhtenäistämistä ja joidenkin sen osatekijöiden valtakunnallisesta linjaamisesta. Oman tutkimustyöni kannalta oleelliseksi nousevat tulevaisuutta koskevat ajatukset asukkaiden ja kansalaisten asemasta. Halutaanko kansalaiset tai vielä tarkemmin vanhemmat mukaan turvallisuussuunnitteluun, ja jos halutaan, miten? Missä määrin kansalaisten tai etenkin vanhempien näkemykset tulee ylipäättään huomioida?

2.4 Turvallisuussuunnittelun parhaita käytäntöjä

Sisäasiainministeriö asetti vuonna 2004 hankkeen selvittääkseen julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyön parhaita operatiivisia käytäntöjen turvallisuussuunnitelmien toteuttamisessa. Hanketta edelsi sisäasiainministeriön ja Finnsecurity ry:n sopimus asiasta, ja tarkoituksena oli tukea sisäisen turvallisuuden ohjelman toteuttamista. Tavoitteena oli selvittää, mitkä ovat paikallistason yhteistyön vähimmäisvaatimukset ja mitkä seikat ovat onnistuneen yhteistyön taustalla. Hankkeesta rajattiin kuitenkin pois yhteistyö kolmannen sektorin toimijoiden kanssa, vaikka tällä yhteistyöllä on myös tärkeä asema turvallisuusyhteistyössä. (PATSU loppuraportti, 4.)

Hankkeen 20.5.2005 antaman väliraportin mukaan yritysten tai niitä edustavien järjestöjen osallistuminen turvallisuussuunnitelmien laadintaan on harvinaista (PATSU loppuraportti, 5). Yhteistyöhön tulisi saada mukaan sellaisia organisaationsa turvallisuussuunnittelusta aidosti innostuneita edustajia, joilla on päätösvaltaa ja myös aikaa käytettävissä suunnitteluun. Väliraportin mukaan turvallisuusyhteistyössä tulee olla koordinaattori, vaikka yhteistyön organisaatiorakenteet vaihtelevat suuresti. Lisäksi osapuolten tulee kokea saavansa jotain hyötyä yhteistyöstä. (PATSU loppuraportti, 7.) Työryhmän raportin päätelmien mukaan paikallistason turvallisuusyhteistyön toimijoita ovat lähinnä kunnat eri hallintokuntineen, poliisi ja järjestöjen edustajat. Järjestöistä mainitaan seurakunnat, nuorisojärjestöt ja erilaiset asuinalueyhdistykset. (PATSU loppuraportti, 14.)

3 KESKEISET KÄSITTEET

3.1 Lähipoliisitoiminta

Poliisi-sana on lähtöisin Kreikasta, jossa sanalla polis tarkoitettiin kaupunkiyhteisöä ja politea merkitsi valtiota, valtiomuotoa ja hyvin järjestettyä yhteiskuntaa. Saksassa Polizei-sana mainittiin jo Wormsin valtiopäivillä vuonna 1521, ja sillä tarkoitettiin hyvää järjestystä eli hallintoa. Saksaan termi oli kulkeutunut Ranskasta, jossa sanalla polir tarkoitettiin hyvän järjestyksen ylläpitämistä. Poliisi-sanalla tarkoitettiin aluksi julkista hallintoa kokonaisuudessaan ja sen toteuttamiseen voitiin tarvittaessa käyttää pakkovaltaa. (Kiehelä & Virta 1999, 41.)

Poliisivaltio juontaa juurensa edellä kuvatusta ajattelumallista. Oikeusvaltioajattelun kautta poliisin pakkovaltaa supistettiin ja se rajattiin koskemaan lähinnä sisäisen järjestyksen ylläpitoa. Tällä tavoin vähitellen poliisin tehtäväksi valikoituivat nykyisen kaltaiset poliisin toimialaan kuuluvat tehtävät. Suomessakin politia-termillä oli aluksi laajempi merkitys, mutta autonomian aikana termi jäi koskemaan enää sisäasianhallintoa. Vasta 1700-luvun lopulta voidaan katsoa nykymuotoisen poliisi-käsitteen tulleen yleisemmin käyttöön ja nykyaikaisen poliisin synty yhdistetään Lontoon Metropolitan Poliisin perustamiseen vuonna 1829. (Kiehelä & Virta 1999, 41–42.)

Lähipoliisitoiminta on käsitteenä mainittu virallisissa yhteyksissä ensimmäisen kerran vuoden 1986 parlamentaarisen poliisikomitean mietinnössä. Siinä lähipoliisitoiminnalla tarkoitettiin lähinnä kortteli- ja aluepoliisitoimintaa, joiden avulla pyrittiin parantamaan ennalta estävän toiminnan tuloksia, ja saamaan läheisempi yhteys paikalliseen väestöön sekä tuottamaan poliisipalvelut lähellä asiakkaita huomioiden heidän odotuksensa. Lähipoliisitermin taustalla oleva englannin kielen termi community policing ei täysin vastaa suomalaista vastinettaan, koska lähipoliisi-termistä puuttuvat sen ulkomaisen vastineen yhteisö ja kommunikaatio. Näillä viitataan poliisin ja yhteisön kommunikoivaan vuorovaikutukseen. Community policing-termi vakiintui englanninkielisissä maissa 1980-luvun lopulla. (Kiehelä & Virta 1999, 11.)

Lähipoliisitoimintaa on yritetty määritellä monella eri tavalla, mutta tyhjentävästi siinä ei ole onnistuttu. Lähipoliisiohjelmille on kuitenkin kaksi yhteistä periaatetta, joista ensimmäisen mukaan on oleellista saada poliisi ja ympäröivä yhteisö läheisiin väleihin lain toimeenpanoa koordinoitaessa. Rikollisuuden ehkäisyllä pyritään yhteistyössä turvallisuuden tunnetta kohottamalla parantamaan

elämän laatua yhteisössä. Toiseksi toimeenpanoviranomaisten tulee pystyä vastaamaan yhteisössä ilmaantuviin ongelmiin. (Kiehelä & Virta 1999, 20.)

Vuoden 2007 poliisin lähipoliisitoiminnan strategian mukaan lähipoliisitoiminta määritellään seuraavasti:

”Lähipoliisitoiminta on poliisin perustehtävän hoitamista kansalaisläheisesti, laadukkaasti ja tehokkaasti. Sen tavoite on tuottaa turvallisuutta ja turvallisuudentunnetta, vähentää ja ehkäistä rikollisuutta ja järjestyshäiriöitä, ja siten myös säilyttää poliisi-kuva myönteisenä ja poliisiin kohdistuva luottamus korkealla.”

3.2 Sidosryhmäyhteistyö

Sidosryhmäyhteistyöllä tarkoitetaan tässä yhteydessä sitä käytännön yhdessä toimimista, jolla toteutetaan turvallisuussuunnittelun tuloksena syntyneitä turvallisuussuunnitelmaa. Turvallisuussuunnitelmaan kirjatut toimenpiteet suoritetaan juuri sidosryhmäyhteistyön avulla yhdessä sovitulla tavalla.

3.3 Turvallisuusverkosto

Verkosto koostuu yksittäisistä toimijoista ja näitä toimijoita yhdistävistä suhteista. Tässä yhteydessä tarkoitettu turvallisuusverkosto syntyy jo turvallisuussuunnitteluprosessin yhteydessä siihen osallistuvien toimijoiden välille ja muokkaantuu turvallisuussuunnitelmia toteutettaessa. Yhdistävänä tekijänä on turvallisuusasioihin vaikuttaminen. Paikallisen turvallisuusyhteistyön verkosto on yleensä luonteeltaan avoin, joten sitä voidaan täydentää joustavasti ottamalla siihen mukaan hyödylliseksi katsottuja toimijoita.

3.4 Turvallisuussuunnittelu

Turvallisuussuunnittelulla tarkoitetaan tässä tutkielmassa sitä prosessia, jonka tuloksena saadaan aikaan turvallisuussuunnitelma. Turvallisuussuunnitteluun osallistuu vaihteleva määrä toimijoita ja se voidaan nähdä myös jatkuvana prosessina, koska suunnitteluprosessin tuloksena syntyneitä turvallisuussuunnitelmaa päivitetään sovitulla tavalla. Vasta viimeisimmän vuoden aikana turvallisuussuunnittelua on ohjeistettu, joten suunnitteluprosessit ovat vaihdelleet huomattavasti.

3.5 Turvallisuussuunnitelma

Turvallisuussuunnitelma on kirjallinen tuotos, joka syntyy turvallisuussuunnittelun tuloksena. Tähän asiakirjaan kirjataan yhteisesti sovitut tavoitteet ja keinot, joiden avulla pyritään parantamaan paikallistason turvallisuutta. Asiakirjan sisältö luonnollisesti vaihtelee paikkakuntakohtaisesti, koska siinä huomioidaan juuri oman paikkakunnan turvallisuuteen liittyvät erityisolot ja -tekijät. Turvallisuussuunnitelma voi kattaa myös kuntaa laajemman alueen, ja suuntauksena onkin turvallisuussuunnitelmien tekeminen joko kihlakunnittain tai seutukohtaisina.

3.6 Turvallisuusyhteistyö

Paikallisen tason turvallisuusyhteistyöllä tarkoitetaan tässä tutkielmassa eräänlaista yläkäsitettä, joka sisältää kaikki edellä määrittelemäni käsitteet ja niihin liittyvät toiminnot. Käytän sitä puhuttaessa yleisellä tasolla turvallisuuteen liittyvästä yhteistyöstä, mutta muutoin käytän asiayhteyteen sopivaa alakäsitettä.

4 TURVALLISUUSUUNNITTELUN JA -YHTEISTYÖN TAUSTALLA

4.1 Lainsäädäntöä

Suomen perustuslain (731/1999) 2 § 1–2 momentin mukaan valtiolta Suomessa kuuluu kansalle, jota edustaa valtiopäiville kokoontunut eduskunta. Kansanvallan nähdään sisältävän yksilön osallistumisoikeuden ja vaikuttamismahdollisuuden oman elinympäristönsä sekä myös laajemmin koko yhteiskunnan kehittämiseen (Nieminen 1999, 76).

Kuntalain (365/1995) 1 luvun 1 § 3 momentin mukaan kunta pyrkii edistämään asukkaidensa hyvinvointia ja kestäväää kehitystä alueellaan. Saman lain 4 luvun 27 §:ssä määrätään valtuusto pitämään huolta siitä, että kunnan asukkailla ja palvelujen käyttäjillä on edellytykset sekä osallistua että vaikuttaa kunnan toimintaan. Keinoina kuntalaisten vaikuttamiselle ja osallistumiselle mainitaan edustajien saantimahdollisuus kunnan toimielimiin, tiedottaminen ja kuulemistilaisuuksien järjestäminen, asukkaiden mielipiteiden selvittäminen ennen päätöksentekoa ja yhteistyön järjestäminen.

Poliisilain (493/1995) 1 § 1 momentin mukaan poliisin tehtävänä on oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaaminen, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen sekä rikosten ennalta estäminen, selvittäminen ja syyteharkintaan saattaminen. Saman lain 1 § 2 momentin (muutos 21/2001) mukaan poliisi toimii turvallisuuden ylläpitämiseksi yhteistyössä muiden viranomaisten sekä alueella olevien yhteisöjen ja alueen asukkaiden kanssa. Hallituksen esitys (HE n:o HE 34/1999 vp.) eduskunnalle laiksi poliisilain muuttamisesta nostaa esille lähipoliisitoimintamallin poliisin keskeisenä toimintalinjana. Sen mukaan poliisin tulee olla aktiivinen turvallisuuden edistämässä ja toimia siinä yhteistyössä muiden viranomaisten, yhteisöjen sekä lopulta myös alueen asukkaiden kanssa.

4.2 Lähipoliisitoiminta Suomessa

”Suosi suomalaista” -sanonta iskostui päähäni jo pienenä television mainosmaailmasta. Vaikka lähipoliisia koskevalla tutkimuksella on pitkät perinteet Amerikan yhdysvalloissa ja Isossa-Britanniassa, pitäydyn omassa tutkimuksessani suomalaisella maaperällä. Timo Korander on kirjoituksessaan ”Turvallisuus- ja lähipoliisitoiminnan sudenkuoppia kriminologian kartoilla” lainannut

Helsingin järjestyspoliisin ylikomisario Göran Wikstenin sanoja Amerikan yhdysvalloista Suomeen tuotuja poliisitoimintamalleja kohtaan. Korander päättää kirjoituksena tähän lainaukseen, jolla minä olen aloittamassa ja samalla perustelemassa suomalaisessa lähipoliisiajattelussa pysymistä:

”Olen huolestuneena seurannut, miten USA:n poliisikulttuurin edustajat ovat saaneet tilaisuuksia kertoa nollatoleranssin ideologiasta poliisihallinnossa ja poliisin eri koulutustapahtumissa. Minun ammattiylpeyttäni ja ihmisyyttäni hieman loukkaa se tapa, jolla vieraat esittävät omia ”reseptejään”, miten he hoitavat ongelmiaan kotonaan. Minusta poliisi on amerikkalaisessa yhteiskunnassa joutunut paikkaamaan huonosti hoidettua perusturvallisuutta. Yhteiskunta, jossa on vielä varsinaista köyhyyttä, slummialueita, laajasti asunnottomuutta, lukutaidottomuutta, erittäin suuria luokkeroja ja ihmiset kärsivät jopa nälkää jokapäiväisessä elämässään, ei voine tulla tänne kertomaan neuvoja, miten täällä tulisi hoitaa yhteiskunnallisia ongelmia. Leikillisesti olemme täällä ihmetelleet, miten sieltä tullaan tänne Suomeen vanhaan sivistys- ja kulttuurimaahan antamaan meille neuvoja, miten asioita tulisi täällä hoitaa.” (Kiehelä & Virta 1999, 302.)

Poliisi on aikaisemmin ollut hyvin erillään muusta yhteiskunnasta ja kansalaisista. Tilannetta kuvaa hyvin vielä 1950-luvulla poliisihallinnossa voimassa ollut ohje, jonka mukaan virantoimituksessa olevan poliisimiehen tuli pitäytyä turhista keskusteluista kansalaisten kanssa. Kahden seuraavan vuosikymmenen aikana ajatusmalli muuttui ja ennalta ehkäisevä poliisitoiminta alettiin nähdä tärkeänä lisänä rikostorjunnassa.

Lähipoliisitoiminta rikosten ennalta ehkäisevän poliisitoiminnan muotona otettiin kokeiluna käyttöön Suomessa ensi kerran vuonna 1978 Kemin ja Turun poliisipiireissä. Lähipoliisitoiminta ymmärrettiin lähinnä kortteli- ja aluepoliisitoiminnaksi, ja tätä toimintaa varten perustettiin jopa uusia virkoja. Sisäasiainministeriö ohjeisti lähipoliisitoimintaa vuonna 1981, mutta toiminnan varsinaisesta sisällöstä päättäminen jäi poliisipiireille. Lähipoliisitoimintaan liittyvä tiedonvaihto on poliisihallinnossa ollut alkuvuosina pääsääntöisesti yksisuuntaista ja ylhäältä annettua. Vaikka kaiken viisauden sanotaan olevan organisaation johdossa, saattaa sieltä puuttua käytännön toiminnan tuntemusta. Palaute poliisiosaston ohjeistukseen on jäänyt aikaisemmin saamatta, joten toiminnan kehittämistä on puuttunut tärkeä elementti. (Mantila 1987, 1.)

Lähipoliisitoiminta on osa poliisin preventiivistä toimintaa, ja sitä toteuttaa lähipoliisi. Perinteiseen poliisitoimintaan verrattuna lähipoliisitoiminnan kautta poliisitoimintaan on tulossa ihmisläheisempi ja pehmeämpi ote. (Mantila 1987, 2.) Poliisikulttuuri on ollut hyvin miehisiä arvoja korostavaa, joten tällainen ”pehmopoliisitoiminta” on saattanut tuntua aluksi hyvin oudolta ”oikeisiin” poliisitöihin tottuneista poliisimiehistä. Tämä selittää sen, miksi naispuoliset poliisit ovat huomanneet uransa alkavan lähipoliisitoiminnassa.

Lähipoliisitoiminnan syntyminen Suomessa voidaan yhdistää kaupungistumiseen ja kaupunkien uusissa lähiöissä aiheutuneisiin järjestyshäiriöihin ja muihin ongelmiin. Muutoksen myötä sosiaalinen kontrolli väheni ja poliisi tarvitsi uusia toimintamuotoja vastatakseen tähän muutokseen. Samalla alettiin korostaa poliisin palvelutehtävää ja aluekeskeisyyttä, mikä sopi yhteen lähipoliisitoiminnan ajatuksen kanssa poliisin ja yhteisön suhteiden lähentämisestä. Etäiseksi koetusta poliisista halettiin ihmisläheisempi poliisi. (Mantila 1987, 15.)

Preventiivisen poliisitoiminnan selkeyttämiseksi, koordinoimiseksi ja tehostamiseksi syntyi lähipoliisitoiminta, jota toteutettiin alue- ja korttelipoliisimuodossa. Juuret tällaiselle lähipoliisitoiminnalle löytyvät entisestä kyläpoliisijärjestelmästä ja kaupunkien vartiopalvelusta, mutta lähipoliisitoiminta nähdään sisällöltään näitä huomattavasti laajempina. Siihen on yhdistetty kaikki erilaiset preventiivisen toiminnan muodot. (Mantila 1987, 15.) Toimintaan palkattiin erillisiä lähipoliiseja ja heille maksettiin jopa erillistä kortteli- tai aluepoliisilisää, mikä puolestaan edellytti lähipoliisityön olevan päätoimista (Mantila 1987, 16).

Poliisin preventiiviseen toimintaan katsottiin tuolloin kuuluvaksi tiedottaminen yleisölle, osallistuminen kampanjoihin, neuvontapalvelut, nuorisopoliisityö (sisältäen koulujen laillisuus- ja liikennekasvatuksen), ennalta ehkäisevä valvonta sekä yhteistyö kansalaisten ja muiden viranomaisten kanssa. Hyviä suhteita kansalaisiin ja ihmisläheistä suhtautumistapaa korostettiin, koska tehokas poliisitoiminta edellytti myös kansalaisten ja muiden viranomaisten myötävaikutusta ja luottamuksellisia suhteita. (Mantila 1987, 17.)

Tutulle poliisille on helpompi kertoa asioita ja vuorovaikutustilanteet mahdollistavat kaksisuuntaisen tietojen vaihdon. Poliisin alue- ja väestötuntemus lisääntyy, mikä mahdollistaa puuttumisen ongelmiin mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, samoin rikosten selvittäminen tulee helpommaksi. Luottamukselliset suhteet parantavat myös kansalaisten ilmoitusalttiutta rikoksista. Perimmäinen syy tähän poliisin kansalaisia lähestyvään toimintaan on se tosiasia, että poliisi ei yksin pysty ratkaisemaan yhteiskunnassa lisääntyneitä ongelmia. Kansalaisia koskelevan yhteistyön avulla pystytään vaikuttamaan kansalaisia eniten koskettavaan massarikollisuuteen, mutta muihin rikoslajeihin vaikutusmahdollisuudet ovat vähäiset näillä keinoilla. (Mantila 1987, 18.)

Poliisin ja muiden viranomaisten välisen yhteistyön merkitys korostuu sen vuoksi, että kullakin viranomaisella on pääasiassa tietoa vain oman toimialansa asioista. Yhteistyön avulla saadaan laajempi näkemys käsiteltävänä olevasta asiasta ja ongelmaa pystytään käsittelemään kokonaisvaltai-

semmin. (Mantila 1987, 18.) Lähipoliisin asema tässä yhteistyössä on keskeinen, koska lähipoliisi voi ohjata kansalaisen asiassa toimivaltaisen viranomaisen luo, ja lähipoliisi pystyy antamaan ensiapua kansalaiselle ongelmien hoitamisessa. Lähipoliisitoiminnassa nuoriin kohdistuva työ on ollut aina keskeisessä asemassa. Tavoitteena on ollut mahdollisimman aikaisessa vaiheessa havaita ja puuttua nuorten poikkeavaan käyttäytymiseen. (Mantila 1987, 19.)

Kansalaisten keskuudessa poliisin tavoitteena on saada kansalaiset kantamaan vastuuta toisistaan ja yhteenkuuluvuutta korostamalla vahvistamaan yhteisön sosiaalista kontrollia (Mantila 1987, 20). Ajatusta kansalaisyhteiskunnasta voidaan lähestyä kansalaisten oma-aloitteisen aktiivisuuden avulla. Sen mukaan ihmisissä on paljon käyttämättömiä voimavaroja, joita voidaan käyttää hyödyksi toisten ihmisten tukemisessa ja auttamisessa. Näin toimien yhteisvastuullisuus sekä solidaarisuus lisääntyvät ja välinpitämätön käyttäytyminen vähenee. Ihmiset ottavat vastuuta toisistaan ja kantavat huolta myös tulevaisuudessa tapahtuvista asioista. (Komiteamietintö 1996:16, 17.)

Kansalaisyhteiskuntaan kuuluu myös käsite läheisyysperiaate. Sen mukaan viranomaisten ei kuulu tehdä niitä tehtäviä, jotka yksityiset ihmiset tai järjestöt voivat tehdä. Käytännössä viranomaiset joutuvat jatkuvasti priorisoimaan tehtäviään, joten läheisyysperiaatteen toteuttaminen on myös viranomaisten etu. Lisäksi viranomaisille kuuluvat ratkaisut tulee tehdä mahdollisimman lähellä niitä kansalaisia, joita ratkaisut koskevat. Toiminnan taustalla tulee olla ihmisten oma aktiivisuus ja heidän jokapäiväiset tarpeensa, jotka voidaan ratkaista lähitoimenpitein. (Komiteamietintö 1996:16, 17.) Suomessa kansalaisten oma-aloitteisesti järjestämää ja suorittamaa kansalaisvartiointia organisoituneena on hyvin vähän, mutta järjestäytymätöntä lähinnä omaisuuden suojeluun liittyvää toimintaa esiintyy runsaasti (Virta 1998, 98).

Suomessa lähipoliisiajattelun uusi tuleminen ajoittuu vuoteen 1991 ja kulminaatiopisteenä voidaan pitää tuon vuoden Hangon regattaa. 1980-luvulta lähtien Hangon regatassa oli sattunut runsaasti järjestyshäiriöitä, pahoinpitelyjä, ja nuorten alkoholinkäyttö oli lisääntynyt voimakkaasti. Poliisi-toimen vastauksena tähän oli kiristyvät otteet poliisitoiminnassa valvontaa ja resursseja lisäämällä. Vuonna 1991 poliisitoiminnan linjaa muutettiin ja nuorten alkoholinkäyttöön suhtauduttiin sallivammin. Poliisi sopi yhdessä nuorten kanssa tilaisuuteen sopivat molempia osapuolia tyydyttävät pelisäännöt. Poliisi sai Hangon regatasta hyvää palautetta keskusteleavasta toimintapolitiikastaan. Hangon tuolloisen viransijaisena toimineen poliisimestarin siirryttyä sisäasiainministeriön poliisi-osastoon, levisivät poliisijohtoon uudet toimintamallit myös lähipoliisiajattelussa. (Virta 1998, 93.) En voi kuitenkaan olla tähän lisäämättä, että sallivampi linja on kohdannut yhä lisääntyvässä määrin

paikallisten asukkaiden vastustusta, ja kesän 2007 Hangon regatan nuorison ”sikailujen” jälkeen harkittaneen jälleen poliisin toimintalinjan muuttamista tiukemmaksi.

Suomalaisen lähipoliisipolitiikan kehittäminen on ollut yhteydessä myös muuhun valtiohallinnon uudistamiseen, johon on kuulunut julkishallinnon tehtäväkentän tarkistaminen (Virta 1998, 101). Suomessa valtiohallinnon uudistaminen käynnistyi vuonna 1987 pääministeri Harri Holkerin nimettyä valiokunnan hallinnon kehittämistä varten. 1990-luvun alussa julkisen sektorin uudistusten ytimeksi muodostui hallinnon siirtyminen tuloksista ohjautuvaksi, jolloin käsitteet tulosohjaus ja tulosjohtaminen tulivat valtionhallintoon (Virta 1998, 102). Koko sisäasiainministeriö siirtyi tulosohjauksen piiriin vuonna 1993. Vuoden 1995 poliisin talousarviossa mainitaan poliisin kehittävän toimintaansa aloitteellisen ennalta estävän toiminnan suuntaan ja myös järjestyshäiriöiden syihin puuttuvaan toimintaan. Lähipoliisitoiminnan ja siihen liittyvän ennalta estävän toiminnan osalta ongelmaksi on muodostunut sen tuloksellisuuden vaikea mitattavuus. (Virta 1998, 106.)

Kuopion poliisilaitoksen silloisen poliisimestari Martti Kunnasvuoren mukaan vuonna 1994 julkaistun poliisibarometrin perusteella suomalainen poliisi on tulevaisuudessa aktiivinen julkinen viranomainen, joka on sitoutunut tiukasti ympäröivään yhteiskuntaan. Poliisi luo itse toimivat yhteistyösuhteet sekä muihin turvallisuusviranomaisiin että kaikkiin niihin paikallisiin toimijoihin, joilla on jotain annettavaa turvallisuuskysymyksissä. Kunnasvuori on kirjoitelmassaan maininnut Ruotsin poliisin määritelleen yhteisöpoliisitoiminnan seuraavasti: ”Yksin ei voi tehdä kaikkea, kaikki voivat tehdä jotakin ja yhdessä voimme tehdä paljon”. Suomalaisessa yhteiskunnassa yhteisöpoliisitoiminnassa korostuu yhteistyö kansalaisten kanssa, heidän ongelmien kuunteleminen sekä niiden ratkaiseminen. Kunnasvuoren mukaan yhteisöpoliisitoiminta on ajattelumalli, joka johtaa tiettyihin toimintamalleihin. Yhteisöpoliisin elementteinä nähdään toiminnan hajauttaminen, partiomuodon valinta yhteyden saamiseksi kansalaisiin, ongelmakeskeinen poliisityö ja kansalaisten osallistuminen rikostorjuntatyöhön. Yhteisöpoliisitoiminnan karikkoina Kunnasvuori näkee sen huonon soveltumisen vaaralliseksi luokitellun rikollisuuden osalta, läheisistä suhteista johtuvan korruption vaaran, poliisin aseman korostumisesta johtuvan pelon poliisivaltiosta, muutostarpeet poliisihallinnossa ja siinä erityisesti asenteiden muuttamisen vaikeuden. (Kunnasvuori 1995.)

Tampereen Hervannan kaupunginosaa on pidetty malliesimerkkinä kokonaisvaltaisesta lähipoliisitoiminnasta. Jo 1980-luvun alusta lähtien alueella työskenteli kaksi korttelipoliisia ja heidän tehtävänsä perustuivat näkyvästi esillä olemiseen, tiedon keruuseen, tilaisuuksiin osallistumiseen ja luonnollisesti monitasoiseen yhteydenpitoon alueen sisällä. 1990-luvun lähipoliisipolitiikkaan Tampe-

reella liittyivät aluevastuuseen perustuvat muutokset organisaatiossa ja ongelmaratkaisuun perustuvan strategian kehittäminen. Alueilla olevat lähipoliisit hoitivat kaikki alueensa poliisitehtävät paitsi joidenkin erityistä ammattitaitoa vaativien rikosten tutkintaa. Yhteinen turvallisuusstrategia laadittiin yhteistyössä poliisin, eri viranomaisten, elinkeinoelämän ja kansalaisjärjestöjen kesken. (Virta 1998, 97.)

Myös maaseudulla toteutettiin lähipoliisitoimintaa. Esimerkiksi Ylä-Savon poliisialueella toteutettiin kyläpoliisitoimintaa jo vuonna 1995. Silloisen kyläpoliisitoiminnan tavoitteena oli edistää alueen turvallisuutta ja viihtyisyyttä, torjua massarikollisuutta ja järjestyshäiriöitä parantaen näin asuinyhteisön turvallisuutta, lähentää poliisin ja asukkaiden välisiä suhteita ja kehittää Ylä-Savon poliisialueelle paikallisiin olosuhteisiin perustuva toimintamalli. Ylä-Savon poliisialueen kyläpoliisitoiminta otettiin ennakoivan toiminnan strategiaksi, jonka mukaan poliisitoiminnan tuli olla ennalta estävää ja ongelmien ratkaisemista, perustua paikallisiin turvallisuusodotusselvityksiin, tapahtua lähellä paikallisyhteisöä ja yhteistyössä sen kanssa sekä lopulta kansalaisia tuli aktivoida omien ongelmiansa ratkaisemiseen. Käytännössä tämä uudenmallinen kyläpoliisitoiminta perustui aluevastuuseen, jonka taustalla oli vanha kyläpoliisijärjestelmä. Poliisit hoitivat aluettaan muun poliisitoiminnan ohella ja toiminta perustui tuolloin kehitteillä olevaan lähipoliisimalliin. Kyläpoliisi toimi asukkaiden ja poliisin välisenä yhdysmiehenä, mutta tarvittaessa koko poliisialueen resurssit olivat käytettävissä tähän toimintaan. Poliisi käytti toiminnastaan termejä yhteisöpoliisi ja lähipoliisitoiminta, mutta paikallisten tiedotusvälineiden kautta toiminta vääntyi aitoon savolaiseen tapaan kyläpoliisitoiminnaksi. (Kyläpoliisi 1995.)

Suomessa lähipoliisitoimintaa on määritelty luettelemalla siihen kuuluvia periaatteita. Löysin poliisin tiimifoorumilta (poliisihallinnon käyttämä sähköinen ilmoitustaulu) poimitun Ari Sarjasen 26.1.1996 kirjoittaman viestin aiheesta ”Mikä on lähipoliisitoimintaa?”. Sarjanen oli otsikoinut kirjoituksensa nimellä ”Lähipoliisiprojektin päämajan paimenkirje nro 1”. Sarjanen valittiin 1990-luvulla johtamaan sisäasiainministeriön poliisiosaston lähipoliisiprojektia. Kirjoituksessa korostetaan sitä, että ennen kuin voidaan puhua lähipoliisitoiminnasta, tulee kaikkien kahdeksan lähipoliisitoiminta-julkaisussa mainittujen kriteerien täytyä. Kirjoituksensa hän päättää osuvasti näin: ”*Ei lähipoliisitoimintaa kannata kaikkialle kaavamaisesti tai väkisin tunkea. Mutta tällöin ei myöskään kannata yrittää tehdä itseensä tai muihin vaikutusta puhumalla lähipoliisitoiminnasta*”. (Sarjanen 1996.)

Lähipoliisitermin epäonnistumisen lisäksi tässä Sarjanen ”paimenkirjeessä” on kaksi muuta tuon ajan lähipoliisitoiminnalle epäedullista asiaa. Ensinnäkin toiminnan sitominen näihin Sarjanen kahdeksaan ”teesiin” osaltaan rajoitti toimintaa ja heikensi innovaatioiden syntymistä. Toiseksi tapahtui ”rahastusta” lähipoliisitoiminnalla eli toiminnasta pyrittiin keräämään henkilökohtainen kunnia itselle, kukin tahollaan. (Sarjanen 1996.)

Lähipoliisitoiminta-julkaisussa mainitut lähipoliisitoiminnan kriteerit olivat:

- ”1. Toiminnan tulee perustua paikallisyhteisön selvitettyihin turvallisuusodotuksiin.
2. Työskentelytavan tulee olla ongelmasuuntautunutta ja rikollisuutta pääosin ennalta estävää. Työ tulee tehdä lähellä paikallisyhteisöä ja yhteistyössä sen kanssa.
3. Työskentelyn tulee tapahtua poliisimiehen/-ryhmän henkilö-/ryhmäkohtaisella vastuulla kooltaan tai väestömäärältään rajatulla alueella (poliisipiirin osa). Aluevastuun ohella lähipoliisitoiminnassa voi olla erityiskohdevastuita (esim. koulut ja yritykset) ja rikostyyppivastuita (esim. huumeiden katulevityksen yhteistorjuntaprojekti laajemmalla alueella).
4. Poliisimiehen/-ryhmän vastuualueen tulee kooltaan ja väestömäärältään olla sellainen, että hänellä/heillä on mahdollisuudet tulla alueensa ihmisten tuntemaksi.
5. Ongelmasuuntautuneen työskentelytavan puitteissa tulee poliisimiehen/-ryhmän saada suunnitella työajan käyttönsä niin itsenäisesti kuin se muut poliisitoiminnan tehtäväalueet huomioon ottaen on mahdollista.
6. Lähipoliisitoiminnalla tulee torjua arkipäivän massarikollisuutta ja häiriöitä sekä lisätä turvallisuuden tunnetta.
7. Lähipoliisitoiminnassa vastuun hälytystoiminnasta tulee olla rajoitettua.
8. Lähipoliisitoiminnassa tulee pääsääntöisesti suorittaa alueen rikosten ns. palvelututkinta.” (Sarjanen 1996.)

Poliisihallintoa koskenut rakenneuudistus toteutettiin 1.12.1996 voimaan tulleella kihlakuntauudistuksella, jolloin jokaiseen kihlakuntaan perustettiin poliisilaitos korvaamaan aikaisemmat nimismiespiirit. Uudistuksen myötä Suomeen tuli 90 poliisilaitosta aikaisempien 229 poliisipiirin tilalle. Hallintoa uudistettaessa törmätään usein vastakkaisiin intresseihin. Kihlakuntauudistuksessa toimintoja keskitettiin, kun taas lähipoliisitoiminta edellyttäisi hallinnon hajauttamista. Lähipoliisitoiminta on osa poliisin toimintaa ja siten mukana kaikissa poliisia koskevissa kehittämishankkeissa. Poliisin palveluja pyritään parantamaan osana tuottavuuden ja laatutyön kehittämishanketta. Lähipoliisitoimintaan kohdistuu myös muuta poliisihallintoa koskevat säästötoimet ja resurssien leikkaukset. Toisaalta, jos lähipoliisitoiminta nähdään toimintatapana, tällöinhän se ei vaadi mitään ylimääräistä panostusta poliisilta. Poliisikoulutuksella on merkittävä asema siinä muutoksessa, jossa lähipoliisijajattelun mukaisesti poliisista on tulossa turvallisuustiedon asiantuntija ja turvallisuusjohtaja. (Virta 1998, 110–113.)

Viime vuosikymmenten aikana poliisin tehtäväkenttä on laajentunut ja tehtävämäärät ovat lisääntyneet. Poliisihallinnossa on tehtävä rajanvetoa, koska tehtäviä on käytettävissä olevia resursseja enemmän. Lisäksi suomalaisten luottamus poliisiin on säilynyt hyvänä ja turvallisuuden takaamiseksi kansalaiset haluavat poliisiin olevan enemmän näkyvillä. Näistä lähtökohdista katsoen lähipoliisitoiminnalle on olemassa hyvät perustelut, ja se nähdään jopa poliisitoiminnan välttämättömänä kehityssuuntana. Lähipoliisitoiminnan poliittista kelpoisuutta on arvosteltu. Joitakin vuosia sitten televisiossa esitettiin suomalaista poliisisarjaa, jossa päähenkilönä oli konstaapeli Reinikainen. Poliisien keskuudessa tehdyn kyselyn mukaan juuri tällainen Reinikaisen tyyppinen poliisi edustaa kaikkea sitä hyvää, mitä hyvältä poliisilta odotetaan. (Virta 1998, 130.) Laajemmin ajatellen Reinikaisen edustama poliisi on myös elävä mainos lähipoliisitoiminnan käytännön toteuttamisesta. Toisaalta voidaan perustellusti väittää konstaapeli Reinikaisen sopivan entisajan maaseutupoliisiin, mutta ongelmia saattaisi aiheutua toimintaympäristön muuttuessa kaupunkimaisemmaksi ja rikollisuuden ammattimaisemmaksi.

4.3 Turvallisuussuunnittelun lähtökohtia

Oikeusministeriön ohjeistusta

Valtioneuvoston 4.3.1999 tekemän periaatepäätöksen tavoitteena on ollut saada aikaan monen toimijan laaja-alainen toimintapolitiikka rikollisuuden vähentämiseksi ja turvallisuuden lisäämiseksi. Tähän paikallista rikostorjuntaa korostavaan ”turvallisuustalkoot” -nimiseen kansalliseen rikostorjuntaohjelmaan osallistuisivat valtion lisäksi kunnat, elinkeinoelämä, kirkko, kansalaisjärjestöt ja myös yksityiset kansalaiset. Valtioneuvosto on periaatepäätöksessään korostanut Suomen olevan eurooppalaisittain verraten turvallinen maa, vaikka rikollisuus onkin lisääntynyt Suomessa huomattavasti 1950-luvulta lähtien. Suuren osan näistä rikoksista on todettu tekevän pieni, mutta jo nuorena rikosten tekemisen aloittanut joukko. Oma mielenkiintoni heräsi tämän viimeisen virkkeen myötä. Jos rikollisuuteen tai kansalaisten turvallisuuteen halutaan vaikuttaa, niin miten voitaisiin puuttua juuri tähän nuorena rikosten tielle ajautuvaan joukkoon?

Viranomaiset ovat yrittäneet vaikuttaa nuorten käyttäytymiseen varhaisen puuttumisen keinojen avulla ja saamaan jo alkuvaiheessa nuoren rikoskierre poikki. Tässä yhteydessä voisi lasten lorua mukailleen kysyä ”mistä on pienet pojat tehty?”. Pitäisi keskittää huomioita enemmän lasten ja nuor-

ten koteihin sekä heidän vanhempiinsa. Vanhemmat pystyvät parhaiten vaikuttamaan lapsiinsa, ja oman sekä lastensa elämän kautta he tuntevat myös paikalliset arkiturvattomuutta herättävät ilmiöt. Suomi on harvaan asuttu maa, jossa valtionhallinnon eri hallintoalat ovat viime vuosina joutuneet sopeuttamaan toimintaansa niille annettuihin vähentyneisiin määrärahoihin. Poliisihallinnossa aukeavat virat jätetään hyvin pitkäksi aikaa täyttämättä, koska se on helpoin tapa saada säästöjä aikaiseksi. Oman poliisihallintoon kuuluvan työpaikkani ajattelumallin mukaan on järkevämpää säästää jättämällä virat täyttämättä, kuin aiheuttaa ongelmia myös varsinaiseen toimintaan sitä supistamalla. Tämä ajattelumalli toimii niin kauan, kun virkoja on riittävästi kohtuullisen tasoisen toiminnan ylläpitämiseksi.

Poliisi on joutunut toiminnassaan kehittämään yhteistyötä muiden viranomaisten kanssa, ja samoin laajentamaan yhteistyön kautta hälytysvalmiusalueitaan. Lähipoliisitoiminta on nousemassa poliisin tärkeimmäksi työkaluksi rikollisuuden ehkäisyssä, ja siitä on tulossa osa peruspoliisitoimintaa. Lähipoliisitoimintaan liittyy kiinteästi poliiseille määritelty aluevastuu ja ongelmasuuntautunut tapatorjua rikollisuutta sekä muuta häiriökäyttäytymistä. Poliisin toimintaa suunnataan kansalaisten turvallisuudotusten mukaisesti ja muutoinkin yhteistoiminta kansalaisten kanssa korostuu. (Turvallisuustalkoot, 10.)

Turvallisuustalkoissa mainitaan vanhemmat koulua käsittelevän luvun yhteydessä. Koulun merkitystä painotetaan rikollisuutta ehkäisevässä työssä, koska koulussa nuori on suuren osan kasvuvuosistaan. Koululla tulee olla opetustehtävän lisäksi myös kasvatustehtävä. Koululainsäädösten mukaan koulujen tulee olla aktiivisia kodin ja koulun välisen yhteistyön kehittämisessä. (Turvallisuustalkoot, 21.) Lapsella on oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, ja tässä asemassa vanhempien tulisi saada äänensä kuuluviin. Kotikasvatus on kuitenkin hyvin tunneherkkää aluetta, eikä ole olemassa vain yhtä ja oikeaa tapaa lapsen kasvatuksessa. Vanhemmilla on kuitenkin vastuu lastensa kasvattamisesta, ja heille tulisi antaa siihen myös tarvittaessa tukea. Kouluissa kasvatuskysymyksiä opettajien kanssa käsittelevät yleensä ne vanhemmat, jotka pääsääntöisesti tarvitsevat vähiten apua näissä asioissa. (Turvallisuustalkoot, 41.)

Turvallisuusyhteistyössä ei riitä pelkkä viranomaisten välinen yhteistyö. Tärkeää on saada toiminnalle myös paikallisen väestön tuki ja luottamus. Turvallisuus perustuu viime kädessä ihmisten väliin suhteisiin, eikä pelkästään annettuihin sääntöihin ja määräyksiin. Vuorovaikutussuhteessa elävät ihmiset auttavat toisiaan vaaran uhatessa, vaikka kaupunkiympäristöön usein yhdistetään välipitämättömyys muita kohtaan. Kansalaisaktiivisuuden ja järjestötyön kautta kansalaisten panostus

omaan hyvinvointiinsa ja vastuuseen yhteisistä asioista lisääntyy. Kansalaiset ovat ammattilaisia oman lähiympäristönsä turvallisuuden ja viihtyvyyden osalta. Heillä on myös parhaat tiedot siitä, mitä alueella käytännössä tapahtuu. (Turvallisuustalkoot, 38.)

Kansalaisaktiivisuutta käsiteltäessä kiinnittyy huomio kansalaistoiminnan ja julkisen vallan rajan pitämisestä selkeänä. Pelätään ilmeisesti kansalaisten ottavan lain omiin käsiinsä, jolloin se karkaa yhteiskunnan kontrollista. Kansalaisilla on kuitenkin laissa säädettyjä oikeuksia ja velvollisuuksia rikosten yhteydessä. Velvollisuuksina voidaan mainita törkeiden rikosten osalta niistä ilmoitusvelvollisuus poliisille, hengenvaarassa olevan auttamisvelvollisuus ja velvollisuus todistaa rikosasiassa. Toisaalta kansalaisella on myös jokamiehen kiinniotto-oikeus ja oikeus hätävarjeluun. (Turvallisuustalkoot, 40.)

Suojautumalla ja vähentämällä rikoksentekomahdollisuuksia voidaan luonnollisesti vähentää rikollisuutta. Suojautumisen lisäksi tarvitaan vuorovaikutukseen perustuvaa naapureiden suorittamaa valvontaa. Tavallisten kansalaisten osallistumismahdollisuutta tulee lisätä oman asuinalueensa turvallisuusasioissa, jolloin osallistumisen kautta kansalaisten sitoutuminen turvallisuusasioihin lisääntyy. (Turvallisuustalkoot, 42.)

Sisäasiainministeriön poliisiosaston ohjeistusta

Vuonna 1998 lähipoliisin toimintamalli nähtiin poliisin ylijohdossa yhdeksi lähivuosien tärkeimmistä toimintatavoitteista, ja tämän linjauksen mukaisesti poliisitoimintaa tulee muuttaa vielä enemmän rikosten ja järjestyshäiriöiden ennalta ehkäisyn suuntaan. Poliisiylijohtaja Naulapään mukaan poliisin toimintaa kentällä tulee linjata ongelmakeskeisesti ja paikallisten turvallisuusodotusten mukaisesti. (Tavoitteena turvallinen lähiympäristö, 7.)

Lähipoliisimallin käyttöönottamisessa sovitaan myös siitä, mitä poliisin työhön kuuluu. Tämän vuoksi kaikkien poliisiorganisaatiossa tulee ymmärtää mitä lähipoliisimallilla tarkoitetaan. Käytännössä mallin toteuttaminen edellyttää aluevastuun toteuttamista, paneutumista paikallisiin turvallisuusongelmiin ja taitoa hankkia tietoa poliisia työllistävästä ongelmista. Poliisiylijohtaja korostaa yhteisen työnäyn tärkeyttä, ja kehottaa kaikkia poliisilaitoksia laatimaan lähipoliisimalliin perustuvan poliisitoiminnan kehittämissuunnitelman. (Tavoitteena turvallinen lähiympäristö, 9.)

Lähipoliisitoiminnan ideologian vieminen käytännön poliisitoimintaan vaatii runsaasti työtä ja asennemuutosta poliisissa. Kuitenkin poliisitoiminta on tilanteessa, jossa voimavarakeskustelu on turhaa ilman tuloksia. Toisaalta poliisin osuuden turvallisuuden tekijänä on sanottu olevan kokonaisturvallisuudesta vain noin 25 prosentin taso. Tämän vuoksi turvallisuusongelmia ratkaisemaan tulee löytää oikeat yhteistyökumppanit, joiden kanssa ongelmiin pystytään parhaiten vaikuttamaan. Parhaita yhteistyön muotoja tulee etsiä yhdessä muiden viranomaisten, yritysten, yhdistysten, alueen asukkaiden ja muiden toimijoiden kanssa. (Tavoitteena turvallinen lähiympäristö, 11.) Lähipoliisimallin mukaiseen ennalta estävään toimintaan on hyvät perusteet, sillä massarikokset ja häiriökäyttäytyminen muodostavat yli 80 prosenttia kaikista poliisin tietoon tulleista rikoksista ja tehtävistä (Tavoitteena turvallinen lähiympäristö, 13).

Lähipoliisitoiminta edellyttää tietoa toiminnan suunnittelussa ja suuntaamisessa. Poliisin tietoon tulleesta rikollisuudesta poliisi saa tietoa omista rekistereistään, mutta tietoa tarvitaan myös toimintaympäristöstä, sen tarpeista ja odotuksista sekä muista rikollisuuteen liittyvistä ilmiöistä. Poliisin tulee jakaa turvallisuuteen liittyvää tietoa myös muille viranomaisille ja pyrkiä saamaan turvallisuustyöhön mukaan myös kansalaisia ja liike-elämän edustajia. (Tavoitteena turvallinen lähiympäristö, 21–22.)

Lähipoliisitoiminnan periaatteiden mukaan rikoksia tulee torjua niiden tapahtumispaikoilla, ja tämän vuoksi rikosentorjuntaa tulee suunnitella paikkakuntakohtaisesti. Toimintaa tulee suunnata massarikollisuuteen ja järjestyshäiriöihin, koska niiden on todettu vaikuttavan eniten suomalaisten kokemaan turvallisuudentunteeseen. Lähipoliisitoiminnan periaatteita noudatettaessa poliisi on yhteisössään aloitteellinen ja aktiivinen. Sen lisäksi yhteistyö muiden viranomaisten, yhteisöjen ja ihmisten kanssa on järjestelmällistä ja tavoitteellista. Lähipoliisitoiminnan taustalla on myös onnistunut rikosten analyysitoiminta. Paikallisilla turvallisuuskyselyillä tavoitellaan paikallisten rikos- ja turvallisuusongelmien tilanteen selvittämistä. Näiden avulla saadaan lisätietoa siitä, missä ja milloin rikoksia esiintyy eri asuinalueilla ja ketkä ovat vaarassa joutua rikosten kohteeksi. (Tavoitteena turvallinen lähiympäristö, 27–29.)

Lähipoliisitoiminnalla tavoitellaan turvallista ja viihtyisää asuinympäristöä, mikä toteutetaan vastaamalla asukkaiden turvallisuusodotuksiin yhteistyössä heidän kanssa. Porissa tehdyn lähipoliisitoimintaan liittyvän tutkimuksen mukaan asukkaat ovat halukkaita yhteistoimintaan poliisin kanssa, mutta käytännössä kiinnostus yhteistoimintaan on osoittautunut huomattavasti vähäisemmäksi. Po-

rin kokemuksen perusteella tarvitaan asukkaiden aktivoimista käytännön toimintaan, eikä se tapahdu hetkessä. (Tavoitteena turvallinen lähiympäristö, 39–40.)

Lähipoliisitoiminnan onnistumisessa korostuu oikeiden yhteistyötahojen löytäminen. Yhteistyöhön tarvitaan henkilöitä, joilla on siihen aikaa, ja jotka aidosti haluavat sitoutua toimintaan. Yhteistyötiimin tulee olla yhtenäinen ja yhteistyömuodoista parhaimmaksi on osoittanut vapaamuotoinen kanssakäyminen. Yhteydenottokynnys alenee huomattavasti poliisin tullessa asukkaiden keskelle, jolloin myös luottamus poliisiin lisääntyy. (Tavoitteena turvallinen lähiympäristö, 45–46.)

4.4 Kohti turvallisuusverkostoja

1990-luvun lopulla lähipoliisitoimintaa on toteutettu pääasiassa seuraavilla kolmella tavalla. Ensimmäkin lähipoliisitoiminta on nähty kokonaisvaltaisena, strategisena ja paikalliseen verkostoitumiseen perustuvana toimintatapana, jossa jatkuvaan turvallisuusyhteistyöhön osallistuvat laajalajaisesti eri alojen toimijat. Yleisimpänä tapana lähipoliisitoimintaa on toteutettu ongelmasuuntautuneesti kahden viranomaisen tehdessä turvallisuuteen liittyvää yhteistyötä. Tyypillinen esimerkki tästä on poliisin ja sosiaaliviranomaisen väliset yhteistyöhankkeet. Kolmantena tapana toteuttaa lähipoliisitoimintaa on poliisitoiminnan alueellinen hajauttaminen ja poliisien jalkautuminen lähelle kansalaisia yhteydenpidon helpottamiseksi. (Kiehelä & Virta 1999, 44.)

Poliisihallinnon sisällä toimitaan lähipoliisitoiminta-ajatusta noudattaen, mutta lähipoliisitermiä ei ole pidetty kovin onnistuneena poliisien keskuudessa. Tämä johtuu sen erilaisista käytännön toteuttamismalleista, joissa pääosin keski-ikäisistä miehistä koostuva poliisimiehistö kokee itsensä välillä pelleksi käyttäessään esimerkiksi poliisipotkulautaa. Tällaisten messuille ja muihin PR-tapahtumiin sopivien välineiden ja ajatusten tuominen osaksi arkista poliisitoimintaa kääntää poliisien ajatukset koko lähipoliisitoimintaa vastaan.

Lähipoliisitoiminnassa korostuu ennalta estävyys jälkikäteiskeinojen sijaan, ongelmakeskeisyys nousee tehtäväkeskeisyyden sijalle, poliisin asema turvallisuuskentässä muuttuu valvojasta rakentajaksi sekä rikoksia torjutaan yhteistyössä ja yhteisvastuullisesti muiden toimijoiden kanssa. Rikollisuuden torjunnassa päähuomio kohdistuu kansalaisia tavanomaisesti koskettaviin massarikoksiin ja yleisenä kaikkia koskevana tavoitteena on viihtyisän elinympäristön aikaansaaminen. Vuosien 1996–1999 poliisin toimintasuunnittelussa ongelmanratkaisusuuntautunut lähipoliisitoiminta oli

keskeinen strategia, mutta käytännössä siihen ei osoitettu erillisiä resursseja. Tässä tilanteessa lähipoliisitoiminnan toteuttaminen paikallisella tasolla vaihteli huomattavasti riippuen lähinnä poliisilaitosten johtohenkilöiden kiinnostuksesta asiaa kohtaan. (Kiehelä & Virta 1999, 53.)

Paikallisella tasolla ongelmia pyrittiin paikantamaan turvallisuuskyselyillä, joita Suomessa on käytetty vuodesta 1995 alkaen. Kyselyillä saadaan perustietoa ongelmista ja poliisitoiminnan kehittämisen kohteista. Tosin näitä turvallisuuskyselyjä kohtaan on esitetty kritiikkiä, koska niiden avulla ei saada riittävästi esiin tilastollisesti merkittäviä eroja. Turvallisuuskyselyiden käsitteistö on monesti tulkinnanvaraista, ja ylipäättään monet turvallisuuteen liittyvät käsitteet ovat kullekin vastaajalle hyvin subjektiivisesti tulkittavissa. Myös tyytyväisyyttä poliisipalveluihin on vaikea selvittää, koska poliisi koetaan auktoriteetiksi ja pakkovallan käytön ei koeta edes kuuluvan asiakkaan arvioinnin piiriin. (Kiehelä & Virta 1999, 53–54.)

Lähipoliisitoiminnan yhteiskunnallista merkitystä arvioitaessa huomio kiinnittyy lähipoliisitoiminnan merkitykseen itse poliisitoimeen ja poliisin suhteisiin ympäröivään yhteiskuntaan. Yhteiskunnallisen merkityksen arvioinnissa voidaan käyttää apuna termiä poliittinen kelpoisuus, joka pitää sisällään useita käyttökelpoisia kriteerejä. Lähipoliisitoiminnan vastaavuutta yhteiskunnan arvoihin voidaan arvioida tarkoituksenmukaisuuskriteerin avulla. Turvallisuustutkimusten mukaan poliisin läsnäoloa ja näkyvää valvontaa kaipaava yhteiskunta pitää tärkeänä lähipoliisitoiminnan kehittämistä. Poliisin toimintotapojen vastaavuutta kansalaisten tarpeeseen arvioidaan responsiivisuuskriteerillä, johon juuri lähipoliisitoiminnalla pyritään vastaamaan. Poliisin hyväksyttävyyttä koskeva kriteeri ei ole Suomessa herättänyt keskustelua, koska kansalaisten luottamus poliisiin on vahvaa. Poliisin toiminta ei edes edellyttäisi kaikkien kansalaisten hyväksyntää, koska poliisin pakkokeinojen kohteeksi joutuneiden ei voi olettaakaan antavan hyväksyntää heihin kohdistuneisiin toimiin. Toisaalta tässä yhteydessä tulee muistaa myös se, että arvioinnin kohteeksi tulee myös se, miten poliisi tehtävänsä suorittaa. (Kiehelä & Virta 1999, 61.)

2000-luvulla tultaessa lähipoliisifilosofian keskeisimmiksi tekijöiksi ovat nousseet paikallisuus ja kumppanuuteen perustuva yhteistyö. Suomessa poliisi on perinteisesti tehnyt yhteistyötä muiden viranomaisten kanssa, joten tästä lähtökohdasta on hyvä kehittää laajempaa turvallisuusyhteistyötä. Ongelmana yhteistyön laajentumiselle voidaan nähdä poikkihallinnollisen yhteistyömallin puuttuminen. Kuitenkin poliisin kanssa tehtävä laaja-alainen yhteistyö nähdään tärkeänä, ja poliisin odotetaan olevan siinä aktiivinen ja aloitteellinen. Paikallisuus tulee näkyviin sellaisessa turvallisuusstrategisessa yhteistyössä, jossa paikallisen turvallisuusstrategian suunnittelevat yhdessä kaikki turvalli-

suuteen vaikuttamaan pystyvät toimijat tunnistaessaan alueensa ongelmia ja etsiessään niihin ratkaisuja. (Kiehelä & Virta 1999, 74.)

Tulevaisuuden suuntauksena poliisitoiminnassa on nähtävissä lisääntyvä vuorovaikutus ympäröivän yhteiskunnan kanssa. Lähipoliisitoiminnassa tämä tulee näkymään vuoropuheluun perustuvien verkostojen muodostamisena sekä turvallisuustiedon tuottamisena ja välittämisenä turvallisuusverkostossa. Poliisin asema tulee muuttumaan yhä enemmän turvallisuustiedon asiantuntijaksi ja turvallisuusjohtajaksi. (Kiehelä & Virta 1999, 75.)

4.5 Uusia ajatuksia turvallisuussuunnitteluun

Sisäasiainministeriön poliisiosasto asetti 28.1.2003 ”Paikallinen turvallisuussuunnittelu, kumppanuus ja strateginen johtaminen” -nimisen hankkeen, jonka tavoitteena oli edistää turvallisuussuunnittelua. Hankkeen tavoitteissa mainitaan turvallisuussuunnittelun kehittäminen sen kaikilla osa-alueilla. Oman työni kannalta kiinnostavina asioita hankkeessa on mainittu kansalaisten, asukkaiden ja erilaisten vapaaehtoisjärjestöjen asema ja merkitys strategiatyössä sekä strategisten kumppaneiden määrä ja edustuksellisuus. (Paikallinen turvallisuussuunnittelu, kumppanuus ja strateginen johtaminen, 4.)

Yhteistyössä korostetaan poikkihallinnollisuuden merkitystä, koska yhteiskunnan ja toimintaympäristön muutokset vaativat laajempaa yhteistyötä tavoitteisiin pääsemiseksi. Poikkihallinnollinen strategia on ollut jo ennen tätä mukana turvallisuussuunnittelussa, jossa eri alojen asiantuntijat työskentelevät yhdessä hallinnon rajat ylittäen tavoitteenaan yhteisen päämäärän toteuttaminen. Poliisin paikallistason turvallisuushallinnan keskeiseksi strategiaksi eurooppalaisessa poliisitoiminnassa on noussut kumppanuusstrategia, jota meillä edustaa myös turvallisuussuunnittelu. (Paikallinen turvallisuussuunnittelu, kumppanuus ja strateginen johtaminen, 6.)

Kumppanuuteen liitetään ajatus toimijoiden tasavertaisuudesta, mikä vaatii asennemuutoksia etenkin poliisin perinteisen ohjaavan ja määräävän aseman vuoksi. Kumppanuuden tulee perustua vapaaehtoiseen haluun tehdä aidosti yhteistyötä, ja henkilösuhteisiin perustuneesta yhteistyömuodosta tulee pyrkiä pysyvämpään henkilöistä riippumattomaan yhteistyöhön. Kumppanuuden voidaan katsoa saavan muotonsa ja rakenteensa verkostoina, joiden tulisi olla rakenteeltaan löyhiä,

joustavia ja avoimia. (Paikallinen turvallisuussuunnittelu, kumppanuus ja strateginen johtaminen, 12–13.)

Kansalaisten vaikuttamismahdollisuuksien lisäämistä korostetaan hallinnon kehittämisessä, mutta hanke ei juuri ottanut kantaa kansalaisosallistumisen muotoihin ja toivottavuuteen. Kuitenkin kansalaispalaute herätti enemmän keskustelua, ja etenkin uusien palautekanavien luominen nähtiin tärkeäksi. (Paikallinen turvallisuussuunnittelu, kumppanuus ja strateginen johtaminen, 14.) Vaikka poliisitoimintaa ei voida suunnata pelkän kansalaispalautteen mukaan, tulee se ottaa huomioon nykyaikaisessa poliisitoiminnassa poliisin toimiessa kansalaisten kesellä.

4.6 Kuntaliiton linjaus turvallisuusyhteistyölle

Kannanotossaan kuntaliitto lupaa tukensa sellaiselle kunnissa tehtävälle turvallisuusyhteistyölle, jonka tavoitteena on turvallinen kunta. Turvallisuusyhteistyön tärkeimpinä kohteina on mainittu ihmisten ja omaisuuden suojeleminen. Yhteistyön edellytyksenä nähdään itsenäisten toimijoiden verkostoituminen. Kuntaliitto suosittelee turvallisuusasioiden liittämistä osaksi kunnan normaalia johtamista ja luonnolliseksi yhteistyömuodoksi eri viranomaisten, asukasjärjestöjen, elinkeinoelämän ja kolmannen sektorin kanssa tehtävää yhteistyötä. (Kuntaliiton linjaus liiton ja kuntien turvallisuusyhteistyölle, 3.) Perustelumuiotiossaan kuntaliitto muistuttaa hallitusohjelman mukaisesta kansalaisten turvallisuuden vahvistamisesta ja laajaa kannatusta nauttivan hyvinvointiyhteiskunnan kehittämisestä. Yhtenä turvallisuutta lisäävänä tekijänä mainitaan kansalaisten uskottavat vaikutusmahdollisuudet. (Kuntaliiton linjaus liiton ja kuntien turvallisuusyhteistyölle, 5.)

Kuntaliiton mukaan turvallisuusasiat saavat muotonsa kunnan perustehtävien kautta, ja toteutuksesta kunta itse on vastuussa omien toimintojensa osalta. Tämän lisäksi tarvitaan luonnollisesti yhteistyötä muiden kunnassa toimivien yhteenliittymien ja kansalaisten kanssa sekä laajempaa alueellista yhteistyötä. (Kuntaliiton linjaus liiton ja kuntien turvallisuusyhteistyölle, 11.)

Yhteistyöverkostoja on kuntaliiton tutkimuksen mukaan luotu vaihtelevasti ja poliisi on ollut niissä keskeinen toimija. Muina toimijoina on mainittu kunnan sosiaali-, opetus- ja nuorisotoimi. Terveystoimen osuus on ollut edellisiä vähäisempi ja muina vielä vähemmässä määrin suunnitteluun osallistuneista on mainittu asukasyhdistykset, eläkeläisjärjestöt ja etniset ryhmät. Turvallisuusyhteistyön haas-

teena on tulevaisuudessa saada viranomaiset ja asukkaat paremmin mukaan kunnalliseen turvallisuussuunnitteluun. (Kuntaliiton linjaus liiton ja kuntien turvallisuusyhteistyölle, 15.)

4.7 Poliisin ylijohdon ajatuksia turvallisuusyhteistyöstä

Sisäasiainministeriön poliisijohtaja Kari Rantaman mukaan poliisin tehtävänä on olla laaja-alaisen turvallisuustyön käynnistäjä, mutta tekemisen vastuuta tulee jakaa useammalle taholle. Poliisin on mielletävä muutos valvojasta asiantuntijaksi, ja samalla pystyttävä sopeutumaan tehtävän vaatimaan avoimuuteen ja yhteistyöhön. Poliisissa on perinteisesti ollut tarkat toimenkuvat, mutta uusi ajattelu vaatii joustavampaa toimintatapaa. Myös poliisin sisällä olevien raja-aitojen on kaaduttava. Rantaman mukaan poliisi tarvitsee joustavan organisaation, jossa ei ole varaa pitää korkeita rajoja esimerkiksi rikos- ja järjestyspoliisin välillä. Hänen mielestä poliisilaitosten lukumäärä ei ole tässä yhteydessä oleellista, ja eikä poliisiorganisaatio ole enää poliisin yksinään päätettävissä. (Poliisi 2/2004, 8–9.)

Ylitarkastaja Tarja Mankkinen puolestaan korostaa kansalaisnäkökulman nousemista tärkeimmäksi ulottuvuudeksi turvallisuusyhteistyössä. Mankkisen mukaan Suomen on seurattava kansainvälisiä suuntauksia, joissa korostuu ennalta ehkäisevä työ ja asioiden tekeminen yhdessä. Vuonna 1998 julkaistu rikostorjuntaohjelma on saanut jatkoksi vuonna 2004 sisäisen turvallisuuden ohjelman. Mankkinen haluaa tuoda esiin kumppanuuden eroavuuden sidosryhmäyhteistyöstä. Kumppanuus edellyttää yhteisesti asetettuja tavoitteita eivätkä siinä johdettavat resurssit ole kenenkään yksinomaisessa hallinnassa. Kumppanuudessa korostuu kansalaisnäkökulma, jolloin turvallisuuspalveluissa tulee huomioida myös yksittäisten kansalaisten ajatukset. Kumppanit tulee ottaa huomioon päätöksenteossa ja avainsanana on neuvottelemine. Paikallistasolla poliisilla on pitkäaikaiset kokemukset yhteistyöstä, joten yhteistyövalmiuksien pitäisi poliisissa olla hyvät. (Poliisi 2/2004, 8–9.)

4.8 Sisäisen turvallisuuden ohjelma

Monissa Euroopan unionin maissa on pohdittu laajasti keinoja, miten vaikuttaa sisäiseen turvallisuuteen ennalta estävää ja poikkihallinnollista yhteistyötä kehittäen. Suomesta tällainen poliittisen johdon tuella valmisteltu ja hallintorajat ylittävä useammalle vuodelle laadittu kehittämissuunnitelma on puuttunut. Pääministeri Vanhasen hallitusohjelmassa päätettiin 24.6.2003 lisätä kansalaisten

turvallisuutta laatimalla tällainen hallintorajat ylittävä turvallisuusohjelma. Vanhanen asetti sisäisen turvallisuuden ohjelmaa valmistelevalle hankkeelle 2.10.2003, ja valmis ohjelma hyväksyttiin valtioneuvoston yleisistunnossa 23.9.2004. Tarkoituksena on, että hallituksen vaihtuessa ohjelmaa päivitetään. Sisäinen turvallisuus on perinteisesti ymmärretty turvallisuudesta vastaavien viranomaisten tehtäväksi, jolloin viranomaisten toimenpiteet kohdistuvat säännöksiä rikkoviin ihmisiin. Kuitenkin sisäinen turvallisuus koskee kaikkia ihmisiä ja on osa kaikkien ihmisten hyvinvointia. (Arjen turvaa, 7.) Ohjelmassa tarkastellaan turvallisuutta ensisijaisesti kansalaisen näkökulmasta, ja sillä tavoitellaan jo ohjelman nimenkin mukaisesti arjen turvallisuuden lisäämistä.

Ohjelman mukainen sisäisen turvallisuuden tavoitetilä vuoteen 2015 on seuraavanlainen:

”Suomi on Euroopan turvallisimma maa. Turvallisuuden takeena on hyvin toimiva julkinen sektori, jonka toiminta painottuu ennalta estävään työhön. Viranomaisyhteistyöllä sekä sidosryhmien ja yksityisen sektorin kanssa kumppanuuksia solmimalla varmistetaan laadukkaat ja ihmisten turvallisuusodotuksia vastaavat sisäisen turvallisuuden palvelut.” (Arjen turvaa, 14.)

Ohjelmassa määritelty tavoitetaso on lähtökohtana sisäisen turvallisuuden eri osa-alueiden tavoitteita määriteltäessä. Tavoitteisiin pääsemiseksi hallintoalakohtaisen viranomaisyhteistyön lisäksi tulee tehdä kumppanuuteen perustuvaa yhteistyötä myös sidosryhmien ja yksityissektorin kanssa. (Arjen turvaa, 25.) Jokainen ihminen pystyy vaikuttamaan omaan turvallisuuteensa tekemisillään ja valinnoillaan. Korostuneesti tämä tulee esille kotona tapahtuvassa onnettomuuksien ennalta ehkäisyssä, ja ylipäättään turvallisuusnäkökohtien huomioimisella omassa elinpiirissä. (Arjen turvaa, 29.) Tavallisia kansalaisia eniten koskettavista huolenaiheista mainitaan syrjäytymisen lisääntyminen, kotona ja vapaa-ajalla sattuneet onnettomuudet sekä arkiturvallisuuden heikkeneminen turvallisuusviranomaisten tehtävien painotusten muuttuessa (Arjen turvaa, 32).

Sisäisen turvallisuuden ohjelman keskeiseksi strategiseksi linjaukseksi nousee ennalta estävän työn tehostaminen rikosten ja järjestyshäiriöiden estämiseksi. Toimenpiteiksi mainitaan syrjäytymisvaarassa olevien nuorten tukeminen ja kiinnittäminen yhteiskuntaan, varhaisen puuttumisen toimintamuotojen kehittäminen, rikollisuuden ehkäisyn ottaminen mukaan kaikkeen viranomaisten päätöksentekoon ja suunnitteluun, alkoholista aiheutuvien haittojen vähentäminen, turvallisuussuunnittelun kehittäminen, oppilashuollon ja opinto-ohjauksen kehittäminen, sosiaalipäivystyksen luominen kaikkialle Suomeen, heikossa asemassa olevien työllistymisen parantaminen ja maahanmuuttajien tukeminen kotiuttamisprosessissa. (Arjen turvaa, 17.)

Ohjelmassa on omana kohtanaan yhteistyön tehostaminen. Sen mukaan Suomessa luotetaan sisäisen turvallisuuden ylläpidosta vastaaviin viranomaisiin, mutta sisäinen turvallisuus edellyttää myös sosiaalista turvallisuutta. Hyvin hoidettu sosiaalipolitiikka on hyvä keino myös rikosten ja järjestyshäiriöiden ehkäisemisessä. Viranomaisten välisen yhteistyön lisäksi tarvitaan myös muuta yhteistyötä. Julkishallinnon kehittämiseen liittyy vallitsevana suuntauksena henkilöstön väheneminen, mutta samaan aikaan yksityinen turvallisuusala on vahvassa kasvussa. Yksityisen turvallisuusalan kasvu mahdollistaa sisäisen turvallisuuden lisäämisen, mutta yksittäiselle kansalaiselle se saattaa tarkoittaa palveluiden muuttumista maksulliseksi ja myös eriarvoisuuden lisääntymistä. Viranomaisten määrän vähentyessä ja heidän tehtäväkenttensä laajentuessa korostuu vapaaehtoisen turvallisuustyön, pelastuspalvelun ja myös järjestöjen rooli turvallisuusyhteistyössä. (Arjen turvaa, 93.)

Turvallisuusyhteistyössä tarvitaan kaikkien toimijoiden yhteistyötä. Viranomaisten, yhteisöjen ja asukkaiden omaava tieto ja valta tulee yhdistää suunnitelmalliseen uhkien torjumiseen. Yhteistyön lähtökohdiana on jokaisen toimijan omasta lähtökohdastaan tapahtuva kumppanuus ja monitahoinen osaaminen. Seudullinen ja paikallinen turvallisuussuunnittelu on tässä tärkeä yhteistyön muoto. Tulevaisuudessa turvallisuus nähdään laajasti osana myös kunnan julkisuuskuvaa, jolloin kunnan kiinnostus turvallisuusyhteistyötä kohtaan kasvaa. Vaikuttavuuden kannalta on turvallisuus-suunnittelun lisäksi oleellista saada kaikki oleelliset toimijat myös käytännössä sitoutumaan yhteistyön tekemiseen ja toteuttamaan turvallisuussuunnitelmia. Tulevaisuudessa yhteistyötä ei enää nähdä pelkästään mahdollisuutena, vaan se muuttuu välttämättömyydeksi palvelujen turvaamisessa etenkin harvaan asutuilla alueilla. Yhteistyötä tulee tehdä ”ruohonjuuritasolta” aina strategiselle tasolle saakka, koska muutoin tuen puuttuessa toimintaa ei pystytä käytännössä toteuttamaan omaa hallintoalaa laajemmin. (Arjen turvaa, 94–95.)

4.9 Sisäisen turvallisuuden seuranta

Sisäisen turvallisuuden seurantaraportti vuosilta 2004 – 2007 käsiteltiin ja hyväksyttiin 20.4.2007 sisäisen turvallisuuden seurantaryhmän kokouksessa. Tätä aikaisemmin Vanhasen toinen hallitus oli jo 15.4.2007 päättänyt jatkaa sisäisen turvallisuuden ohjelman toteuttamista, ja on lisännyt ohjelmaan joitakin uusia turvallisuuteen liittyviä asioita. Lisäykset eivät kuitenkaan ole sellaisia, että niillä olisi oleellista merkitystä oman tutkimustyöni kannalta.

Seurantaraportin mukaan huoli syrjäytymisestä on osoittautunut aiheelliseksi. Myönteisenä kehityksenä on nähtävissä työttömyyden ja etenkin nuorisotyöttömyyden lasku. Toisaalta päihteiden käytöstä aiheutuneet ongelmat ovat lisääntyneet ja tulleet selkeämmin havaittaviksi. Onnettomuuksien osalta ei ole tapahtunut oleellista muutosta kumpaankaan suuntaan, mutta pelastustoimen tehtävätilastojen mukaan tulipalojen määrät on lievässä nousussa. Pelko arkiturvallisuuden heikkenemisestä on ainakin tämän tarkastelun mukaan osoittautunut aiheettomaksi. Vuoden 2006 turvallisuuskysely osoittaa ihmisten kokevan olonsa turvallisemmaksi kuin vuonna 2003. Vain Helsingin osalta on jääty vuoden 2003 tasolle. Perusturvallisuuspalvelut ovat olleet kaikkien kansalaisten saatavilla asuinpaikkakunnasta riippumatta, ja yksityisen turvallisuusalan kanssa viranomaisyhteistyö on toiminut kumppanuuteen perustuen. Yleisten paikkojen järjestys ei ole heikentynyt pelätyllä tavalla, ja yksityinen turvallisuusala on ollut vain täydentämässä viranomaistoimia..

Ennalta estävän toiminnan toimeenpanon osalta on tapahtunut myönteistä kehitystä rikosten ja järjestyshäiriöiden osalta, vaikka varsinaisia tavoitteita ei olekaan saavutettu. Ongelmaksi on koettu tavoitteiden epämääräisyys sekä niistä johdetut tehottomaksi arvioidut strategiset linjaukset ja toimenpiteet. Sisäisen turvallisuuden ylläpitämisessä pidettiin tärkeänä yhteisymmärryksen saavuttamista syrjäytymisen ennalta ehkäisemisen tärkeydestä. Yhteistyön parantamista vaatii etenkin lasten ja nuorten syrjäytymisen ehkäiseminen. Väkivaltarikollisuuden osalta voidaan arvioida, että sen määrän nousu on saatu pysäytettyä. Huumausainerikollisuuden osalta nousu on saatu kääntymään laskuun ja myös talousrikollisuus on vähenemässä. Onnettomuuksien määrää ei ole onnistuttu vähentämään, vaikka käytössä on ollut useita erilaisia suunnitelmia ja toimenpideohjelmia niiden vähentämiseksi. Yhteistyön kehittämisessä on onnistuttu, ja jatkossa keskeisimpänä yhteistyömuotona nähdään paikallisen turvallisuussuunnittelun eteneminen linjausten mukaisesti. Vaikeutena yhteistyön kehittämisessä nähdään edelleen hallintorajojen ylittävän yhteistyön aikaansaaminen.

4.10 Strateginen johtaminen turvallisuussuunnittelussa

Strateginen johtaminen ja suunnittelu sekä niiden kehittäminen etenkin pitemmälle aikavälille on saanut 1990-luvun lopulta lähtien enemmän huomioita länsimaisissa poliisiorganisaatioissa. Syynä tähän ovat kansainvälistymisen mukanaan tuomat tarpeet, nopeat muutokset toimintaympäristössä ja kumppanuuteen perustuvan yhteistyön asettamat vaatimukset. Vuonna 2001 Suomessa vahvistettiin ensimmäinen poliisin valtakunnallinen visio 2010 ja strategia. (Virta 2005, 3.)

Monimutkaistuva ja nopeasti muuttuva yhteiskunta aiheuttaa toimeenpanevan hallinnon muuttumisen hallinnaksi, jolloin myös turvallisuussuunnittelu voidaan nähdä paikallisen turvallisuushallinnan välineenä. Samoin ongelmaratkaisukeskeinen lähipoliisitoiminta ja sisäisen turvallisuuden ohjelma ovat hallinnon vastauksia muutoksiin. (Virta 2005, 4.)

Lähipoliisitoiminta on ollut poliisitoiminnan keskeinen periaate jo 1990-luvun puolivälistä lähtien, mutta siitä ovat puuttuneet strategialle tyypilliset selkeät tavoitteet, keinot, seuranta ja tulosten arviointi. Lähipoliisitoimintaan ei aluksi myönnetty lisäresursseja, ja tällä ennalta estävällä toiminnalla haettiin lähinnä kustannussäästöjä. 2000-luvun alun lähipoliisitoiminta oli osa peruspoliisitoimintaa, mutta toiminnan kehittämiseen ja sisällön muokkaamiseen vastaamaan muuttuneita olosuhteita oli olemassa muospaineita. Sisäisen turvallisuuden ohjelman mukainen turvallisuussuunnittelu ja laaja-alainen yhteistyö voisivat olla vastaus lähipoliisitoiminnan uudelle sisällölle. (Virta 2005, 8.)

Hallinnon ylätasolla sovitut strategiat eivät välttämättä toteudu käytännön toiminnassa. Virta käyttää tästä erosta termiä strategiakuilu. Lähipoliisitoimintaa ja paikallista turvallisuussuunnittelua tuotiin poliisihallinnossa sen ylätasolta paikallispoliisin ilman riittävää ohjausta ja tukea tilanteessa, jossa paikallisella tasolla yritettiin selviytyä edes hälytystehtävistä kohtuullisessa ajassa. Paikallisen tason toimijan aktiivisuudesta ja intresseistä johtuu, miten asiat lopulta on toteutettu. Lähipoliisitoiminnan toteutumista ja turvallisuussuunnitelmia tutkittaessa tämä ero tulee hyvin selkeästi esille. (Virta 2005, 8.)

Strategisella painoarvolla puolestaan tarkoitetaan sitä, millaisen merkityksen strategia saa hallinnon eri tasoilla. Lähipoliisitoiminta nähtiin tärkeänä työvälineenä poliisihallinnon ylätasolla, mutta pääosin epämiellyttävänä ”pehmopoliisitoimintana” suorittavalla tasolla. Tulohausprosessin myötä voidaan strategian painoarvoa korottaa sisällyttämällä tärkeäksi nähdyt asiat tulossuunnitelmiin, ja vaatimalla ne huomioitavaksi riittäväällä painoarvolla myös paikallisissa tulossopimuksissa. (Virta 2005, 8-9.)

Strateginen liikkumavara tulee keskustelun kohteeksi silloin, kun pohditaan pitääkö valtakunnallisia strategioita soveltaa paikallisella tasolla sellaisenaan, vai ottaa mukaan myös oman toimialueen erityiskysymyksiä jopa sivuuttaen valtakunnallisia painotuksia. Paikallistason strateginen johtaminen vaatii myös strategista liikkumavaraa, koska muutoin kansalaisten tarpeisiin vastaaminen ei onnistu heidän odottamallaan tavalla. Ongelmaksi muodostuu ristiriita ylemmän tason strategioiden

käytännön toteuttamisesta suhteessa paikallisten erityispiirteiden ja tarpeiden huomioimiseen. (Virta 2005, 9.)

Poliisihallinnon strategisen ohjauksen kehittämishankkeiden voidaan katsoa alkaneen vuonna 1999 poliisihallinnon strategisen ohjauksen ja arvioinnin kehittämistyöryhmän (Polar-työryhmä) asettamisesta. Hankkeen suosituksina turvallisuussuunnittelun osalta edellytettiin poliisin olevan aktiivinen seudullisten ja paikallisten turvallisuussuunnitelmien aikaansaamiseksi. Lisäksi edellytettiin turvallisuussuunnittelua käytettävän hyväksi laajapohjaisen paikallisen yhteistyön ja verkostoitumisen aikaansaamiseksi, kehittämiseksi ja jatkuvuuden turvaamiseksi ennalta estävässä työssä. (Virta 2005, 10.)

Verkostoituminen on asetettu monessa yhteydessä tavoitteeksi, vaikka keskinäiset riippuvuussuhteet ovat olleet epämääräisiä. Vasta sisäisen turvallisuuden ohjelman yhteydessä verkostoitumisen sisältö ja tavoitteet ovat ymmärretty paremmin. Verkosto on ymmärrettävissä välineeksi turvallisuuden hallinnassa, ja se antaa samalla kumppanuudelle kehykset, joiden puitteissa voidaan toimia. Prosessissa mukana oleville se voidaan nähdä myös väylänä kohti parempia vaikuttamismahdollisuuksia. Turvallisuussuunnittelun yhteydessä on mainostettu verkostoitumista sen tuomilla synergieduilla ja kustannussäästöillä. Vasta aivan viime vuosina verkostot on alettu ymmärtää strategisina välineinä, joilla tavoitellaan yhteistä tahdonmuodostusta, päätösten toimeenpanoa, tiedonvaihtoa ja lopulta vaikuttavuuden parantamista. (Virta 2005, 13.)

Paikallisen turvallisuussuunnittelun strateginen merkitys poliisihallinnon toiminnan painopistealueena on jatkuvassa kasvussa. Vuoden 2001 turvallisuussuunnitelmien arviointiraportin mukaan turvallisuussuunnitteluprosessin alkuvaiheessa nähtiin tärkeäksi kunnan viranomaisten innostaminen turvallisuusyhteistyöhön. Tavoitetilaksi asetettu kansalaisten ja vapaaehtoistoimijoiden kannustaminen osallistumaan turvallisen ja viihtyisän ympäristön kehittämiseen on jäänyt pääosin toteuttamatta, ja siinä on paljon kehittämisen varaa. (Virta 2005, 54.)

Paikallinen turvallisuussuunnittelu, kumppanuus ja strateginen johtaminen -hankkeen tehtävänä oli edistää turvallisuussuunnittelua. Yhtenä tavoitteena oli kehittää kansalaisten, asukkaiden ja erilaisten vapaaehtoisjärjestöjen asemaa ja merkitystä turvallisuussuunnittelussa. Loppuraportin mukaan kansalaisten osallistuminen varsinaiseen turvallisuussuunnitteluun jäi kuitenkin keskusteluissa taka-alalle, mutta kansalaispalautteesta keskusteltiin laajemmin. Turvallisuussuunnittelun kansalais- ja asiakasnäkökulman kriittisinä menestystekijöinä nähdään hyvä luottamus, matala yhteydenottokyn-

nys, mahdollisuus osallistumiseen, avoimuus, tiedottaminen ja turvallisuusodotuksiin vastaaminen. (Virta 2005, 66.)

Turvallisuussuunnittelussa kumppanuuteen sisältyy ajatus toimijoiden tasavertaisuudesta ja vapaaehtoisesta halusta tehdä yhteistyötä. Kumppanuus saa havaittavan muodon verkostoina ja verkostomuotoisen yhteistyön tärkein tekijä on luottamus. Kumppanuusajattelu on mennyt joissakin maissa niin pitkälle, että poliisi on mukana sadoissa yhteistyöverkostoissa. Tällaisessa tilanteessa poliisin on pakko tehdä valintoja, ja valita strategisesti näistä itselleen tärkeimmät kumppanit ja yhteistyöverkostot. Tätä kutsutaan myös kumppanuuksien hallinnaksi. (Virta 2005, 74–75.)

4.11 Koulu osana turvallisuutta

Mannerheimin Lastensuojeluliiton, opetushallituksen ja sisäasiainministeriön poliisiosaston julkaisema ja vanhemmille tarkoitettu Turvallinen koulupäivä -opas on osa vuosittain toteutettavaa Koulurauha-ohjelmaa. Oppaan tavoitteena mainitaan tiedon antaminen turvallisuuden edistämisestä koulussa, kodin ja koulun yhteistyön tukeminen sekä vanhempien rohkaisu tutustumaan ja osallistumaan turvallisen koulupäivän rakentamiseen. Oppaan esipuheessa korostetaan turvallisuuteen liittyvien asioiden käsittelemistä yhdessä lasten ja nuorten kanssa sekä kodeissa että kouluopetuksen yhteydessä. (Turvallinen koulupäivä, 2.) Oppaassa on nostettu esille sisäisen turvallisuuden ohjelmasta lapsia ja nuoria koskevia tavoitteita sekä tavoitteiden ja toimenpideohjelmien eteenpäin vieminen kodin, koulun ja viranomaisten avoimella yhteistyöllä. Tällöin kaikki lasten turvalliseen koulupäivään vaikuttavat tahot saadaan mukaan myös sisäisen turvallisuuden ohjelman käytännön toteuttamiseen.

Kaikkia kansalaisia koskevan lainsäädännön lisäksi koululait ja opetuksen takana olevat opetussuunnitelmien perusteet määräävät koulut edistämään turvallisuutta. Näissä opetushallituksen määrittelemissä opetussuunnitelman perusteissa päätetään kansallisella tasolla opetuksen sisällöstä ja sen tavoitteista. Paikallisen tason opetussuunnitelmat laaditaan opetushallituksen ohjeiden mukaisesti. Perusopetuslaki korostaa oppilaan oikeutta turvalliseen opiskeluympäristöön ja määrää opetuksessa koulun toimimaan yhteistyössä kotien kanssa. Koulun opetussuunnitelmassa sovitaan tarkemmin koulun ja kodin välisestä yhteistyöstä. (Turvallinen koulupäivä, 5.)

4.12 Järjestöt toimijoina

Kolmannesta sektorista puhutaan paljon ja monessa yhteydessä korostetaan sen tuomia mahdollisuuksia erilaisten palvelujen tarjoajana. Karkeasti määritellen kolmannella sektorilla tarkoitetaan valtion ja yritysten rinnalle nousutta kansalaisten vapaaehtoista ja kansalaisjärjestöjen kautta tapahtuvaa toimintaa. Kolmas sektori on merkittävä voimavara moneen hyödylliseen tarkoitukseen. (Kinnunen & Laitinen 1999, 10.) Yhdistysrekisterissä on yli 100 000 yhdistystä ja lisäksi on olemassa suuri määrä rekisteröimättömiä kansalaisryhmiä. Järjestöt liikuttelevat suuria summia rahaa, ja vuonna 1999 niiden kokonaisliikevaihto oli yli 3 miljardia euroa. (Kinnunen & Laitinen 1999, 17.)

Järjestötoiminnan etuna voidaan pitää sen joustavuutta. Lähtökohta yhteistoimintaan voi olla havaittu ongelma, johon halutaan saada ratkaisu. Tällöin jonkun aktiivisen ihmisen on nostettava ongelma esille ja hänen on houkuteltava muita asiasta kiinnostuneita ratkaisemaan sitä. Näin mukaan saadaan ihmisiä, joiden motiivit ovat samansuuntaisia, ja heillä on todellinen halu olla mukana toiminnassa. Toiminnan laajentuessa voidaan tarvita pysyvämpää organisoitumista ja ammatillista työpanosta, mutta mahdollista on hoitaa asioita puhtaasti vapaaehtoistoimintana. (Kinnunen & Laitinen 1999, 19.)

Vapaaehtoisuuteen perustuvien järjestöjen toimintaan tulevat mukaan siitä kiinnostuneet ihmiset. Toimintaa levitettäessä laajemmin kohdataan kuitenkin se tosiasia, että aktiivisuus ei ole samanlaista eri puolilla maata ja eri väestöryhmissä. Tässä on merkittävä ero verratessa vapaaehtoistoimintaa ja järjestötoimintaa julkishallinnon toimintaan. Valtion ja kuntien tulee huomioida kaikki kansalaiset tasa-arvoisesti heidän asuinpaikastaan riippumatta, mutta kolmannen sektorin toiminta ei yleensä riitä kattamaan koko yhteiskuntaa. Yhdistykset ovat kuitenkin itsenäisiä ja sen jäseninä olevien kansalaisten kiinnostuksen mukaan valintojaan tekeviä yhteisöjä eikä niitä voi määrätä toteuttamaan julkishallinnon asettamia tavoitteita. (Kinnunen & Laitinen 1999, 20.)

4.13 Syrjäseutujen turvallisuus

Sisäisen turvallisuuden ohjelman mukaan turvallisuuspalvelut on varmistettava koko maassa. Turvallisuuskyselyjen perusteella poliisiin näkyminen lisää kansalaisten turvallisuuden tunnetta, mutta harvaan asutuilla alueilla poliisia ei juuri näy. (Harvaan asuttujen alueiden turvallisuuspalvelut, 9.)

Monet poliisilaitokset koostuvat useista eri kunnista, jolloin poliisipartioiden vähäisyyden vuoksi monet kunnat ovat päivittäin ilman poliisia. Poliisin puuttuminen korostaa kunnallisen turvallisuus suunnittelun tärkeyttä, ja vastuu paikallisesta turvallisuudesta voidaan katsoa kuuluvan poliisiin lisäksi kaikille kansalaisille. (Harvaan asuttujen alueiden turvallisuuspalvelut, 10.)

Harvaan asutuilla alueilla yhteistyötä, vapaaehtoissektoria ja alueiden omia voimavaroja ei ole vielä riittävästi hyödynnetty turvallisuusyhteistyössä (Harvaan asuttujen alueiden turvallisuuspalvelut, 38). Etenkin järjestötyön tärkeyttä korostetaan korvaamaan viranomaistoiminnan puutteita. Vapaaehtoissektorille ja järjestöille viranomaisten kanssa tehtävä yhteistyö antaa työlle arvostusta ja tukea. (Harvaan asuttujen alueiden turvallisuuspalvelut, 41.) Harvaan asuttujen alueiden ongelmana ovat yksittäisten kansalaisten voimavarojen huono hyödyntäminen, koska voimavarojen tarjonta ja tarpeet eivät kohtaa. Alueella saattaa olla työttömiä eri alojen osaajia, mutta heidän osaamisensa jää hyödyntämättä. (Harvaan asuttujen alueiden turvallisuuspalvelut, 43.)

4.14 Paikallisen turvallisuussuunnittelun kehittäminen

Sisäasiainministeriö asetti 4.4.2005 työryhmän, jonka tehtävänä oli laatia esitys seudullisen ja paikallisen turvallisuussuunnittelun edelleen kehittämiseksi ja laatia siitä myös valtakunnallinen malli. Työryhmän laatimasta valtakunnallisesta mallista tulee käydä ilmi myös suunnitteluprosessiin osallistujat. (Paikallisen turvallisuustyön kehittäminen, 1.)

Työryhmän mukaan turvallisuuteen vaikuttavia toimijoita on runsaasti. Kunta tuottaa peruspalveluja ja poliisi on näkyvin turvallisuuspalvelujen tuottaja. Järjestöillä on turvallisuuteen liittyviä tehtäviä ja yksityisen turva-alan merkitys korostuu etenkin asutuskeskuksissa. Luonnollisesti myös työnantajilla ja toiminnan harjoittajilla on vastuu palkkaamiensa työntekijöiden turvallisuudesta. Lopulta jokainen ihminen voi vaikuttaa sekä omaan että muiden turvallisuuteen omalla toiminnallaan ja valinnoillaan. Järjestyshäiriöiden, onnettomuuksien ja rikosten ennalta ehkäisy edellyttää laajaa, toimivaa ja jatkuvaa yhteistyötä eri toimijoiden välillä. (Paikallisen turvallisuustyön kehittäminen, 8–9.)

Työryhmän esityksen mukaan turvallisuussuunnittelusta vastaa ja sitä johtaa paikallisella tasolla poliisipäälliköstä, kunnan johdosta ja pelastustoimen edustajista koostuva ryhmä. Turvallisuussuunnitteluun tulee saada mukaan kaikki ne, joiden toimilla voidaan vaikuttaa toimintaympäristön

analyysin ja riskianalyysin avulla havaittuihin ongelmiin ja ilmiöihin huolimatta heidän taustayhteisöstään. Kunnan viranomaisten lisäksi työryhmä mainitsee turvallisuussuunnitteluun osallisiksi poliisin, pelastustoimen ja tarvittaessa rajavartioston edustajan sekä keskeisten vapaaehtoisjärjestöjen että elinkeinoelämän edustajia. (Paikallisen turvallisuustyön kehittäminen, 14.)

4.15 Tapaturmien torjunta osana turvallisuutta

Suomessa työtapaturmiin ja niiden estämiseen on kiinnitetty huomioita jo pitkään, mutta kotona ja vapaa-ajalla otetaan edelleen liikaa turhia riskejä. Myös alkoholin mukana olo näkyy suomalaisten vapaa-ajantapaturmissa. Vuosittain yli 40 000 tapaturmaan liittyy alkoholi, ja se on myötävaikuttavana tekijänä kolmannekseen kuolemaan johtaneista tapaturmista. Ikääntyneillä tyypillisimpiä tapaturmia ovat kaatumiset ja luukatoon liittyvät luunmurtumat. Suomalaisten ikääntyessä tulee ikäihmisten tapaturmien ehkäisyyn kiinnittää huomioita entistä enemmän. Tapaturmia voidaan tehokkaimmin torjua ihmisten lähiympäristössä, jolloin kunnilla on tässä työssä merkittävä osa. Tapaturmien ehkäisyyn tulee kohdistua kaikkiin ikäryhmiin heidän jokapäiväisessä elinympäristössään. (EST 2/2004, 3.)

Valtaosa ihmisistä luulee kodin ja sen lähiympäristön olevan turvallisin paikka maailmassa. Kuitenkin vanha sanonta ”moni on kotiinsa kuollut” pitää hyvin paikkansa myös lievempien tapahtumien osalta, sillä suurin osa tapaturmista sattuu vapaa-ajalla kotona. Koti- ja vapaa-ajan tapaturmissa kuolee Suomessa vuosittain yli 2100 ihmistä, mikä on noin 80 prosenttia kaikista tapaturmaisesti sattuneista kuolemantapauksista. (EST 2/2004, 4.)

Tapaturmien torjunta liittyy oleellisesti turvallisuuden parantamiseen. Suomessa on hyviä malleja tapaturmien ehkäisyyn liittyvistä paikallisista hankkeista. Hyvänä esimerkkinä voisi mainita ”24 turvallista tuntia Hyvinkäällä”, jossa ideana on koota yhteen kunnassa oleva turvallisuusasiantuntemus, selvittää riskipaikat ja -tekijät, tehdä suunnitelmallista ennaltaehkäisevää työtä ja järjestää jatkuva onnettomuuksien seuranta.

4.16 Tutkittua turvallisuutta

Poliisin lääninjohdot ovat toteuttaneet turvallisuustutkimukset vuosina 2003 ja 2006. Viimeisin tutkimus toteutettiin postikyselynä ja kyselylomakkeita lähetettiin 113 732 kappaletta 15–74 vuoden

ikäisille kansalaisille. Vastauksia palautui 55 226. (Turvallinen Suomi 2006, 2.) Menemättä tarkemmin tutkimuksen yksityiskohtiin, sen yhteenvedon perusteella turvallisuustilanne on parantunut vuodesta 2003. Kansalaisten kokema turvallisuuden tunne on Helsinkiä lukuun ottamatta lisääntynyt koko maassa ja Helsingissäkin se on pysynyt vuoden 2003 tasolla. Tutkittavista turvallisuutta ilmaisevista tekijöistä vain yleisten paikkojen turvallisuus ei ollut parantunut. Myös poliisin arvioitiin onnistuneen tehtävissään edellistä tutkimusta paremmin. Yleisten paikkojen epäsiisteys koettiin erittäin häiritseväksi, eikä tämän ongelmaksi koetun asian poistamisen katsottu kuuluvan poliisin perustehtäviin. Tämän ja vastaavien epäkohtien poistamiseen todetaan tarvittavan laajamittaista yhteistyötä viranomaisten kesken. (Turvallinen Suomi 2006, 48.) Samoin todetaan turvallisuuden olevan kunnille tärkeä imagokysymys, jonka vuoksi kuntien tulisi tehdä turvallisuusyhteistyötä poliisin kanssa. Tutkimuksen johtopäätösten mukaan on olemassa tarve tarkemmille tutkimuksille, joissa pitäisi keskittyä esimerkiksi kansalaisnäkökulmaan turvallisuusyhteistyön kentässä. (Turvallinen Suomi 2006, 49.)

4.17 Laatia turvallisuussuunnitteluun

Poliisin ylijohdolla on 20.1.2006 hyväksynyt 4.3.2005 asettamansa työryhmän esityksen poliisin laatustrategiaksi. Täyttääkseen esityksen mukaisen laatutavoitteen poliisin tulee pystyä laadukkaalla toiminnallaan vastaamaan ympäröivän yhteiskunnan tarpeisiin ja odotuksiin huomioiden samalla myös poliisitoiminnan jatkuva kehittäminen. Poliisin laatutyön tulee perustua siis kansalaisnäkökulmaan ja asiakaslähtöisyyteen sekä saadun palautteen huomioimiseen poliisitoimintaa kehitettäessä. Turvallisuussuunnittelun yhteydessä kansalaisnäkökulma tarkoittaa sitä, että kansalaisille tarjotaan mahdollisuuksia saada äänensä kuuluviin eri vaikutuskanavien kautta ja siten päästä vaikuttamaan turvallisuussuunnitelmaan. Asiakastytyväisyyden osalta korostuu kansalaisten tyytyväisyys saamiinsa poliisipalveluihin ja asiakkaiden antaman palautteen huomioiminen toiminnan kehittämisessä. (Poliisin laatustrategia, 3.)

4.18 Katsaus tulevaisuuteen

Sisäasiainministeriö asetti 1.2.2006 hankkeen valmistelemaan tulevaisuuskatsausta tavoitteenaan tuottaa tietoa sisäasiainministeriön hallinnonalan kehitystekijöistä, ongelmakohtista ja ratkaisuvaihtoehdoista. Katsauksen mukaan Suomi on Euroopan turvallisimma maa vuonna 2015 ja tähän päästään hallinnonalojen yhteistyöllä. Turvallisuuden parantamiseksi kehitetään julkisten ja yksityisten

toimijoiden välistä kumppanuusyhteistyötä. (Sisäasiainministeriön tulevaisuudenkatsaus, 8.) Katsauksesta korostetaan viranomaisten ja elinkeinoelämän välisen yhteistyön kehittämistä, jota paikallisella tasolla kehitetään osana turvallisuussuunnittelua. Yksityisen ja julkisen sektorin yhteistyön kehittäminen edellyttää asenteiden muuttumista tätä yhteistyötä tukevaan suuntaan, kumppanuuspohjaisen yhteistoiminnan kehittämistä ja myös lainsäädännöllistä tukea. (Sisäasiainministeriön tulevaisuudenkatsaus, 12.)

4.19 Turvallisuusyhteistyö toiminnan suunnittelussa

Sisäasiainministeriö on toiminta-ajatuksensa mukaan mukana rakentamassa turvallista ja tasapainoisesti kehittyvää Suomea. Yhtenä toiminnan strategisena painopisteenä mainitaan hyvän turvallisuustilanteen ja myönteisen turvallisuuskulttuurin vahvistaminen. (SM 58/2006, 5.) Ennalta estävään työhön panostavan julkisen sektorin takaamana Suomi on Euroopan turvallisin maa. Ihmisten turvallisuudotuksiin vastataan viranomaisyhteistyöllä sekä sidosryhmien ja yksityissektorin kanssa solmituilla kumppanuussopimuksilla. (SM 58/2006, 12.)

Itä-Suomen läänin poliisin toiminta- ja taloussuunnitelman 2007–2011 mukaan läänin visio on lyhyesti seuraavanlainen: ”Turvallinen ja viihtyisä Itä-Suomen lääni” (Itä-Suomen läänin TTS 2007–2011, 4). Harvaan asutun, väestömäärältään vähenevän ja ikääntyvän väestön lääni on vuosina 2003 ja 2006 tehtyjen valtakunnallisten turvallisuustutkimusten mukaan onnistunut huonoimmin juuri rikosten ennalta ehkäisyssä. Paikallisessa turvallisuussuunnittelussa konkreettiset toimet ja tulokset puuttuvat valtaosissa kuntia. Myös yleisen järjestyksen ja turvallisuuden turvaamisessa voitaisiin paremmin hyödyntää kolmannen sektorin ja yksityissektorin tarjoamaa apua. (Itä-Suomen läänin TTS 2007–2011, 5.)

Pohjois-Savon poliisilaitosten toiminta- ja taloussuunnitelman 2007–2011 mukaan Pohjois-Savon visiona on ”turvallinen ja viihtyisä Pohjois-Savo”. Paikallisen turvallisuusyhteistyön osalta ei ole täysin onnistuttu saamaan aikaan toimivia yhteistyömuotoja eri toimijoiden välillä, eikä siten vakiinnuttamaan turvallisuusyhteistyötä. Pohjois-Savon poliisilaitokset toteuttavat ylemmän poliisihallinnon antamia strategioita, ja turvallisuussuunnittelun osalta mainitaan ainoastaan paikallisen turvallisuusyhteistyön kehittäminen kunnallisia turvallisuussuunnitelmia päivittämällä. (Pohjois-Savon poliisilaitosten TTS 2007–2011.)

Ylä-Savon kihlakunnan poliisilaitoksen vuoden 2007 tulossopimuksessa mainitaan tiivis yhteistyö kuntien, eri viranomaisten, järjestöjen, elinkeinoelämän ja kolmannen sektorin kanssa. Lisäksi poliisilaitos on sitoutunut osallistumaan kunnallisten turvallisuussuunnitelmien tarkistustyöhön. (Ylä-Savon kihlakunnan poliisilaitoksen vuoden 2007 tulossopimus.)

4.20 Tieto ja turvallisuus

Turvallisuussuunnittelulla pyritään parantamaan ihmisten turvallisuutta, mutta ensin tulee tietää mitä ihmiset pelkäävät. Koetaanko todellisuudessa epätodennäköisempiä uhkatekijöitä pelottavaksi, mutta konkreettiset uhat jäävät vähemmän pelottaviksi. (Rantala & Virta 2006, 9.) Turvallisuuden kohdentaminen rikostorjunnan keinoin edellyttää onnistuakseen muun yhteiskunnan kehittämisen noudattavan samoja arvoja ja olevan sen kanssa samansuuntaista. Yhteiskunnassa tapahtuva objektiivinen turvallisuuden parantuminen ei välttämättä vaikuta subjektiivisen turvallisuustunteeseen. Turvallisuuteen vaikuttavien päätösten tekijöillä tulee sen vuoksi olla tietoa sekä objektiivisen turvallisuuden että subjektiivisen turvallisuudentunteen kehittymisestä yhteiskunnassamme. (Rantala & Virta 2006, 42.)

Tieto on ennalta estävän poliisitoiminnan perusta. Aikaisemmin kyläpoliisi tunsu toimialueensa ja sen asukkaat. Varsinainen analyysitoiminta oli tuossa tilanteessa tarpeetonta, koska kyläpoliisi sai suhteidensa avulla riittävän tiedon päätöksensä pohjaksi. Nykyään pelkkä vilkaisu kaupungin pääkadulle ei anna täyttä kuvaa tilanteesta, vaan poliisiin yhdeksi tavoitteeksi on muodostunut paikallisen tiedon kerääminen ja sen hyödyntäminen poliisitoiminnassa. Tietojohdoisella poliisitoiminnalla tarkoitetaan lähinnä viranomaisten väliseen tiedonvaihtoon perustuvaa toimintaa, jossa analyysitoiminnalla on merkittävä osa. (Rantala & Virta 2006, 116.) Tietojohdoisuus ja siihen liittyvät käytännöt tulee hyödyntää myös paikallisessa turvallisuussuunnittelussa, ja samalla tarjota kansalaisille reaaliaikaista ja luotettavaa turvallisuustietoa (Rantala & Virta 2006, 118). Luottamukseen liittyy myös totuuden kertominen poliisiin todellisista vaikutusmahdollisuuksista ja mihin toimintoihin poliisin voimavarat käytännössä riittävät. Muita luottamuksen tekijöitä ovat avoimuus, tiedon jakaminen, toiminnan hajauttaminen lähelle kansalaisia ja mahdollisuus vaikuttaa poliisitoiminnan linjauksiin. (Rantala & Virta 2006, 119–120.)

4.21 Varhainen puuttuminen

Poliisijohtaja Toivasen mukaan ennalta estävän työn tehostaminen rikosten ja järjestyshäiriöiden osalta vaatii sisäisen turvallisuuden ohjelman strategisen linjauksen mukaisesti viranomaisten moniammatillista yhteistyötä aina ylätasolta paikalliselle tasolle. Syrjäytymisvaarassa oleviin nuoriin, päihdeongelmiin ja väkivaltarikollisuuteen vaikuttaessa ovat varhaisen puuttumisen keinot ennalta estävän työn kanssa avainasemassa. Paikallisella tasolla hyvänä esimerkkinä yhteistoiminnasta ovat kuntakohtaiset turvallisuussuunnitelmat. (Vaikuta varhain, 5.) Ylitarkastaja Kunnasvuoren mukaan poliisihallinnossa turvallisuussuunnitelmat ovat oikein käytettyinä strategisen johtamisen välineitä, joiden kautta sidosryhmäyhteistyö ja kuntien näkemykset saadaan mukaan poliisin toimintastrategiaan (Vaikuta varhain, 6).

Sisäasiainministeriön poliisiosasto on kerännyt varhaiseen puuttumiseen liittyviä hyviä käytäntöjä Ahvenanmaata lukuun ottamatta kaikista Suomen lääneistä. Olen tutustunut kirjassa kuvattuihin hyviin käytäntöihin ja etsinyt niistä sellaisia, joissa myös vanhemmat on huomioitu. Lyhyenä yhteenvetona voisi sanoa, että kirjassa on kerrottu erittäin monipuolisesti erilaisista varhaisen puuttumisen toteuttamistavoista. Yhteistyö on selkeästi yleisintä poliisin ja sosiaaliviranomaisten kesken, ja vanhemmat otetaan mukaan vasta kun jotakin on jo sattunut. Pääsääntöisesti vanhemmille ilmoitetaan nuoren syyllistyttyä rikolliseen käyttäytymiseen, mutta vanhempien mukana oleminen jo tätä aikaisemmin on hyvin harvinaista tai se ei ainakaan ilmene kirjan sisällöstä.

4.22 Lähipoliisitoiminnan uusi strategia

Osana poliisin ennalta estävää toimintaa poliisin ylijohdo asetti 5.4.2006 työryhmän laatimaan ehdotuksen lähipoliisitoiminnan strategiaksi. Tänä keväänä valmistuneen lähipoliisistrategian esipuheessa poliisiylijohtaja Markku Salminen toteaa, että ”lähipoliisimalli on toimintatapa, jossa poliisin paikallinen tuntemus ja ruohonjuuritasolla tehtävä yhteistyö korostuvat. Kun poliisi on aktiivinen osa yhteisöä, syntyy luonnostaan yhteistyötä myös alueen muiden toimijoiden kanssa”. Tässä on selkeästi nähtävissä samat ajatukset, joilla lähipoliisitoimintaa perusteltiin Suomessa jo noin 30 vuotta sitten. (Lähipoliisitoiminnan strategia, 1.)

Paljon on kuitenkin tapahtunut näiden kolmen vuosikymmenen aikana. Turvallisuussuunnittelusta on tullut kiinteä osa poliisityötä, ja sen kehittäminen on hyväksytty sisäisen turvallisuuden ohjelmassa strategiseksi linjaukseksi. Näihin haasteisiin vastatakseen myös poliisi tarvitsee päivitetyn turvallisuusyhteistyölinjauksen. Niinpä tämän vuoden lähipoliisistrategian tarkoituksena on vastata kumppaneiden yhteistyöodotuksiin ja verkostoitumisen mukanaan tuomiin haasteisiin. (Lähipoliisitoiminnan strategia, 8.)

Lähipoliisistrategiassa on mainittu useita lähipoliisitoiminnan ja turvallisuusyhteistyön linjauksia, joista poimin esille vanhempien ja kansalaisten asemaan liittyviä asioita. Ensinnäkin kansalaisläheisyyden edistämässä huomio kohdistuu poliisin näkyvyyteen, mutta myös kansalaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien kehittämiseen. Tämä tapahtuu parantamalla kansalaisten yhteydenpitomahdollisuuksia ja jakamalla heille oikeaa tietoa turvallisuuteen liittyvistä asioista. Toiseksi yhteistyön kehittämistä ja edistämistä tulee tapahtua viranomaisten lisäksi myös kolmannen sektorin ja kansalaisryhmien kanssa. Turvallisuusyhteistyön kenttä on laajentunut viime vuosiin niin laajaksi, että poliisiin tulee kuitenkin priorisoida tekemänsä turvallisuusyhteistyö strategisen kumppanuuden pohjalta. Kolmanneksi turvallisuusyhteistyössä tulee huomioida paremmin yhteistyötahojen asiantuntemus ja hyödyntää saatavaa tietoa poliisitoiminnassa. Samalla keskitytään strategisesti tärkeisiin kumppaneihin asettaen yhteistyölle myös selkeät tavoitteet. Tämän ajattelumallin mukaan vanhempien merkitys korostuu lastensa kasvatuksen vastuuhenkilöinä, ja siihen myös parhaat vaikutusmahdollisuudet omaavina toimijoina. (Lähipoliisitoiminnan strategia, 11–12.)

Lähipoliisitoiminnan strategian mukaan asetetut tavoitteet saavutetaan pääosin aikaisemmin käytössä olleiden keinojen avulla. Lähipoliisitoiminnan ja turvallisuusyhteistyön tavoitteet ja painopisteet määritellään poliisin tulosneuvotteluissa ja kirjataan tulossopimuksiin. Poliisitoiminnan suuntaamisen tulee perustua sekä viranomaisilta että poliisin toimialueen kansalaisilta saatuun oikeaan ja luotettavaan tietoon. Eurooppalaisen poliisitoiminnan kehittämisessä on korostettu tätä tietojohdoista poliisitoimintaa, jota toteutetaan tiedon keräämisen, sen analysoinnin, uhka-arvioiden tekemisen ja tiedonvaihdon avulla. Paikallispoliisissa, etenkin pienissä poliisipiireissä, poliisilla on ilman tarkkaa analyysiäkin melko hyvä tieto toimialueensa tapahtumista. (Lähipoliisitoiminnan strategia, 14.) Kaikissa lähipoliisitoimintaan liittyvissä kansalaiskontakteissa kertynyttä tietoa hyödynnetään poliisitoiminnan suuntaamisessa, ennalta estävässä poliisityössä ja lopulta kunnallisessa turvallisuussuunnittelussa (Lähipoliisitoiminnan strategia, 15).

Ongelmasuuntautuneen poliisitoiminnan kautta on mahdollista jo hyvin varhaisessa vaiheessa puuttua epätoivottuun käyttäytymiseen ja käynnistää yhteiskunnan tarjoamat auttamistoimenpiteet. Käytännössä lähipoliisitoiminta poliisin kenttätöinnässä tältä osin tarkoittaa sitä, että poliisipartion tulisi pystyä tunnistamaan asiakkaidensa joukosta avun tarpeessa olevat kansalaiset ja antaa heille asiallista tietoa hoitoonohjausmenettelystä. Varhainen puuttuminen onkin ollut painopistealueena poliisin ennalta estävässä työssä viime vuosina. Vuoden 2007 alusta kunnat on veloitettu järjestämään alueelleen sosiaalipäivvystyksen, mikä parantaa huomattavasti mahdollisuuksia käytännössä toteuttaa varhaista puuttumista sosiaalisiin ongelmiin. (Lähipoliisitoiminnan strategia, 16.)

Poliisi on ollut mukana monenlaisessa yhteistyössä, ja etenkin sosiaaliviranomaisten kanssa tehtävää yhteistyötä ovat olleet tukemassa moniammatilliset tiimit ja työryhmät. Samoin poliisin yhteistyö koulujen kanssa tulee entisestään monipuolistumaan ja laajenemaan. Valistus ja laillisuuskasvatuksen lisäksi tullaan kehittämään yhteistyötä opetusviranomaisten kanssa tavoitteena moniammatillisen ennalta estävän työn kehittäminen. (Lähipoliisitoiminnan strategia, 17.)

Turvallisuussuunnittelu säilyy edelleen poliisin tärkeänä yhteistyömuotona, vaikka sen vetovastuuta siirretään poliisilta kunnille. Oleellista on turvallisuussuunnittelun säilyminen osana turvallisuuden tuottamisessa ja rikollisuuden vähentämisessä. Poliisi toteuttaa turvallisuussuunnittelun avulla kumppanuusstrategiaan perustuvaa yhteistyötään. (Lähipoliisitoiminnan strategia, 18.)

Uusi lähipoliisistrategia nostaa esiin myös poliisinkoulutuksen ja tutkimuksen lähipoliisitoiminnan tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden osalta. Lähipoliisitoiminta tulee saattaa osaksi poliisin perus- ja jatkokoulutusta, jolloin sen merkitys osana poliisin perustyötä korostuu entisestään. Poliisien tulee saada lähipoliisitoiminnassa tarvittavaa asiantuntijakoulutusta, jota myöhemmin tarvitaan myös moniammatillisessa turvallisuusyhteistyössä. (Lähipoliisitoiminnan strategia, 18.)

Lähipoliisitoiminta perustuu kansalaisläheisyyteen, mutta kansalaisläheisyys ei tarkoita pelkästään poliisin olemista lähellä kansalaisia, vaan myös poliisipalvelujen saatavuutta ja niiden laatua. Poliisin ja kansalaisten välistä yhteistyötä tulee kehittää luovasti eikä se pitäisi rajoittua vain aiemmin käytettyihin keinoihin. Samoin kansalaiset tulisi ottaa paremmin mukaan turvallisuussuunnitteluun sen eri vaiheissa. (Lähipoliisitoiminnan strategia, 20.)

Lähipoliisistrategian seuranta tullaan järjestämään tulosohjausjärjestelmän puitteissa, lähipoliisityöryhmien tapaamisissa ja lähipoliisiseminaareissa. Tulossopimuksiin asetetaan konkreetti-

sia tavoitteita kunkin avainprosessin sisälle lähipoliisitoiminnan ja turvallisuussuunnittelun osalta. Luonnollisesti kansalaisten arvioita poliisitoiminnasta selvitetään poliisin turvallisuuskyselyjen avulla. Luottamus poliisiin on poliisitoiminnan kansalaisläheisyyden ja turvallisuusyhteistyön onnistumisen vaikuttavuuden tärkein mittari. Tässä yhteydessä korostuu paikallisuus eli poliisi on vastuussa toimialueensa kansalaisille. Turvallisuussuunnittelun hyväksyttäminen kaupunkien ja kuntien valtuustoissa sekä liittäminen valtuustokausiin parantaa kansalaisten vaikutusmahdollisuutta ja lisää avoimuutta. (Lähipoliisitoiminnan strategia, 22.)

4.23 Lähipoliisista turvallisuusverkostoihin

Poliisitoiminnan ja -palvelujen kansainvälisenä kehittämissuuntauksena on nähtävissä poliisin muuttuminen turvallisuusasiantuntijaksi, ja toiminnassa korostuu paikallisuuteen perustuva laaja-alainen turvallisuushallintastrategia. Muut viranomaiset ovat olleet poliisin perinteisiä yhteistyökumppaneita, mutta tämä turvallisuusstrateginen ajattelutapa on laajentamassa huomattavasti yhteistyökumppaneiden määrää jopa yksittäisiin kansalaisiin saakka. (Virta 2001b, 1.) Suomessa lähipoliisitoiminta on ongelmaratkaisuperusteista, jonka periaatteiden mukaista toimintamallia ilmentää arkiturvallisuuteen vaikuttava sidosryhmäyhteistyö. Sidoryhmäyhteistyö nähdään lähipoliisimallin mukaisesti ongelmanratkaisumenetelmänä ja -välineenä. (Virta 2001b, 9.)

Lähipoliisiajattelun mukaisesti sidoryhmäyhteistyössä pyritään yhdessä tekemiseen ja vastuun jakamiseen. Kumppanuuslähestymistapa on valtaamassa maailmanlaajuisesti poliisin toimintapolitiikkaa, ja sen mukaan kaikki turvallisuuteen oleellisesti vaikuttamaan pystyvät osapuolet aktivoidaan mukaan rikosten ehkäisyyn ja laajemminkin turvallisuuden tuottamiseen. (Virta 2001b, 20.) 1990-luvun lopulta Suomessa lähipoliisitoiminnan toimintalinjaksi on vakiintumassa paikalliseen yhteistyöhön perustuva monitoimijainen turvallisuusstrateginen yhteistyö. Suomessa tätä yhteistyötä ei ole tiukasti hallinnoitu sisäasiainministeriön johdosta käsin, vaan toiminta perustuu vapaaehtoisuuteen ja vastuuntuntoon vetoamiseen. (Virta 2001b, 22.)

Turvallisuusyhteistyötä tehtäessä nousee esiin kysymys turvallisuuden määrittelemisestä, ja siksi on oleellista, ketkä ovat turvallisuutta määrittelemässä ja lopulta sitä tekemässä. Mukana ovat olleet poliisin sidoryhmäkäsityksen mukaiset kumppanit. Lähipoliisitoiminnan ongelmanratkaisupainotteisuus korostaisi asiantuntijuutta, analyysitoimintaa ja tilastojen merkitystä. Yhteisöpainotteisen lähipoliisitoiminnan mukaan turvallisuutta tulee olla luomassa paikallisten asukkaiden, asukasyh-

distysten ja kansalaisjärjestöjen tapaiset toimijat. (Virta 2001b, 24–25.) Turvallisuussuunnitelmien osalta tulee muistaa niiden olevan vasta lähtökohta turvallisuusyhteistyölle ja verkostoitumiselle. Turvallisuussuunnitelmaa laadittaessa muodostuu työryhmän jäsenistä verkosto, jota voidaan hyödyntää yhteydenpidossa myös muissa asioissa. (Virta 2001b, 36.)

Kumppanuuslähestymistavan peruselementtinä voidaan pitää synnergiaetuja, jolloin yhdessä toimien jokaisen toimijan osaaminen täydentää toisten osaamista, ja lopulta kokonaisuudesta tulee täydellisempi kuin erikseen toimiessa (Virta 2001b, 40). Turvallisuusstrateginen yhteistyö kuvaa pääosin viranomaisten kesken tapahtuvaa paikallisen yhteisön turvallisuuden kehittämiseen perustuvaa kumppanuutta alueellisesti verkostoituvan yhteistyön laajentaessa kumppanuuden koskemaan myös asukkaita ja kolmatta sektoria (Virta 2001b, 47).

Asiakasnäkökulman korostaminen tuli poliisihallintoon valtiohallinnon uudistamisen yhteydessä 2000-luvulle siirryttäessä. Lähipoliisitoimintaan liittyvän kansalaisnäkökulman avulla voidaan arvioida kansalaisten vaikutusmahdollisuuksia. (Virta 2001b, 62.) Lähipoliisitoiminta-ajatuksen mukaisesti kansalaisnäkökulma näkyy kansalaisten odotusten huomioon ottamisessa ja yhteisen turvallisuuden luomisessa. Aluksi kansalaisnäkökulma huomioitiin lähipoliisitoiminnassa lähinnä paikallisten turvallisuuskyselyiden avulla, mutta viime aikoina on päästy jo kansalaisten varsinaiseen osallistumiseen. (Virta 2001b, 64.) Tulevaisuudessa tulee pohtia, miten vahvasti kansalaisten annetaan osallistua paikallistason päätöksentekoon (Virta 2001b, 65).

Yhteiskunnan muuttuessa monimutkaisemmaksi, myös hallinnon on vastattava muutoksiin. Lisääntyvä vuorovaikutus on osa tätä muutoksen hallintaa ja verkostot ovat sen ilmenemismuotoja. Lähipoliisitoiminnassa viranomaisten välinen yhteistyö on laajentumassa turvallisuusstrategisen ajattelun kautta verkostoitumisen suuntaan. Poikkihallinnollisen yhteistyön ja verkostoitumisen lisääntymiseen on johtanut myös se tosiasia, että osa ongelmista ei ole vain yhden organisaation voimavaroin hoidettavissa. (Virta 2001b, 69.)

Verkosto ei ole suoranaisesti uusi organisaatio, vaan se on rakenteeltaan joustava ja mielellään avoin myös uusille toimijoille. Verkoston kokoonpano ja toimijat määräytyvät sen toiminnan ja tavoitteiden kautta. Turvallisuusverkostoituminen on 2000-luvun alkuun saakka tapahtunut isojen kaupunkien osalta varsin laajapohjaisena vanhoihin yhteistyörakenteisiin nojautuen, ja se on usein liitetty osaksi kaupungin laajempaa kehittämistä. Pienillä paikkakunnilla verkosto aktivoidaan toimintaan vain tarvittaessa. Poliisille nämä muutokset ovat tuoneet haasteena verkostojohdamisen

omaksumisen, jolloin tulee mukaan myös poliisiorganisaation ulkopuolelle ulottuva johtaminen. (Virta 2001b, 70–71.)

Lähipoliisitoiminnassa on tavoiteltu verkostoitumista aina 1990-luvun lopulta lähtien. Verkostoituminen on seurausta lähipoliisitoiminnan yhteiskunnallisesta vaikutuksesta ja lähipoliisitoiminnan suoranaisten tuloksina ovat turvallisuussuunnitelmat ja -strategiat. Verkostoitumisella tavoitellaan turvallisuuteen vaikuttavien toimintojen koordinoitua, yhteistyön järjeistämistä ja uusien yhteistyömuotojen ja -kumppanien löytämistä. Turvallisuusstrategian ja turvallisuussuunnitelman kautta määritellään käytännön turvallisuusyhteistyön linjaukset, osalliset ja painotukset. (Virta 2001b, 71.)

5 TUTKIMUSTEHTÄVÄ, AINEISTO JA MENETELMÄT

5.1 Tutkimustehtävä

Tutkimuksen aihepiiriin liittyvää kirjallisuutta lukiessa tutkimustehtäväksi on muotoutunut vanhempien asema paikallistason turvallisuusyhteistyössä. Nykyhetkeen liittyen tutkimustehtävä on jaettu vanhempien huomioimiseen turvallisuussuunnittelussa ja vanhempien osallistumiseen käytännön turvallisuusyhteistyöhön. Tulevaisuuteen liittyvä kehittämisnäkökulma lisää tutkimustehtävien lukumäärää. Tutkimuksella halutaan myös selvittää, pitäisikö vanhempien olla mukana turvallisuusyhteistyössä, millaisessa turvallisuusyhteistyössä he voisivat olla mukana, mikä taho voisi edustaa vanhempia sekä pitäisikö vanhempia aktivoida mukaan turvallisuusyhteistyöhön ja kenen tehtävä vanhempien aktivointi olisi.

Tutkimustehtävän ratkaisemiseksi tarvitaan tietoa siitä, miten nykyiset kunnalliset turvallisuussuunnitelmat on laadittu. Aluksi on selvitettävä, ketkä ovat osallistuneet varsinaiseen suunnitteluun prosessiin, ja miten vanhemmat ovat päässeet siihen vaikuttamaan. Toisaalta tarvitaan tietoa myös käytännön turvallisuusyhteistyön tekemisestä. Mitkä tahot ovat käytännön turvallisuustyössä mukana, ja missä määrin vanhemmat ovat siihen osallistuneet? Tulevaisuutta koskevien alatehtävien ratkaisemiseksi tarvitaan mielipiteitä useammalta taholta.

5.2 Tutkimusote

Tutkimusotteekseni olen valinnut kvalitatiivisen tutkimuksen, koska tutkimustehtävän ratkaiseminen perustuu enemmän induktiiviseen eli yksityiskohtaisesta yleiseen etenevään prosessiin, tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita useasta yhtäaikaisesti lopputulokseen vaikuttavasta tekijästä, asetelma on muuttuva luokkien muotoutuessa tutkimuksen aikana, teorioita ja säännönmukaisuuksia kehitetään suuremman ymmärtämisen toivossa, tutkimus on vahvasti kontekstisidonnaista ja sen tarkkuus ja luotettavuus saavutetaan todentamalla. Yllä mainitut tekijät ovat Creswellin (1994) esittämästä kvalitatiivisen tutkimuksen metodologisista erityispiirteistä. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 25.)

5.3 Taustaoletukset

Kvalitatiivisen tutkimuksen taustalla on ajattelua johdattelemassa oletuksia tieteen luonteesta, jotka Creswell (1994) on jakanut viiteen pääryhmään. Ensinnäkin kvalitatiivisen tutkimusotteen ontologisen oletuksen mukaan todellisuus on subjektiivinen ja sosiaalisesti konstruoitu. Todellisuus on kaikille tutkittaville sellainen kuin he sen kokevat, joten todellisuuksia on yhtä monta kuin tutkittavia. Epistemologisen oletuksen perusteella kvalitatiivisen tutkimuksen kohde ja tutkija ovat vuorovaikutussuhteessa keskenään, jolloin tutkija on mukana luomassa tutkimaansa kohdetta. Esimerkiksi tutkimuksen kyselylomake voi heijastaa tutkijan oletuksia. Aksiologisen oletuksen mukaan kvalitatiivinen tutkimus on arvosidonnaista ja subjektiivisuus korostuu. Retorinen oletus korostaa yksilön äänen saamista kuuluviin ja kuvailevaa raportointia. Lopulta metodologisen oletuksen mukaan kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkimustulokset esitetään pääsääntöisesti sanallisesti ilman numeroita. Näiden Creswellin oletusten lisäksi voidaan lisätä kuudenneksi Glesnen & Peshkinin (1992) oletus kvalitatiivisen tutkimuksen tarkoituksesta, jonka mukaan kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyritään kontekstuaalisuuteen, tulkintaan ja toimijoiden näkökulman ymmärtämiseen. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 21–24.)

5.4 Tutkimuksen empiirisyys

Tutkimukseni on empiirinen tutkimus, jossa pyritään selvittämään vanhempien osallistumista turvallisuussuunnitteluun ja laajemmin myös sen käytännön toteuttamiseen hankkimalla aiheesta tietoa järjestelmällistä tiedonkeruumenetelmää käyttäen (Uusitalo 1991, 60). Toisaalta tutkimuksessa on mukana myös etsinnällisen tutkimuksen piirteitä, koska tutkimuksen kohteena oleva vanhempien asema turvallisuusyhteistyössä on aiemmin tutkimaton ilmiö. Kuten empiirisistä tutkimuksista yleensä, myös tästä tutkimuksesta löytyy kuvailevan tutkimuksen piirteitä esittäessä vanhempien mukana olemista turvallisuusyhteistyössä. (Heikkilä 2004, 14.)

5.5 Menetelmän valinta

Tutkimusmenetelmä koostuu niistä tavoista ja käytännöistä, joilla havaintoja kerätään. Tämän laadullisen tutkimuksen tiedonkeruumenetelminä ovat teemahaastattelutyypinen kysely ja valmiiden turvallisuussuunnitelmien tarkastelu. (Tuomi & Sarajärvi 2003, 73.) Kysymällä voidaan luonnollisesti järkevimmin selvittää, mitä ihminen tutkimuksen kohteena olevasta asiasta ajattelee ja tietää

(Tuomi & Saravirta 2003, 74). Valmiit turvallisuussuunnitelmat ovat tutkimustehtävään liittyviä dokumentteja, joita tutkimuksessa voidaan hyödyntää nykytilan selvittämisessä.

Käytännössä kyselyyn vastaajien määrään vaikuttaa eniten tutkimukseen käytettävissä oleva aika, joka perheellisellä aikuisopiskelijalla työn ohessa tehtävään tutkimukseen on rajallinen. Toisaalta uskon, että kolmekymmentä vastausta eri puolelta Suomea antaa riittävän tarkan kuvan vanhempien asemasta turvallisuusyhteistyössä. (Tuomi & Saravirta 2003, 87.) Oleellista on löytää tutkimukseen oikeat henkilöt eli ne, jotka tietävät tutkittavasta ilmiöstä mahdollisimman paljon, ja joilla on myös käytännön kokemusta tutkittavasta asiasta. Tämän vuoksi kyselyyn on valittu turvallisuusyhteistyössä mukana olevista toimijoista kaksi keskeisintä viranomaistoimijaa ja heidän suosittelemansa aktiiviseksi tiedetty vanhempi. Poliisi ja kuntaviranomaiset ovat saaneet keskuudestaan valita henkilön, jolla on ollut parhaat edellytykset vastata turvallisuussuunnittelua ja turvallisuusyhteistyötä koskeviin kysymyksiin. (Tuomi & Saravirta 2003, 88.)

5.6 Kyselylomake

Tutkimuksessa käytetyt kyselylomakkeen kysymykset on yritetty tehdä mahdollisimman yksiselitteisiksi, ja kyselylomakkeen mukana olleessa läheteessä on selvitetty kysymysten sisältöä. Tämän lisäksi vastaajille on puhelimitse selvitetty tutkimusta ja motivoitu heitä vastaamaan kyselyyn. Vain yhtä vastaajista ei tavoitettu puhelimitse. Tällä tavalla vastausprosentiksi kertyi tasan sata! Kysely on tehty sähköpostitse, jolloin tutkimus on ollut nopea ja halpa toteuttaa. Vastaajilta on kysytty ainoastaan heidän edustamansa taho, mutta muutoin vastaajien henkilöllisyys ei tule ilmi vastauksesta. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 36.) Asiatietojen osalta kyselylomakkeessa on käytetty vain avoimia kysymyksiä, jotka on tiukasti sidottu tutkimuksessa käsiteltävään teemaan. Avoimia kysymyksiä perustelen sillä, että tällöin vastaajilla on mahdollisuus sanoa laajasti kaikki se, mitä hänellä on mielessään. (Hirsjärvi & Remes & Sajavaara 2004, 190.) Tutkimuksessa käytetty kyselylomake on testattu siten, että jokaisesta vastaajaryhmästä kaksi kotipaikkakuntani henkilöä on vastannut lomakkeen kysymyksiin. Tämän pienimuotoisen esikyselyn jälkeen kyselyyn on tehty vähäisiä muutoksia.

5.7 Valmiit aineistot

Kyselylomakkeen lisäksi tutkimuksessa on käytetty kuntien turvallisuussuunnitelmista saatavia tietoja. Julkisten dokumenttien käytön ongelmana on se, että niistä on saatavissa vain niihin kirjoitettu tieto. Lisäksi monet dokumentit on kirjoitettu hyvin lyhyesti. Toisaalta turvallisuussuunnitelmiin kirjoitettu tieto on vahvistamassa ja tukemassa kyselylomakkeella saatavaa tietoa.

5.8 Analyysi

Tämän tutkimuksen osalta voidaan puhua induktiivisesta analyysistä, jossa päättelyyn käytetty loogikka etenee yksittäisestä yleiseen (Tuomi & Saravirta 2003, 95). Kyselyn tuloksena saaduista vastauksista on karsittu epäolennainen pois, ja vastaukset ovat teemoitettu samanlaisuutta etsien aluksi kysymyskohtaisesti vastaajaryhmittäin. Seuraavaksi vastaukset on tiivistetty vastaajaryhmittäin ja lopulta niistä on kirjoitettu kaikkia vastaajia koskeva yhteinen yhteenveto johtopäätelmiseen. (Tuomi & Saravirta 2003, 94.) Turvallisuussuunnitelmien osalta kyseessä on puhdas sisällönanalyysi, jonka avulla pyritään saamaan vanhempien osallisuudesta selkeä kuvaus tiivistetyssä muodossa. Näin saadaan esille ja järjestettyä tietoa johtopäätösten tekoa varten (Tuomi & Saravirta 2003, 105).

5.9 Tulkinta

Kyselystä ja turvallisuussuunnitelmista analyysin avulla esiin saadut tulokset selitetään ja tulkitaan. Tulkinnalla tarkoitan tässä yhteydessä analyysin tulosten pohdintaa ja niistä johtopäätösten tekemistä (Hirsjärvi & Remes & Sajavaara 2004, 213).

5.10 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimuksen luotettavuus varmistetaan sen johdonmukaisuudella, jota voidaan arvioida koko tutkimuksen osalta. Luotettavuutta pyritään korostamaan tarkalla selostuksella tutkimuksen kulusta kaikkien sen vaiheiden osalta. (Hirsjärvi & Remes & Sajavaara 2004, 217.) Kyselyn kautta saadun aineiston luotettavuutta edistää huolellisesti laaditut kysymykset. Tutkimuksen luotettavuutta parantaa myös tutkijan puolueettomuus tutkittaviin ja tutkittavaa asiaa kohtaan, eikä kenelläkään tutkimukseen osallistuvalla ole syytä olettaa saavansa mitään etua totuuden vastaisista vastuksistaan.

6 TURVALLISUUSUUNNITTELMAT JA -YHTEISTYÖ KÄYTÄNNÖSSÄ

6.1 Kohdekuntien turvallisuussuunnitelmat

Tutkimuksen kohdekunniksi olen valinnut tilastokeskuksen väestömäärätilastosta (31.12.2006) Iisalmen kokoisia kuntia siten, että kustakin läänistä on otettu kaksi lähinnä Iisalmen kokoluokkaa vastaavaa kuntaa. Ahvenanmaan lääniä ei ole otettu mukaan tutkimukseen, koska se eroaa liian paljon muista lääneistä. Tutkimuskohteeksi valitut kunnat asukasluvuineen ovat seuraavat:

Etelä-Suomen lääni	Haminan kaupunki, 21 826 asukasta Hollolan kunta, 21 292 asukasta
Länsi-Suomen lääni	Kaarinan kaupunki, 22 219 asukasta Ylöjärven kaupunki, 23 516 asukasta
Itä-Suomen lääni	Iisalmen kaupunki, 22 319 asukasta Varkauden kaupunki, 23 643 asukasta
Oulun lääni	Haukiputaan kunta, 17 810 asukasta Raahen kaupunki, 22 399 asukasta
Lapin lääni	Kemin kaupunki, 22 771 asukasta Tornion kaupunki, 22 299 asukasta

Tutkimusta varten olen pyytänyt kohdekunnista valmiin turvallisuussuunnitelman. Valmiilla tarkoitetaan tällä hetkellä käytössä olevaa ja mahdollisesti kunnan luottamuselimissä jo hyväksyttyä turvallisuussuunnitelmaa. Tämä siksi, että nämä turvallisuussuunnitelmat ovat paremmin vertailtavissa samoihin aikoihin valmistuneina. Sisäasiainministeriö määräsi syksyllä 2006 kaikki poliisipäälliköt järjestämään toimialueensa kunnissa aloituskokoukset paremmin ohjeistetun turvallisuussuunnitelman aikaansaamiseksi. Uuden ohjeistuksen mukaisesti valmistuvat turvallisuussuunnitelmat tulevat olemaan paljon yhdenmukaisempia kuin nykyiset turvallisuussuunnitelmat, ja sen lisäksi seudullisuus tulee lisääntymään niissä.

Tutkimuksen kohteena olevat turvallisuussuunnitelmat ovat pääosin 2000-luvun alussa valmistuneita, muutamaa päivitettyä tai jostakin syystä myöhemmin valmistunutta turvallisuussuunnitelmaa lukuun ottamatta. Näistä kymmenestä turvallisuussuunnitelmasta etsin tietoja turvallisuussuunnitelmien laatijoista sekä vanhempien osallistumisesta turvallisuussuunnitteluprosessiin ja käytännössä tehtävään turvallisuusyhteistyöhön.

6.1.1 Turvallisuussuunnitelmien laadintaan osallistuneet tahot

Kaikissa tutkimuksen kohteina olleissa turvallisuussuunnitelmissa poliisi on ollut joko turvallisuussuunnittelun aloitteentekijänä tai muutoin hyvin keskeisessä asemassa. Toisena aktiivisena osapuolena ovat olleet kuntaviranomaiset, joiden kanssa poliisi on käytännössä sopinut turvallisuussuunnittelun aloittamisesta, toimintalinjoista ja yhteistyön organisoinnista. Näistä kymmenestä turvallisuussuunnitelmasta puolet on laadittu vain poliisiin ja kunnan viranomaisten toimesta. Kuntaviranomaisista sosiaali- ja koulutoimi sekä tekninen toimi ovat olleet kahta suunnitelmaa lukuun ottamatta kaikissa suunnitteluprosesseissa mukana alusta saakka, ja nuorisotoimi on ollut osallisena kaikissa suunnitteluprosesseissa.

Tilanne kuvaa hyvin perinteistä käsitystä turvallisuudesta huolehtimisen kuulumisesta vain viranomaisille. Poliisi mielletään selkeästi turvallisuusviranomaiseksi ja turvallisuuskysymykset sen toimialaan kuuluviksi. Poliisi on jo kauan tehnyt kuntaviranomaisten kanssa kahdenkeskistä sidosryhmäyhteistyötä, ja poliisin tavallisimmat yhteistyökumppanit ovat juuri kunnan sosiaali-, nuoriso- ja koulutoimesta. Rakenteellisesti turvallisemman ympäristön aikaansaamiseksi yhteistyökumppani on luonnollisesti ollut kuntien tekninen toimi. Tätä taustaa vasten ei ole yllätys näiden viranomaisten osallisuus turvallisuussuunnitelmien laadinnassa. Kunnallisessa turvallisuussuunnittelussa on jo nimenkin mukaisesti korostunut kunnan asema, mikä on saattanut osaltaan rajoittaa muiden mahdollisten tahojen osallistumista suunnitteluprosessiin.

Kolmessa kunnassa järjestöjen edustajat ovat olleet alusta saakka mukana turvallisuussuunnittelussa, ja kahdessa muussa kunnassa järjestöt ovat päässeet myöhemmin osallistumaan suunnittelutyöhön alatyöryhmiin kuulumisen kautta. Kolmen kunnan työryhmät ovat olleet luonteeltaan avoimia ja täydentäneet kokoonpanoan suunnitteluprosessin edetessä. Lehdistön edustaja on kuulunut alusta saakka yhden kunnan suunnittelutyöryhmään, ja yhden kunnan suunnitteluryhmä on muodostunut suunnitelman sisällölliseen painotukseen perustuen poliisin lisäksi vain kahdesta nuorisotyön edustajasta.

Järjestöjen mukana oleminen turvallisuussuunnittelutyössä, tai oikeammin sanottuna mukaan pääseminen, on kuitenkin hyvin vähäistä suhteessa niiden runsaaseen lukumäärään paikkakunnilla. Turvallisuussuunnitteluun mukaan pääseminen on osoitus järjestön toimivuudesta, aktiivisuudesta ja sen käytännön aikaansaannoksista, ”näytöistä”. Toisaalta kyse voi olla myös viranomaisten laiskuudesta saada heille kuuluva tehtävä aktiivisen osapuolen tehtäväksi. Järjestötoiminta on vapaaehtoistoimintaa, ja yleensä niihin hakeutuvat aktiiviset ihmiset, joilla on oikeasti halua olla toiminnassa mukana. Viranomaiset saattavat tehdä jotkut heille kuuluvat tehtävät vähemmän innostuneesti, koska ne koetaan virkaan kuuluviksi ”pakkopulliksi”.

Huomionarvoista näissä suunnitelmissa on se, että yhden kunnan suunnitelman laatimiseen on otettu tiedotusvälineen edustaja mukaan heti alusta alkaen. Tämä on ensinnäkin osoitus viranomaisten ja median hyvistä suhteista. Toisaalta tässä voi olla kyse myös innovatiivisesta ajattelusta saada tiedotus tehokkaasti mukaan suunnitteluprosessiin alusta alkaen, ja tästä voisi käyttää nimitystä osallistuva tiedottaminen. Tiedotusvälineen mukana olo lisää suunnittelun avoimuutta ja antaa luotettavan kuvan turvallisuussuunnitelman laadintaprosessista.

Yhden kunnan turvallisuussuunnitelman painottuminen lähinnä nuoria koskeviin asioihin, ja tämän vuoksi myös suunnitteluun osallisten valitseminen vain nuorisotyön piiristä, kaventaa huomattavasti turvallisuuden tehtäväkenttää ja osaamista suunnitteluprosessissa. Toisaalta se osoittaa, että kunnassa kannetaan ensi sijassa huolta nuorista, jolloin painotus nuorten asioihin voi olla täysin tietoinen valinta.

6.1.2 Ovatko vanhemmat päässeet vaikuttamaan turvallisuussuunnitteluprosessiin?

Vanhemmat eivät ole olleet mukana edustamassa ”puhtaasti” vanhempia yhdenkään tutkittavan turvallisuussuunnitelman laadinnassa, mutta vanhemmat ovat välillisesti olleet edustettuina monellakin eri tavalla. Luonnollisesti osa varsinaiseen turvallisuussuunnitelman laadintaprosessiin osallistuneista henkilöistä saattaa olla samalla vanhempi, jolloin myös vanhemman näkökulma on taustalla mukana suunnitteluprosessissa. Seitsemän kunnan osalta kunnassa oli tehty asukkaille suunnattu turvallisuustutkimus tai -kysely turvallisuussuunnittelun alkuvaiheessa. Näihin tutkimuksiin ja kyselyihin vastaamalla paikkakunnan vanhemmat ovat päässeet osallisiksi turvallisuussuunnitteluprosessiin turvallisuusongelmia selvitettäessä.

Vanhemmat eivät ole päässeet mukaan varsinaisesti neuvottelupöytään yhdessäkään kunnassa vanhempien ryhmän edustajana. Luonnollinen selitys tähän on se, ettei ole löytynyt mitään vanhempia kattavasti edustamaan kelpaavaa tahoa. Kansalaisilla, joista löytyy myös runsas vanhempien edustus, on ollut mahdollisuus saada tuotua mielipiteensä esille turvallisuustutkimusten tai turvallisuuskyselyjen välityksellä. Usein näiden kyselyjen jakeluverkko suosii lasten vanhempia, jolloin heidän suhteellinen osuutensa vastaajista voi olla hyvinkin suuri. Lisäksi juuri vanhemmilla saattaa olla suurin halu vastata turvallisuutta koskeviin tutkimuksiin, koska he kantavat huolta itsensä lisäksi myös lastensa turvallisuudesta. Viranomainen samalla vanhempana tuo suunnitteluprosessiin piilevänä myös vanhempien näkökulman, mutta suunnitteluprosessiin osallisten mahdollinen vanhemmuus ei selviä suunnitelmista.

Vain yhdessä kunnassa järjestettiin kansalaisille keskustelutilaisuus turvallisuussuunnitteluprosessin aikana, ja tämän kaikille avoimen kansalaisfoorumin kautta myös vanhemmilla on ollut mahdollisuus vaikuttaa turvallisuuteen liittyviin asioihin. Kolmen kunnan osalta vanhemmat ovat voineet olla heti alusta alkaen mukana turvallisuussuunnitteluprosessissa järjestöjen edustajina, ja vielä kahdessa muussa kunnassa alatyöryhmien täydennyksen kautta. Tosin vain osa näistä järjestöistä on ollut varsinaisesti edustamassa vanhempia. Neljä tutkimuksen kohteena olevista turvallisuussuunnitelmista hyväksyttiin lopuksi kunnan luottamuselimissä, jolloin kansalaiset ovat päässeet vielä vaikuttamaan ainakin välillisesti suunnitelmaan valitsemiensa luottamushenkilöiden avulla. Kouluviranomaiset ovat olleet mukana kahdeksan suunnitelman laadinnassa, ja laajasti ottaen heidän voidaan olettaa ottavan myös vanhempien mielipiteet huomioon kannanotoissaan. Huolestuttavana voidaan pitää sitä, että vain yhdessä kunnassa järjestettiin avoin keskustelutilaisuus turvallisuuteen liittyvistä asioista suunnitteluprosessin aikana. Viranomaistyönä valmisteltu suunnitelma ei saa aikaan samanlaista sitoutumista kuin laajasti valmisteltu suunnitelma.

6.1.3 Vanhemmat käytännön turvallisuusyhteistyössä

Vanhemmat on mainittu monin tavoin tutkimuksen kohteena olevien kuntien turvallisuussuunnitelmien toimenpideohjelmien toteutuksessa sidosryhmänä, ja kahden kunnan osalta jopa toteutuksen vastuutahon ominaisuudessa. Yleisin vanhempien käytännön turvallisuusyhteistyössä mukana olemisen muoto liittyy yhteisöllisen kontrollin tavoitteluun. Tähän liittyy vanhempien tekemät keskinäiset kirjalliset vanhempainsopimukset eli kasvatukselliset pelisäännöt. Tavoitteena on toimivien vanhempainverkostojen avulla ennaltaehkäistä lasten ja nuorten ongelmia puuttamalla

niihin mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Neljästä tutkittavasta turvallisuussuunnitelmasta löytyy tämä ajatus.

Suurin osa suunnitelmista on luonteeltaan aiopapereita, joista puuttuvat varsinaiset konkreettiset toimenpideohjelmat. Toisaalta taas niissä harvoissa toimenpideohjelmissä on pariin kohtaan kirjattu vanhemmat vastuutahoiksi, vaikka vanhemmat eivät ole olleet mukana suunnitteluprosessissa. Tuntuu oudolta menettelyltä joutua vastaamaan jonkin toimenpiteen toteuttamisesta tästä vastuusta tietämättä, ja muutenkin vanhempien edustajan määrittämisen jäätyä avoimeksi. ”Kylä kasvattaa” -ajattelu on osaltaan tuonut myös vanhemmat mukaan turvallisuusyhteistyöhön.

Kolmen suunnitelman mukaan vanhempien osallistumismuotona nähdään erilaisten turvallisuustapahtumien järjestäminen ja projekteihin osallistuminen. Samoin kolmessa suunnitelmassa nähdään tärkeäksi vanhempien ja viranomaisten välisen yhteistoimintajärjestelmän luominen ja sen vakiinnuttaminen. Vanhempien tulisi olla mukana lapsia ja nuoria koskevassa päätöksentekoprosessissa ja käytännön yhteistyössä myös turvallisuuteen liittyvissä asioissa.

Kuten edellä mainitsin, on ollut hyvin yleistä mainita turvallisuussuunnitelmassa ”tulisi ottaa huomioon” -tyyppisiä lausahduksia. Turvallisuussuunnitelman ei tule olla joulupukille lähetettävän toivelistan luonteinen, vaan siinä tulee olla konkretiaa ja vastuuttamista. Käytännössä vanhemmat ovat mukana monenlaisissa turvallisuuteen liittyvissä projekteissa ja tapahtumissa, mutta heidän asemansa jää monesti ”pääesiintyjän” varjoon. Liian usein vanhemmat ovat mukana tilaisuuksissa kahvinkeittäjinä tai vastaavissa toisarvoisissa järjestelytehtävissä. Vanhempien ja viranomaisten yhteistoimintaa vaikeuttaa se, että monella paikkakunnalla ei ole olemassa kattavasti vanhempia edustamaan kelpaavaa tahoa. Viranomaisilla on yleensä kompetenssia edustaa koko kuntaa, mutta vanhemmat ovat yleensä järjestäytyneet vain tietyn koulun asioita koskevaa päätöksentekoa varten.

Kahdessa turvallisuussuunnitelmassa vanhempien odotetaan osallistuvan lasten ja nuorten valvontaan yleisillä paikoilla esimerkiksi katupartioinnin avulla. Samassa määrin mainitaan myös vanhemmuuden tukeminen sekä vanhemmat kodin ja koulun välisessä yhteistyössä. Tähän yhteistyökuvioon voidaan liittää myös yksittäisinä osallistumismuotoina mainitut järjestyksen ylläpitäminen kouluissa ja koulukurin ylläpitämiseksi vanhempien mukana oleminen koulun järjestyssääntöjen laatimisessa. Lisäksi on mainittu vanhempainyhdistysten aktiivinen rooli kouluturvallisuuteen liittyen ja ylipäätään vanhempainyhdistystoiminnan tukeminen, aktivointi ja toiminnan koordinointi.

Vanhempien partiointi yleisillä paikoilla etenkin koulujen lukukausien päättyessä tai alkaessa ja erilaisten kansanjuhlien aikaan, on todettu pienemmällä paikkakunnilla hyväksi keinoksi turvallisuuden parantamisessa ja ongelmien ennalta ehkäisyssä. Suunnitelmissa tämä näyttää hyvältä, mutta mistä tänä päivänä löytyvät ne aktiiviset valvontaan osallistuvat vanhemmat? Itse näkisin kodin ja koulun välisen yhteistyön laajentamisen myös turvallisuusasioiden suuntaan luontevana lisänä vanhempien kanssa tehtävään yhteistyöhön. Tällä lisäyksellä toimintaan saatettaisiin saada myös enemmän miehiä mukaan.

Vanhemmat nähdään turvallisuussuunnitelmissa myös selkeänä kohderyhmänä, ja heille on suunnitelmissa tarjolla luentoja ja valistusta. Etenkin liikennevalistuksen osalta alle kouluikäisten ja kouluikäisten liikennekasvatusta tulisi tarjota myös vanhemmille. Vanhempien valistukselle ja heihin suunnatulle toiminnalle on varmaan olemassa selkeä tarve, koska tavallinen vanhempi ei välttämättä itsekään tule ajatelleeksi, tai ei välttämättä tiedä mitä kaikkea jo lapsen lähiympäristössä voi tapahtua ja tapahtuu. Vanhempien avulla asioista saadaan koko perheen yhteisiä, ja valistuneet vanhemmat välittävät turvallisuustietämystä lapsilleen.

Yleisenä huomiona turvallisuussuunnitelmista voisi vielä nostaa esille sen, että niiden johdannossa korostetaan laaja-alaista yhteistyötä. Johdannon mukaan yhteistyöhön tulee ottaa mukaan lähes kaikki kuviteltavissa olevat tahot, mutta kuten edellä esitetystä voi huomata, käytännössä näin ei ole tapahtunut. Syynä tähän on se, että turvallisuussuunnittelua koskevassa ohjeistuksessa mainitaan paljon erilaisia mahdollisia toimijoita, mutta kuntatasolla turvallisuussuunnitelma valmistellaan pienemmällä kokoonpanolla. Yleisenä piirteenä tutkimuksen kohteena olevista turvallisuussuunnitelmista voidaan havaita, että mitä myöhemmin suunnitelma on tehty tai sitä on viime vuosina päivitetty, sitä enemmän turvallisuusyhteistyössä on mukana muitakin kuin viranomaisia.

6.2 Kyselyt

Kyselylomake lähetettiin yhteensä kolmellekymmenelle henkilölle, joista poliiseja oli 10, kunnan edustajia 10 ja poliisin tai kunnan edustajan suosittelemia aktiiviseksi tiedettyjä vanhempia yhteensä 10. Vastausprosentti kyselyyn oli tasan 100, mitä voidaan pitää tilastollisesti erinomaisena! Tutkimusta edelsi pienimuotoinen esitutkimus, jossa kyselylomakkeeseen koevastasi kaksi tutkijalle tuttua henkilöä kaikista kyselyn kohteena olevista henkilöryhmistä. Koevastausten jälkeen kyselylomakkeeseen on tehty lähinnä tarkentavia muutoksia.

Kysely suoritettiin tietokoneavusteisena, jolla tarkoitetaan kyselyn lähettämistä sähköpostin välityksellä vastaajille. Vain yksi vastaaja palautti vastauksensa paperimuodossa ja kaksi henkilöä vastasi kysymyksiin puhelimitse. Kyselylomakkeessa ei ollut mukana kuin lyhyt saate, koska vastaajiin oltiin oltu yhtä henkilöä lukuun ottamatta yhteydessä ennen kyselyn lähettämistä. Vastaajille kerrottiin puhelimitse tutkimuksen tarkoituksesta ja sisällöstä. Osa kysymyksistä on jaettu koulukohtaiseen ja koko kuntaa koskevaan turvallisuusyhteistyöhön. Näiden kysymysten osalta erot on esitetty kysymyksen lopussa olevassa yhteenvedossa ja johtopäätöksissä. Seuraavaksi esitetään kyselyllä saadut vastaukset johtopäätelmiseen.

6.2.1 Turvallisuussuunnittelun yhteistyötahojen valintaperusteet

Poliisin näkemykset turvallisuussuunnittelun osallisista

Kahdessa kunnassa lähtökohtana on ollut poliisin ja kuntaviranomaisten välinen palaveri, jossa he ovat keskenään sopineet turvallisuussuunnitelman tehtäväksi poliisin ja kunnan yhteistyönä. Kolmessa kunnassa mainitaan ainoastaan kuntien kutsuneen yhteistyötahojen edustajia mukaan, ja kunnan nimenneen omat edustajansa ja muut tahot haluamallaan tavalla. Kahdessa kunnassa aloitettiin suunnittelu viranomaisvoimin, mutta vastauksista ei ilmene tarkemmin keitä viranomaisilla tarkoitetaan.

Kahdessa kunnassa mukaan otettiin viranomaisten lisäksi kunnassa jo turvallisuuden parissa toimivia yhteistyötahoja, ja mukaan otettiin myös kolmannen sektorin edustajia kansalaisnäkökulman vuoksi. Yhden kunnan turvallisuussuunnitelma on valmisteltu suurelta osin koulutoimen edustajan ”virkatyönä” ilman eri sidosryhmien myötävaikutusta.

Kuntien näkemykset turvallisuussuunnittelun osallisista

Neljän vastauksen mukaan yhteistyötä aloitettiin hyvin viranomaislähtöisesti. Kuntaviranomaiset nimesivät omat edustajansa ja samoin poliisi. Kolmen vastauksen mukaan turvallisuusyhteistyöhön otettiin mukaan jo turvallisuustyössä olevia toimijoita, mutta vastauksista ei ilmene tarkemmin olisiko mukana muita kuin kunnan viranomaisia. Kahdessa vastauksessa turvallisuusyhteistyöhön on otettu mukaan myös kolmannen sektorin edustajia. Yhden vastauksen mukaan perusteena oli turvallisuustalkoiden mukainen valtakunnallinen suositus.

Vanhempien näkemykset turvallisuussuunnittelun osallisista

Kukaan kyselyyn vastanneista vanhemmista ei tiennyt, millä perustella yhteistyötahot on turvallisuussuunnitelman laatimiseen valittu. Vastauksissa ilmenee kuitenkin kaksi oletusta, joiden mukaan laatijoina ovat olleet opettajat tai turvallisuushankkeisiin osallistuneita tahoja.

Yhteenvetoa turvallisuussuunnittelun osallisista

Vastauksissa on vastaajaryhmittäin melkoista hajontaa ja epätietoisuutta, mistä voi päätellä turvallisuussuunnitelmien laatimisen tapahtuneen melko suppeissa ryhmissä ja saaneen hyvin vähän julkisuutta kunnissa. Samalla se voi olla osoitus työryhmien epäselvästä järjestäytymisestä, jolloin laatimiseen osalliset ovat jääneet epämääräisiksi. Poliisin ja kuntaviranomaisten vastausten perusteella turvallisuussuunnittelu on ollut hyvin viranomaiskeskeistä ja painottunut poliisin lisäksi kunnan viranomaisiin. Poliisi on turvallisuussuunnittelussa virkansa puolesta itseoikeutettu edustaja ja kunnat ovat saaneet vahvan aseman suunnitelman kunnallisuuden vuoksi.

Järjestöjen edustajien mukana oleminen on ollut harvinaista, ja vain kahdessa kunnassa on otettu mukaan kunnissa toimineita järjestöjä suunnitteluprosessiin. Tämä on yllättävän vähän, kun otetaan huomioon turvallisuussuunnittelua edeltäneet valtakunnalliset suositukset kunnallisten turvallisuussuunnitelmien laaja-alaisesta laatimisesta. Vuoden 1999 kansallisessa rikosentorjuntaohjelmassa korostetaan viranomaisten lisäksi sekä järjestöjen että kansalaisten vastuuta paikallisesta turvallisuudesta.

Kukaan vastanneista vanhemmista ei tiennyt millä perusteella turvallisuussuunnitelman laatimiseen osallistuvat tahot oli valittu. Huolestuttavana voidaan pitää sitä, että tähän tutkimukseen valitut vanhemmat olivat kunnassaan aktiivisiksi tiedettyjä vanhempia. Jos edes nämä aktiiviset vanhemmat eivät tiedä riittävästi turvallisuussuunnittelusta, kuinka tavallinen kansalainen voi tietää siitä mitään. Tämänkaltaisessa tilanteessa vanhempien vaikutusmahdollisuudet turvallisuussuunnitteluun ovat hyvin olemattomat.

Tässä yhteydessä voisi pohtia vielä hieman liioitellen koko turvallisuussuunnitteluprosessia. Suunnitelma valmistuu eri kokoonpanojen laatimana muutaman kokouksen tuloksena, ja lopulta valmis suunnitelma hyväksytetään kunnan luottamuselimissä. Hyväksytty turvallisuussuunnitelma jaetaan

suunnitteluun osallistuneille, asetetaan nähtäville kunnan kirjastoon ja mahdollisesti kunnan sähköiselle ilmoitustaululle. Lopulta sen sisältö jää vain muutaman ihmisen tietoon ja heilläkin kirjahyllyihin pölyttymään. Kunnan ilmoitustauluja eivät kansalaiset yleensä käy lukemassa ja sähköiset ilmoitustaulut ovat vasta tulossa laajemmin kunnallishallintoon. Lisäksi saatetaan kokea, että työ on saatu päätökseen suunnitelman valmistuttua, vaikka vasta tästä todellisen turvallisuustyön tulisi alkaa.

Turvallisuussuunnitelman tekeminen tarvitsee laajaa julkisuutta ja hallittua tiedottamista. Kuntalaisille tulee välittyä se tunne, että turvallisuussuunnitelmaa ollaan laatimassa todella juuri heidän parhaakseen. Osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien lisääminen auttaa kansalaisia hyväksymään ja sitoutumaan turvallisuussuunnitelmaan. Lopulta myös suunnitelman käytännön toteuttajat mielivät suunnitelmassa olevat asiat sellaisiksi, joihin heidän tulee ensisijaisesti suunnata omaa toimintaansa. Myös viranomaisten tulee asennoitua turvallisuussuunnitteluun myönteisesti eikä kokea sen olevan vain virkaan kuuluva velvollisuus.

6.2.2 Vanhemmat suunnitteluprosessissa

Poliisin näkemys vanhempien osallistumisesta turvallisuussuunnitteluun

Vain yhden vastauksen mukaan vanhemmat ovat olleet mukana turvallisuussuunnitelmaa laativassa työryhmässä. Kolmen vastauksen mukaan vanhemmat ovat voineet vaikuttaa turvallisuussuunnitelmaan asukkaille suunnatun turvallisuuskyselyn tai heille tarkoitetun yleisen kuulemistilaisuuden kautta. Suurin osa vastaajista katsoo vanhempien päässeen mukaan turvallisuussuunnitteluun monin tavoin välillisesti. Yleisimpänä välillisenä vaikuttamismuotona mainitaan vanhempien mukana oleminen turvallisuussuunnittelussa kouluviranomaisten näkemysten kautta. Seuraavaksi yleisimpänä on nähty vanhempien mielipiteiden välittyminen turvallisuussuunnitelmia laativille tahoille tapahtumien ja seminaarien välityksellä. Kahdessa vastauksessa korostettiin myös osan viranomaisista olevan vanhempia, ja lopulta myös vanhempien vaikutusmahdollisuutta valitsemissä poliittisten päättäjien kautta, koska suunnitelma käy kaupungin luottamuselinten käsittelyssä.

Kuntien näkemys vanhempien osallistumisesta turvallisuussuunnitteluun

Viisi vastaajaa vastasi kysymykseen, että vanhemmat eivät ole olleet millään tavalla mukana turvallisuussuunnittelussa. Lisäksi kolme vastausta oli ei-vastauksia, mutta näissä lisämääreinä olivat tietääkseni, käsittääkseni ja mielestäni. Yksi vastaaja ei tiennyt ja yhden vastauksen mukaan vanhemmat olivat mukana välillisesti koulujen ja lehdistön mukana olon vuoksi sekä aloitteiden kautta.

Vanhempien näkemys heidän osallistumisestaan turvallisuussuunnitteluun

Kolmen vastaajan mukaan vanhemmat eivät ole päässeet vaikuttamaan turvallisuussuunnitelmaan sen suunnitteluvaiheessa. Kahden vastaajan mukaan vanhemmat eivät heidän tietääkseen ole olleet mukana suunnitteluprosessissa ja viidellä vastaajalla ei ollut asiasta mitään tietoa.

Yhteenvetoa vanhempien osallistumisesta turvallisuussuunnitteluprosessiin

Poliisien vastausten perusteella vanhemmat eivät ole juurikaan päässeet suoranaisesti vaikuttamaan suunnitteluun, koska heitä edustava taho puuttuu. Välillisesti vanhemmat ovat mukana kansalaisnäkökulmaa huomioitaessa, mikä on toteutunut selkeimmin kuulemistilaisuuksissa ja turvallisuuskyselyissä. Muutoin poliisin vastauksissa katsotaan vanhempien olleen mukana kouluviranomaisten, tapahtumien vuorovaikutustilanteiden, poliittisten päättäjien ja lopulta monen mukana olleen oman vanhemmuuden välityksellä. Kuntaviranomaiset näkivät asian huomattavasti suppeammin ja vain yhden vastaajan mukaan vanhempien mukana oloa tapahtui koulujen, lehdistön ja kansalaisaloitteiden välityksellä. Vanhempien vastausten perusteella vanhemmat eivät ole päässeet mitenkään vaikuttamaan suunnitteluun.

Vastauksista on luettavissa selkeä ero vastaajaryhmien välillä. Poliisi on turvallisuusviranomaisena joutunut pohtimaan myös vaikuttamiskysymyksiä laajasti huomioidessaan toiminnassaan kansalaisnäkökulman. Kuntaviranomaiset ja vanhemmat eivät miellä vanhempien olleen mukana edes yleisen kuulemistilaisuuden tai turvallisuusongelmia selvittävän kyselyn välityksellä. Toisaalta kyse voi olla myös siitä, että kuulemistilaisuuksien ja turvallisuuskyselyjen ei uskota vaikuttavan turvallisuussuunnitteluun. Kuntaviranomaisten osalta asiaa voidaan perustella kapea-alaisemmalla näkemysellä edustamansa hallintoalan kautta. Myös käsite ”vanhemmat” on epämääräinen tässä yhteydessä, koska vastaajat eivät ilmeisesti koe olevan olemassa mitään erityistä ryhmää ”vanhemmat”. Toisaalta selitys saattaa löytyä myös huonosta tiedottamisesta, koska eräässä kunnassa tätä kysy-

mystä oli käsitelty vanhempainyhdistyksen kokouksessa, eikä kukaan paikalla olleista ollut edes nähnyt kuntansa turvallisuussuunnitelmaa.

Yksi vastaaja piti vanhempien kuulemista ongelmallisena ja kysyi, että mikä taho ottaa sen tehtäväkseen, ja onko siitä vastaavaa hyötyä, kun turvallisuuskysely on tarkoitus uusia tietyin väliajoin. Vastauksista tuli ilmi myös turvallisuussuunnittelun olevan liiaksi erillään käytännöstä. Valtakunnalliset turvallisuuskyselyt tehdään harvakseltaan ja etenkin pienemmillä paikkakunnilla vastausmäärät ovat vähäisiä. Paikalliset ongelmat eivät välttämättä tule esille laajaa tutkimusta purettaessa, jolloin jää tarve myös puhtaasti paikallisen turvallisuustilanteen selvittämiseen. Väite suunnittelun erillään olemisesta käytännöstä, pitää monelta osin paikkansa. Usein suunnittelussa ovat mukana henkilöt, jotka eivät itse ole mukana suunnitelmia toteuttamassa. Toisaalta suunnitteluprosessissa on hyvä olla mukana riittävästi päätösvaltaa omaavia henkilöitä, mutta tällöin käytännön toteuttajien sitoutuminen suunnitelmaan jää vähemmälle huomiolle.

6.2.3 Vanhemmat käytännön turvallisuusyhteistyössä

Poliisin näkemys vanhempien osallistumisesta käytännön turvallisuusyhteistyöhön

Kaikissa vastauksissa ei ole eroteltu suppeampaa koulukohtaista turvallisuusyhteistyötä koko kuntaa koskevasta turvallisuusyhteistyöstä, joten osittain jää epäselväksi kumpaa yhteistyömuotoa vastauksissa tarkoitetaan. Koulukohtaisessa turvallisuusyhteistyössä vanhemmat ovat kolmen vastaajan mukaan mukana vanhempainyhdistystoiminnan avulla. Samoin kolmen vastaajan mukaan käytännön turvallisuustoimintaa tapahtuu vanhempainiltojen välityksellä.

Neljä vastaajaa näkee vanhempien olevan mukana koko kuntaa koskevassa käytännön turvallisuusyhteistyössä välillisesti erilaisissa koulun projekteissa ja liikenneturvallisuuteen liittyvissä kysymyksissä. Yksi vastaaja tuo esille turvallisuusyhteistyön olevan ymmärtääkseen varsin aktiivista, mutta vastauksesta ei selviä, miten se käytännössä ilmenee. Vastaavasti yhden vastaajan mukaan vanhemmat ovat mukana sekä koulukohtaisessa että laajemmassa käytännön turvallisuusyhteistyössä, mutta hyvin passiivisesti ja satunnaisesti. Yksittäisenä yhteistyömuotona on tarpeeseen perustuva yhteistyö silloin, kun joitakin erityisiä ongelmia esiintyy. Tällöin pidetään yhteisiä kokouksia, joissa läsnä ovat opettaja, lapsi, vanhempi ja tarvittaessa poliisi.

Kuntien näkemys vanhempien osallistumisesta käytännön turvallisuusyhteistyöhön

Vanhempainyhdistykset toimivat koulukohtaisesti vaihtelevalla intensiteetillä ja käsittelevät myös turvallisuusasioita. Esimerkkeinä toiminnoista mainitaan koulumatkojen turvallisuus, oppilashuoltoryhmät, johtokunnat ja luokkakohtaiset vanhempainryhmät. Neljä vastaajaa ilmoitti käytännön yhteistyön tapahtuvan tätä kautta.

Kahden vastaajan mukaan vanhemmat ovat mukana järjestämässä erilaisia turvallisuuteen liittyviä tapahtumia ja projekteja, mutta vastauksista ei ilmene koskeeko tämä yhteistyömuoto kouluja vai laajemmin koko paikkakuntaa. Yksi vastaaja sanoo vanhempien olevan mukana sekä kasvatuksen että median kautta. Kolme vastaajaa ei tiedä vanhempien osallistumistavoista ja yksi on jättänyt kokonaan vastaamatta. Koulua yleisemmin tapahtuvasta yhteistyöstä kahdella vastaajalla ei ole tietoa.

Vanhempien näkemys heidän osallistumisestaan käytännön turvallisuusyhteistyöhön

Viiden vastaajan mukaan vanhemmat ovat koulukohtaisesti mukana vanhempainyhdistystoiminnan kautta. Toiminnasta annettujen kuvausten mukaan toiminnan taso ja määrä vaihtelevat suuresti vastaajien kesken. Yleisemmin ollaan mukana liikenneturvallisuuteen liittyvissä asioissa, turvallisen lähiympäristön luomisessa sekä muutoin kodin ja koulun väliseen yhteistyöhön liittyvissä asioissa. Yhden vastaajan mukaan edellä mainittujen lisäksi vanhempainyhdistys tuo esille epäkohtia, antaa lausuntoja, tekee aloitteita, on vaikuttanut koulun tiloihin ja niiden kuntoon sekä on mukana suunnittelemassa kouluun liittyviä ohjeita ja sääntöjä.

Yksittäisten vastausten perusteella vanhemmat ovat mukana Laukaan mallin mukaisessa yhteisöllisessä kasvatustilassa, tiedottamisen, kyselyiden ja vanhempainiltojen välityksellä. Kaksi vastaajaa ei tiennyt, miten vanhemmat ovat mukana käytännössä. Neljän vastaajan mukaan vanhemmat järjestävät yleisemmin paikkakunnalla erilaisia turvallisuuteen liittyviä tempauksia, tapahtumia, hankkeita ja projekteja. Kahden vastaajan mukaan vanhempainyhdistykset ovat edellä mainittujen asioiden lisäksi muutoinkin mukana koko kuntaa koskevassa turvallisuusyhteistyössä. Vanhempainyhdistys on kunnan turvallisuussuunnittelutyöryhmässä, ideoinut päihitteiden vastaisen hankkeen ja nuorten päihitteettömyyssopimuksen. Yhden vastaajan mukaan vanhemmat ovat mukana omakotiyhdistyksen kautta esimerkiksi valtuustoaloitteiden muodossa. Kolmen vastaajaa ei tiedä, ovatko vanhemmat mukana käytännön turvallisuusyhteistyössä ja kaksi vastauksista on ”ei tietääkseni”.

Yhteenvedoa vanhemmista koulukohtaisessa käytännön turvallisuusyhteistyössä

Kaikkien vastaajaryhmien mukaan vanhempien koulukohtainen turvallisuusyhteistyö toteutuu vanhempainyhdistystoiminnan, luokkatoimikuntien tai vanhempainiltojen kautta. Tämä onkin varsin ymmärrettävää, koska kouluilla on jo olemassa tällainen vanhempia edustamaan valittu taho. Vastauksista kuitenkin ilmenee, että toiminnan taso ja intensiivisyys vaihtelee kunnittain. Jos vaihtelua on kunnittain, varmasti vaihtelua esiintyy vielä enemmän eri koulujen välillä.

Yleisemmin ollaan mukana liikenneturvallisuuteen liittyvissä asioissa, turvallisen lähiympäristön luomisessa sekä kodin ja koulun välisessä yhteistyössä. Vastauksista on havaittavissa, että vanhemmat kokevat olevansa erityisesti vastuussa lapsiensa turvallisesta koulumatkasta ja kouluympäristöstä. Koulun ja kodin välisestä yhteistyöstä on kouluja velvoittavia säännöksiä koululainsäädännön puolella. Turvallisuuskäsitteen sisältöä voisi laajentaa koskemaan kaikkia turvallisuuteen liittyviä asioita. Esimerkiksi koulukiusaamisen avulla päästään väkivallan torjumiseen ja etenkin päihdeasioiden luulisi kiinnostavan vanhempia laajemminkin. Vanhemmat olisi helppo saada mukaan tällaiseen ennalta ehkäisevään työhön, kun asia perustellaan heidän lastensa hyvinvoinnin kautta.

Vanhempien koetaan osallistuvan eniten juuri erilaisten turvallisuuteen liittyvien tempausten ja projektien järjestämiseen. Vanhemmat tilaisuuksien järjestäjinä hoitavat käytännön järjestelyt ja pyytävät yleensä paikalle aiheeseen liittyvän asiantuntijan. Monesti tilaisuudet jäivät täysin oman koulun sisäisiksi asioiksi, vaikka tilaisuus olisi helppo järjestää koskemaan laajempaa aluetta. Tällaisen koulukohtaisen tapahtuman toteuttamisessa on lisäksi vielä se ongelma, että näitä tilaisuuksia saataan järjestää jopa suppealla alueella samanaikaisesti. Yhdistämällä kaksi pienempää tapahtumaa voitaisiin saada järjestettyä yksi isompi ja näyttävämpi turvallisuustapahtuma. Kunnissa pitäisi olla jokin taho, joka koordinoisi näitä koulujen yhteydessä järjestettäviä turvallisuustapahtumia.

Vastauksista ilmenee myös se tosiasia, että alakoulujen lasten vanhemmat ovat kiinnostuneempia keskustelemaan turvallisuuteen liittyvistä asioista kuin yläkoulujen oppilaiden vanhemmat, vaikka tarpeen luulisi olevan toisin päin. Ainakin yläkoulujen vanhempien järjestäytymisessä on koettu olevan ongelmia. Vanhempien tuomaa lisäresurssia tulisi osata paremmin hyödyntää ja käyttää hyväksi heidän vaikutusmahdollisuutta lapsiinsa. Tästä toteamasta seuraa kysymys siitä, kenen vastuulle jää saada vanhemmat aktiivisesti mukaan turvallisuustyöhön. Mielestäni ei kuitenkaan ole tärkeää kenen aloitteesta toimitaan, sillä asia on kuitenkin kaikkien yhteinen. Vapaaehtoisuuden ja

oma-aloitteellisuuden lisäksi tulisi pohtia, pitäisikö turvallisuusasioita saada enemmän lainsäädännön kautta koulun, ja sitä kautta myös vanhempien toimintaan. Hyvä alkua tähän suuntaan on liikenneturvallisuuden sisällyttäminen uusiin opetussuunnitelmiin.

Yhteenvedoa vanhemmista kuntakohtaisessa käytännön turvallisuusyhteistyössä

Laajemman käytännön yhteistyön osalta vastauksissa on selvästi enemmän hajontaa kuin koulukohtaisessa turvallisuusyhteistyössä. Vastauksista ilmenee selkeästi se, etteivät kaikki toimijat tiedä mitä paikkakunnalla turvallisuusasioissa tapahtuu. Yllättävää on, että kuntaviranomaisten enemmistöllä ei ole tietoa vanhempien koulua laajemmasta turvallisuusyhteistyössä mukana olemisesta. Poliisilla on kuitenkin selvästi laajin näkemys tilanteesta, koska poliisi oma-aloitteellisesti seuraa ja sille myös ilmoitetaan erilaisten yleisötilaisuuksien järjestämisestä. Vanhempien vastauksissa on eniten eroavuutta. Puolet heistä ei tiedä laajemmasta osallistumisesta, mutta loppuosan vastausten mukaan vanhemmat ovat melko monipuolisesti mukana turvallisuuteen liittyvissä tempauksissa, tapahtumissa, hankkeissa ja projekteissa.

Selitys vastausten eroavuudelle on se, että vanhemmat ovat tutkimuksen kohteena olevissa kunnissa mukana eri tavoin käytännön yhteistyössä koulua laajemmalla alueella. Osassa kuntia vanhempien mukana oleminen jää koulun yhteyteen, mutta joissain kunnissa vanhemmat ovat hyvinkin aktiivisesti mukana koko kunnan turvallisuusyhteistyössä. Esteenä vanhempien laajemmalle osallistumiselle näkisin heitä kattavasti edustamaan kelpaavan tahon puuttumisen. Vanhempien ollessa alueellisesti järjestäytyneitä, heillä on paremmat mahdollisuudet päästä vaikuttamaan turvallisuusasioihin myös koulua laajemmalla alueella.

6.2.4 Vanhemmat tulevaisuuden turvallisuusyhteistyössä

Poliisin näkemys vanhempien osallistumisesta tulevaisuuden turvallisuusyhteistyöhön

Vastaajien selkeän enemmistön mukaan vanhempien tulisi olla mukana tulevaisuudessa tehtävässä sekä turvallisuussuunnittelussa että käytännön turvallisuusyhteistyössä, mutta perustelut jäivät vastauksissa vähemmälle huomiolle. Turvallisuussuunnittelun osalta koulukohtaisesti mukana olemista kannatti seitsemän vastaajaa ja laajemmasta suunnittelusta mukana olemista kuusi vastaajaa. Käytännön turvallisuusyhteistyö nähtiin vieläkin tärkeämpänä. Kaikkien vastaajien mielestäni vanhempien tulisi olla mukana koulukohtaisessa käytännön turvallisuusyhteistyössä ja laajemmastakin yh-

teistyössä kahdeksan vastaajan mielestä. Yhdessä vastauksessa kannatettiin molempia yhteistyön muotoja asioiden liittyessä nuoriin.

Koulukohtaista turvallisuusyhteistyötä perusteltiin ongelmien koulukohtaisella eroavuudella sekä toiminnan helpommalla järjestämisellä ja paremmalla tehokkuudella. Koulukohtaisestikin edellytettiin vanhempien olevan paremmin järjestäytyneitä. Vanhempien mukana olemisen katsottiin tuovan lisää tarkkuutta turvallisuusyhteistyöhön.

Yleisimmin vanhempien mukana oloa perusteltiin kotien ja viranomaisten välisen yhteistyön välttämättömyydellä tiedonvaihdon vuoksi hyvään ja turvalliseen lopputulokseen pääsemiseksi. Tähän yhteyteen sopii hyvin suora lainaus eräästä vastauksesta: ”Lasten ja nuorten tulevaisuus tulee tehdä yhdessä”. Ongelmana nähtiin kuitenkin se, että mikä taho voisi edustaa vanhempia. Turvallisuusyhteistyötä perusteltiin myös vanhempien aktivoimiseksi lapsiinsa liittyviin turvallisuuskysymyksiin.

Erään vastauksen mukaan vanhemmat voisivat olla mukana sekä suunnittelussa että käytännön yhteistyössä. Vastaajan mielestä se kuitenkin edellyttää vanhempien parempaa järjestäytymistä. Projekteissa se onnistuu helpommin, mutta suunnittelu on jo ongelmallisempaa. Yleensä viranomaiset toimivat melko itsenäisesti ja hankalaksi nähtiin sellaisessa yhteiskunnassa eläminen, jossa ennen päätöstä kaikkia olisi kuultava. Vastaajan mielestä kansalaiset saavat tyytyä viranomaisten ja luottamusmiesten päätöksiin.

Kuntien näkemys vanhempien osallistumisesta tulevaisuuden turvallisuusyhteistyöhön

Vain kahdessa vastauksessa on eroteltu suunnitteluvaihe ja käytännössä toteutettava turvallisuusyhteistyö. Molemmissa vastauksissa korostetaan suunnitelmien käytännön toteuttamista, jota vanhempien mukana oleminen jo suunnitteluvaiheessa edistäisi. Vastauksiin sisältyy myös tiedon saaminen kentältä suunnittelua varten palautteen muodossa. Kummankin vastauksen mukaan nämä tulisi ottaa huomioon sekä kouluilla että laajemminkin puitteissa.

Muista vastauksista ei ilmene tarkoitetaanko turvallisuussuunnittelua vai käytännön turvallisuusyhteistyötä. Kahdessa vastauksessa vanhempien mukana olemista perustellaan yhtenäisen linjan luomisella turvallisuusasioihin. Kahdessa vastauksessa vanhempien mukana olemista pidetään vain yksinkertaisesti hyvänä. Toinen vastaaja perustelee sitä kaivattuna yhteistyömuotona. Toisen mukaan koulutasolla voidaan jatkaa entiseen malliin nykyisten organisaatioiden puitteissa ja yleisem-

pää turvallisuusyhteistyötä vastaaja pitää päällekkäisenä toimintana. Yhden vastauksen mukaan vanhempien näkemys tulee esiin normaalin demokratian kautta ja toisen mukaan vanhemmat voisivat olla mukana silloin, kun puhutaan yksittäisten kohteiden turvallisuudesta.

Turvallisuustyön kehittämisessä on ratkaisevaa se, mitä käytännön turvallisuutta edistäviä toimia saadaan aikaan. Tästä syystä olisi tietenkin perusteltua, että vanhemmat olisivat mahdollisimman tiiviisti mukana jo suunnitteluvaiheessa. Näin varmistettaisiin, että suunnitelma olisi konkreettinen ja varmistaisi turvallisuustoimenpiteiden vaikuttavuuden. Tämä edistäisi myös vanhempien sitoutuneisuutta käytännön työhön. Koko suunnittelujärjestelmä olisi käännettävä ylösalaisin. Ensin tulisi kerätä "kentältä" mahdollisimman paljon ideoita turvallisuustyön sisällöksi, ja vasta sitten laatia koko kaupunkia koskeva turvallisuussuunnitelma. Koulukohtainen suunnittelu ja käytännön toteutus voisi tapahtua suunnittelutyön edistymisen ohessa ja rinnalla.

Vanhempien näkemys heidän osallistumisestaan tulevaisuuden turvallisuusyhteistyöhön

Vastauksissa ei kahta lukuun ottamatta ole eritelty millään tavoin mukana olemista suunnittelutyössä tai käytännön turvallisuusyhteistyössä. Näiden kahden vastauksen sisällön voisi kiteyttää lainaten niistä toista: ”Jätetään suunnittelu ammattilaisille, mutta vanhemmilla pitää olla kommentointimahdollisuus, ja he voisivat olla mukana järjestämässä eri projekteja”.

Kahdeksan vastaajan mukaan vanhempien tulisi olla mukana koulukohtaisesti turvallisuusyhteistyössä ja seitsemän vastaajan mukaan yleisesti paikkakunnalla tehtävässä turvallisuustyössä. Yhden vastaajan mukaan vanhemmat jaksavat huolehtia vain pakollisista kouluun liittyvistä asioista, eivätkä halua osallistua koulunkäynnin ulkopuolisiin asioihin. Saman vastaajan mukaan vanhemmat voisivat kuitenkin olla mukana turvallisuussuunnittelussa yleisesti paikkakunnalla, koska heidän osallistumistaan kaivataan.

Yhden vastauksen perusteluissa turvallisuus nähdään kaikkia kuntalaisia koskettavana asiana ja etenkin lasten vanhemmat kohtaavat arjessaan turvattomuutta aiheuttavia tekijöitä. Vanhemmat kokevat avuttomuutta ja toisaalta ottavat kovasti kantaa asioihin, mutta eivät tiedä toimivia vaikutuskeinoja. Koulukohtaista turvallisuustyötä perustellaan vanhempien lähialueiden tuntemuksella ja yhteishengen parantamisella. Vanhempien muutkin näkökannat saadaan paremmin huomioitua ja ongelmille voidaan keksiä paikallisia ratkaisuja. Laajempaa kuntakohtaista turvallisuusyhteistyötä

perustellaan lisäksi vanhempien paikallistuntemuksella, tiedonvälityksellä, heidän asiantuntemuksellaan nuorten suhteen ja laaja-alaisen turvallisuuskeskustelun aikaansaamisella.

Yhteenvedoa vanhemmista koulukohtaisessa tulevaisuuden turvallisuusyhteistyössä

Poliisin enemmistö piti tärkeänä vanhempien mukana olemista turvallisuussuunnittelussa ja etenkin käytännön turvallisuusyhteistyössä. Kuntaviranomainen ja vanhemmat eivät erottaneet turvallisuussuunnittelua ja käytännön turvallisuusyhteistyötä, mutta heidän enemmistönsä mielestä vanhempien tulisi olla paremmin edustettuina koulukohtaisessa turvallisuusyhteistyössä. Joko käsitteet ovat vastaajille epäselvät tai he muutoin kokivat näiden asioiden tarkoittavan samaa. Jatkossa turvallisuussuunnitteluun liittyvät käsitteet tulisi selkeästi määritellä sekaannusten välttämiseksi. Yleisintä on sekoittaa käsitteet turvallisuussuunnitelma ja turvallisuussuunnittelu toisiinsa.

Vanhempien mukana olo toisi lisää paikallistuntemusta koulun lähiympäristön turvallisuusasioita käsiteltäessä, mutta vanhempien tulisi olla paremmin järjestäytyneitä. Tasapuolisuuden vuoksi kaikilla kouluilla tulisi olla kunnassa jokin yhtenäinen ja selkeä vanhempien edustus. Perheet asuvat yleensä melko lähellä kouluja ja siten vanhemmat tuntevat koulujen lähiympäristön. Lisäksi vanhempien joukossa on eri ammattien edustajia, jolloin heidän mukanaan saataisiin turvallisuusasioiden käsittelyyn moniammatillista osaamista.

Yhteenvedoa vanhemmista kuntakohtaisessa tulevaisuuden turvallisuusyhteistyössä

Kaikkien vastaajaryhmien mielestä vanhempien tulisi olla mukana myös laajemmassa yhteistyössä, mutta silloin nousee esiin vielä korostuneemmin ongelma vanhempia kattavasti edustamaan kelpaavasta tahosta. Hajaääninen mukaan yhteiskunta ei toimi, jos joka asiassa tulee kuulla kaikkia kansalaisia. Viranomaiset ja luottamushenkilöt tekevät päätökset ja kansalaisten on tyytyminen heidän ratkaisuihinsa. Sama ajatus tuli myös yksittäisestä kuntaviranomaisen vastauksesta, mutta muutoin kuntaviranomaisten vastaukset jäivät hieman epämääräisiksi. Osa kuitenkin kannatti vanhempien mukana olemista yhtenäisen linjan luomiseksi turvallisuusasioihin. Laaja-alaisen turvallisuustyön vanhemmat kokevat hieman koulukohtaista vähemmän tarpeelliseksi, mutta se toisi lisää paikallistuntemusta, parantaisi tiedonvälitystä ja saisi aikaan laaja-alaisen turvallisuuskeskustelun kunnassa.

6.2.5 Millaisessa turvallisuusyhteistyössä vanhemmat voisivat olla mukana?

Poliisin näkemys vanhempien mukana olemistavoista turvallisuusyhteistyössä

Yleisimpänä yksittäisenä tekijänä koulukohtaisesti vanhemmat voisivat olla luomassa lapsilleen turvallista lähiympäristöä ja toteuttamassa turvallisuussuunnitelmaa. Vanhempainyhdistykset ja vastaavat ryhmät pitää saada aktiivisemmin mukaan kodin ja koulun väliseen yhteistyöhön ja varainkeruu ”pullia myymällä” pitäisi jättää toiminnassa vähemmälle huomiolle.

Yleisesti paikkakunnalla vanhemmat voisivat olla mukana eri sidosryhmien kokoonpanoissa. Erillisenä osa-alueena vanhemmuus, jossa vanhemmilla on erityisosaamista. Samoin useamman vastaajan mielestä vanhemmat voisivat olla mukana luomassa yhteisiä pelisääntöjä, sekä mukana lapsi- ja nuorisopolitiikan luomisessa koko kuntaan.

Kuntien näkemys vanhempien mukana olemistavoista turvallisuusyhteistyössä

Kolmessa vastauksessa esitettiin konkreettisia turvallisuusyhteistyömuotoja, kuten vanhemmat valvomassa koulumatkojen turvallisuutta ja suunnittelemassa turvallista lähiympäristöä. Perusteena mainittiin vanhempien hyvä lähialueen tuntemus. Kahdessa vastauksessa mainittiin yhteistyö yhteinäisen linjan muokkaamisessa turvallisuusasioihin. Yhdessä vastauksessa tuotiin esille koulujen vanhempainyhdistystoiminta, mutta ei tarkennettu millaista turvallisuusyhteistyötä sen avulla voitaisiin tehdä. Yhden vastauksen mukaan tätä yhteistyötä voitaisiin tehdä viranomaisvierailujen muodossa koulujen vanhempainneuvostoihin ja alueen asukasyhdistyksiin sekä myös toisin päin. Yhden vastaajan mukaan koulukohtaisesti turvallisuusasioita voitaisiin käsitellä luokka- ja koulukohtaisissa suunnitelmissa, toteutuksessa ja arvioinnissa. Yksi vastaaja luottaa tässä asiassa kunnalliseen päätöksentekojärjestelmään.

Yleisemmällä tasolla tehtävästä turvallisuusyhteistyöstä vastauksista voidaan mainita turvallisuustyön suunnittelu, resurssien kerääminen, ideoitten välittäminen, tiedonvälitys, edunvalvonta, turvallisuussuunnitelman arviointi, kehittämisessä avoimet seminaarit, nettipohjainen kommentointi ja osallistuminen kylä- ja kaupunginosakokouksiin, joissa käsitellään turvallisuuteen ja elinympäristöön liittyviä asioita.

Vanhempien näkemys heidän mukana olemistavoistaan turvallisuusyhteistyössä

Koulukohtaisesti yhdeksän vastaajan mielestä vanhemmat voisivat olla mukana kodin ja koulun välisessä yhteistyössä turvallisen ja viihtyisän kouluympäristön luomisessa sekä kasvatuksen tukemisessa. Koko kuntaa koskevan turvallisuusyhteistyön osalta vastauksissa on huomattavasti enemmän hajontaa. Yhden vastaajan mukaan vanhemmat voisivat olla vanhempien aluejärjestön kautta mukana käytännön turvallisuusyhteistyössä, jolloin vanhempien näkemykset saataisiin päättäjille kattavasti koko kunnan tasolla, ja aluejärjestö voisi puolestaan aktivoida jäseniään koulukohtaiseen turvallisuusyhteistyöhön.

Kolmen vastaajan mukaan yhteistyön tulisi tapahtua järjestöjen kautta, koska yksittäinen vanhempi ei saa ääntään kuuluville. Järjestötoiminnan osalta mainitaan myös Aseman lapset -tyyppinen toiminta, jossa vanhemmat ovat konkreettisesti siellä missä on myös nuorisoa. Kaksi vastaajaa tuo esille erikseen turvallisuuteen liittyvässä keskustelussa ja käytännön projekteissa mukana olemisen. Kahden vastaajan mukaan turvallisuusyhteistyötä toteutuu äänestämällä vanhempia päättäjiksi valtuustoihin ja valtuutettuihin vaikuttamalla

Yhteenvedoa vanhempien mukana olemistavoista koulukohtaisessa turvallisuusyhteistyössä

Poliisin enemmistön mukaan vanhempien tulisi olla mukana koulujen lähiturvallisuutta koskevissa asioissa ja myös toteuttamassa tehtyjä suunnitelmia järjestäytyneenä varainhankinnan jäädessä takalalle. Myös kuntaviranomaiset näkevät vanhempien mukana olemisen turvallisuusyhteistyössä liittyvän turvallisen lähiympäristön luomiseen. Koulukohtaisesti vanhemmat voisivat olla omasta mielestään mukana kodin ja koulun välisessä yhteistyössä turvallisen ja viihtyisän kouluympäristön luomiseksi.

Kodin ja koulun välinen yhteistyö on mielestäni juuri vanhempainyhdistysten perustehtävä. Tässä yhteydessä tulee pohtia, sisältääkö tämä yhteistyö riittävästi myös turvallisuuteen liittyviä kysymyksiä. Vanhemmat tulisi saada enemmän mukaan koulun ja kodin lähiympäristössä tehtävään turvallisuusyhteistyöhön. Vanhemmat tuntevat yleensä kotinsa lähialueet hyvin ja ovat siellä suurimman osan vuorokaudesta. Heillä on hyvä näkemys lähialueen vaaranpaikoista, ja tätä tietämystä tulisi voida käyttää paremmin hyödyksi turvallisuutta parannettaessa. Poliisin vastauksissa huomio liiallisesta huumeisiin keskittymisestä on merkityksellinen, koska huumeet ovat saaneet liian koros-

tuneen osan turvattomuutta aiheuttavana tekijänä suhteessa ongelman vähäisyyteen. Koulukohtaisessa turvallisuusyhteistyössä tulisi osata keskittyä olennaiseen, eikä haaskata resursseja toisarvoisten asioiden kanssa puuhasteluun.

Yhteenvedoa vanhempien mukana olemistavoista kuntakohtaisessa turvallisuusyhteistyössä

Vastauksista tulee esiin halu ja tarve saada vanhemmat mukaan koko kuntaa koskevaan turvallisuuskeskusteluun ja erityisesti nuoria koskevissa asioissa. Tässä asiayhteydessä törmätään taas keran kysymykseen, mikä taho voi edustaa vanhempia koko kuntaa koskevassa päätöksenteossa.

Vanhemmat tulisi ottaa mukaan etenkin nuoria koskevista asioista päätettäessä, ja muutenkin vanhempien tulisi olla mukana luomassa paikkakunnalle yhteisiä nuorten käyttäytymiseen liittyviä pelisääntöjä. Vanhemmuuteen liittyvät tekijät ovat vanhempien erityisosaamisalue, ja tätä osaamista tulisi osata paremmin hyödyntää myös turvallisuusyhteistyössä. Vanhemmat voivat olla mukana kaikenlaisessa turvallisuusyhteistyössä, jos he kokevat sen riittävän järkeväksi ja mielekkääksi. Suurta hajontaa tapahtuu vastauksissa myös tämän kysymyksen osalta, mutta kuitenkin esille nousevat järjestöjen kautta vaikuttaminen ja muut välilliset vaikuttamiskeinot.

6.2.6 Vanhempien edustaja turvallisuusyhteistyössä

Poliisin näkemys vanhempien edustajasta turvallisuusyhteistyössä

Kahdeksan vastaajan mielestä koulukohtaisesti vanhempia voisi edustaa koulun vanhempainyhdistys tai muu vastaava vanhemmista koostuva ryhmä. Vanhempia yleisemmin edustavan tahon osalta vastaajien mielipiteet eroavat huomattavasti enemmän. Kolmen vastaajan mielestä vanhempainyhdistyksien edustajista koottu alueyhdistys voisi edustaa vanhempia, ja kahden vastaajan mielestä vanhempainyhdistys voisi edustaa vanhempia kunnassa laajemminkin. Kahden vastaajan mielestä vanhempia voisi edustaa kunnassa laajemmin jokin muu lapsi- tai nuorisotyössä mukana oleva järjestö.

Yhden vastaajan mukaan vanhempien laajempaan edustamiseen ei ole olemassa mitään kattavaa tahoja, joka voisi laajasti edustaa vanhempien näkemyksiä. Hänen mielestään myöskään mitään uutta vanhempainpuoluetta ei tarvita. Toisen vastaajan mukaan kunnan jonkin lautakunnan yhteyteen voitaisiin perustaa turvallisuusryhmä, joka edustaisi myös vanhempia. Yksi vastaaja totesi kyläyh-

distysten ajan olevan ohi, mutta toinen korosti asukasyhdistysten käyttömahdollisuutta vanhempien edustajina.

Pääsääntöisesti vastauksista puuttuivat perustelut, mutta koulujen vanhempainyhdistyksien edustavuutta puolusteltiin sillä, että ilman sitä vanhemmat edustaisivat vain itseään. Vanhempien osallistumisen ehtona nähtiin myös heidän parempi järjestäytymisensä. Ellei vanhempainyhdistyksen nimellä toiminta kiinnosta, pitäisi perustaa oma turvallisuuteen keskittyvä ryhmä. Tämä saattaisi kiinnostaa myös miehiä, jos asiaa lähestytään laajasti. Ongelmana nähdään, että mistä saadaan se kattava taho, joka laajasti ja yleisesti voisi edustaa vanhempien näkemyksiä.

Kuntien näkemys vanhempien edustajasta turvallisuusyhteistyössä

Seitsemän vastaajan mukaan koulukohtaisesti vanhempia voisi edustaa vanhempainyhdistys, mutta vain yhdessä vastauksessa asiaa oli perusteltu. Perustelun mukaan vanhempien edustaja olisi linkki vanhempien aktivoimiseksi mukaan turvallisuuskeskusteluun. Yksi vastaaja oli spontaanin ja vapaaehtoisen vanhempainryhmän kannalla, eikä halunnut sille mitään virallista asemaa.

Vanhempien edustajan osalta laajemmin paikkakunnalla tehtävän turvallisuusyhteistyön osalta vastaajien mielipiteet hajoavat enemmän. Yksi vastaaja esittää vanhempainyhdistyksiä myös yleisesti paikkakunnalle edustamaan vanhempia. Toinen puolestaan esittää vanhempainyhdistysten edustajista koottua elintä, koska se voi toimia kaikkien vanhempainyhdistysten edustajana kuntaan päin. Yhden mielestä kunnalliset luottamuselimet ovat riittävät. Kaksi vastaajaa esittää laajempaan yhteistyöhön vanhempien edustajiksi asukasyhdistyksiä tai kylä- ja kaupunginosaedustajia.

Vanhempien näkemys heidän edustajastaan turvallisuusyhteistyössä

Yhdeksän vastaajan mukaan koulukohtaisesti vanhempia voisi edustaa vanhempainyhdistykset ja näistä kolmen vastaajan mukaan vaihtoehtoisesti myös koulun johtokunta. Yhden vastaajan mukaan vanhempia tulisi edustaa koulun kunkin luokan vanhemmista valitut edustajat. Vanhempainyhdistysten edustusta perustellaan sillä, että ne kokoavat yhteen eri luokka-asteiden edustajat, ovat puolueettomia, yleensä aktiivisia ja lopulta luontevin taho. Paikkakunnalla yleisesti vanhempia voisi edustaa kolmen vastaajan mukaan alueellinen vanhempainyhdistys, jossa olisi edustus koulujen vanhempainyhdistyksistä. Perustelujen mukaan nämä voisivat kattavasti edustaa koko alueen van-

hempia ja olisivat puolueeton taho. Yksi vastaaja on samoilla linjoilla ja näkee vanhempainyhdistykset tai koulujen johtokunnat sopivina edustajina.

Kahden vastaajan mukaan esimerkiksi Pelastakaa Lapset, Mannerheimin lastensuojeluliitto tai seurakunta voisi edustaa vanhempia, koska nämä toimivat monella tavalla lasten parhaaksi. Yksi vastaajista oli kyläyhdistyksen kannalla, ja toisen vastaajan mielestä turvallisuusviranomaiset voisivat edustaa myös vanhempia. Näitä vastuksia ei ollut perusteltu millään tavalla.

Yhteenvetoa vanhempien edustajasta koulukohtaisessa turvallisuusyhteistyössä

Kaikkien vastaajaryhmien mukaan vanhempia koulukohtaisesti voisi edustaa vanhemmista koottu vanhempainyhdistys, johtokunta tai muu vastaava ryhmä. Vastausten sisältöä saattaa vääristää ja johdatella se, että kyselyyn vastanneet vanhemmat edustavat pääosin vanhempainyhdistyksiä. Vanhempien osalta vastaajaksi tutkija pyysi poliisia ja kunnan edustajaa nimeämään aktiiviseksi tiedetyn vanhempainyhdistysihmisen tai jonkun muun vastaavassa toiminnassa mukana olevan aktiivisen vanhemman.

Toisaalta vastauksista tulee ilmi myös se, että koulukohtaisesti vanhempien edustus tulee olla sidottu jollain tavalla kouluun ja siellä opiskelevien lasten vanhempiin. Luonnollisesti koulujen yhteyteen organisoidut toimijat ajavat parhaiten juuri paikallisesti koulun ympäristön turvallisuuteen liittyviä asioita. Lisäksi tällaiset vanhemmista koostuvat vapaaehtoisjärjestöt ovat puolueettomia, jolloin ne ovat viranomaisten käskyvallan ulkopuolella. Koulukohtaisen vanhempainyhdistyksen etu muihin nähden on siinä, että se kokoaa yhteen kaikki koulun luokka-asteet, ja voi siten kattavasti edustaa kaikkia koulussa olevien lasten vanhempia.

Yhteenvetoa vanhempien edustajasta kuntakohtaisessa turvallisuusyhteistyössä

Laajemman edustuksen osalta mielipiteet vaihtelevat enemmän. Vastaajien esittämistä vaihtoehtoista pelkkä yhden koulun vanhempainyhdistys ei voi edustaa kaikkia kunnan vanhempia, vaan tällöin tarvitaan vanhempainyhdistyksistä koostuva alueyhdistys. Alueyhdistyksessä olisi tasarvoinen edustus kaikkien koulujen vanhempainyhdistyksistä. Sen edustavuus kattaisi koko kunnan alueen edellyttäen, että kaikissa kouluissa on vanhempainyhdistys. Suomen Vanhempainliitossa on yhdistysjäseniä yli 1200, mutta näiden toiminnan taso vaihtelee suuresti eri paikkakunnilla.

Muina vaihtoehtoina tarjotut nuorten asioihin erikoistuneet järjestöt, kuten Mannerheimin Lastensuojeluliitto ja Pelastakaa Lapset tekevät hyvin ansiokasta työtä lasten ja nuorten parissa, mutta ongelma muodostuu se, että ketä järjestöt viime kädessä edustavat, ja kuka käyttää niissä päätösvaltaa. Onko tällaisen järjestön edustavuus vanhempainyhdistyksiä kattavampaa? Lisäksi näillä järjestöillä on paljon laajempi ”toimiala”, joten löytyykö niistä riittävää asiantuntemusta ja aikaa keskittyä lasten ja nuorten ongelmiin.

6.2.7 Vanhempien aktivointi turvallisuusyhteistyöhön

Poliisin näkemys vanhempien aktivoimisesta turvallisuusyhteistyöhön

Kahdeksan vastaajan mielestä vanhempia tulisi aktivoida koulukohtaiseen turvallisuusyhteistyöhön. Tämän aktivoinnin tulisi tapahtua neljän vastaajan mielestä koulun taholta. Muiden vastaajien mielestä aktivointi voisi tapahtua kunnan ja poliisin toimesta sekä lopulta yhteisvastuullisena asiana.

Yleisemmän tason turvallisuusyhteistyöhön vanhempien aktivointia kannattaa kuusi vastaajaa ja heistä kolmen vastaajan mukaan aktivointi kuuluu yksin kunnalle. Muut aktivointia kannattavat katsovan sen kuuluvan ensisijaisesti kunnalle ja toissijaisesti poliisille.

Kaksi vastaajaa ei näe tarvetta vanhempien aktivoimiselle, mutta heidän perustelunsa ovat toisistaan poikkeavat. Ensimmäisen vastaajan mukaan, jos tällaiseen toimintaan on tarvetta, sille on varmasti myös kysyntää. Tällöin vastataan vain kysyntään eikä ryhdytä luomaan sitä itse. Toisen näkökannan mukaan vanhempia ei tarvitse aktivoida, vaan se tapahtuu itseaktivoinnin kautta. Ei tarvita suuria massoja, vain aktiivinen ydinjoukko.

Kuntien näkemys vanhempien aktivoimisesta turvallisuusyhteistyöhön

Osasta vastauksia ei selviä tarkoitetaanko aktivoinnilla koulukohtaiseen vai laajempaa turvallisuusyhteistyöhön aktivoimista. Kolme vastaajaa on sitä mieltä, että koulukohtainen aktivointi tulee tapahtua viranomaisten taholta. Aktivoijiksi ehdotetaan turvallisuusviranomaista, koulutuslautakuntaa ja kouluja. Kouluja perustellaan sillä, että koulu on yhteydessä kaikkiin vanhempiin oppilaittensa kautta.

Yhdessä perustelussa korostetaan vanhempien asemaa turvallisuusyhteistyössä, koska millään "viranomaiskäskyillä" ei käytännön turvallisuustyötä tehdä. Perusongelma tässäkin työssä on tuttu eli suurin osa vanhemmista on välinpitämättömiä eikä sitoudu toimintaan millään tavalla. He ovat valmiita arvostelemaan kaikkea, mutta eivät kuitenkaan ole itse valmiita sitoutumaan asiaan. Ihmiset ovat kiinnostuneita lähiympäristönsä turvallisuustyöstä eli ongelmista kotipiireillä tai lastensa kouluissa.

Vanhempia voi olla vaikea saada mukaan koko kuntaa koskevaan turvallisuustyöhön, koska he eivät koe sitä itselleen riittävän läheiseksi. Suuri yleisö on mukana "markkinaturvallisuustyössä" eli tilaisuuksissa, joissa on jotain nähtävää ja koettavaa. Kuitenkin turvallisuus on jokaisen kansalaisen asia, ei vain viranomaisten. Jokainen kansalainen on vastuussa turvallisuudesta, eikä vastuuta voi aina siirtää jollekin viranomaiselle.

Turvallisuusyhteistyöstä kukaan ei voi olla poissa, koska jokaista tarvitaan tuomaan asioita esille omasta näkökulmastaan. Turvallisuusasioita käsittelevät viranomaiset voisivat toimia aktivoijana ja tukena, jotta eri toimijat edelleen järjestäisivät tilaisuuksia vanhempien osallisuuden parantamiseksi. Kunnan ja turvallisuusviranomaisten lisäksi aktivoijan rooliin on nimetty kunnassa toimiva turvallisuusryhmä. Kohteena on myös mainittu jo toimivien järjestöjen saaminen paremmin mukaan toimintaan.

Vanhempien näkemys heidän aktivoimisestaan turvallisuusyhteistyöhön

Kaikkien vastaajien mielestä vanhempia pitäisi aktivoida mukaan turvallisuusyhteistyöhön, mutta vastausten perustelut ovat jääneet jostakin syystä puuttumaan. Koulukohtaisesti aktivoinnin tulisi tapahtua kahden vastaajan mukaan rehtorin toimesta. Kaksi muuta vastaajaa laajentaisi vastuun vanhempien aktivoinnista koko koulun henkilökunnan ja vanhempainyhdistyksen yhteistyöksi, mutta lopullinen vastuu olisi kaupungilla ja koulutoimella. Yhden vastaajan mukaan vanhempainyhdistyksen puuttuessa koulutoimikunta olisi luonteva taho aktivoimaan vanhempia. Kaksi vastaajaa näki aktivoinnin kuuluvan vanhempainiltaan, jossa mukana ovat rehtori ja turvallisuusviranomaisia. Kahden vastaajan mukaan aktivointi voisi tapahtua tiedottamalla ja vastuu siitä olisi koululla ja kunnalla.

Yleisempi turvallisuusyhteistyöhön aktivointi tulisi kolmen vastaajan mukaan tapahtua tiedottamalla, josta vastuu on kouluilla ja kunnalla. Muita yksittäisissä vastauksissa mainittuja vastuutahoja

ovat koulutoimi paikallisten viranomaisten kanssa, laitoksien turvallisuusvastaavat jo päiväkodeista lähtien, kunnan hallintokunnat vanhempien alueyhdistyksen välityksellä, sosiaali- ja turvallisuusviranomaiset julkisen paneelikeskustelun kautta, lopulta kunnan vastuu yleisestä turvallisuuskeskustelusta ja sitä kautta tapahtuvasta ihmisten aktivoinnista.

Yhteenvetoa vanhempien aktivoimisesta turvallisuusyhteistyöhön koulukohtaisesti

Valtaosa vastaajista pitää vanhempien aktivoimista tärkeänä, vaikka perustelut jäävätkin hyvin vähäiselle huomiolle. Lähes kaikki vastaajat pitävät vanhempien aktivoimista etenkin koulukohtaisesti tärkeänä ja ensisijaisesti tämä tehtävä kuuluu vastaajien mielestä kunnan kouluviranomaisille. Seuraavaksi ehdotetaan aktivoinnin kuuluvan muille kunnan viranomaisille, ja lopulta tehtävä kuuluisi vastaajien mukaan turvallisuustyössä mukana oleville tahoille.

Mielestäni kuntien tulee olla kiinnostuneita ja aktiivisia koulukohtaisissa turvallisuusasioissa. Käsitteäkseni yhteistyö vanhempien kanssa kuuluu kunnan kouluviranomaisten toimialaan, ja siitä on jopa säädetty koululainsäädännössä. Kunnan etu on saada vanhemmat mukaan tukemaan koulun toimintaa kaikissa muodoissa, ja tähän luen myös turvallisuuteen liittyvät asiat. Poliisi turvallisuusasioiden asiantuntijana voi antaa kunnille apua tässä tehtävissä kuntien sitä pyytäessä.

Yhteenvetoa vanhempien aktivoimisesta turvallisuusyhteistyöhön kuntakohtaisesti

Vanhempien aktivointia laajempaan turvallisuusyhteistyöhön pidetään vähemmän tärkeänä kuin koulukohtaiseen turvallisuusyhteistyöhön. Kuitenkin yli puolet vastaajista on vanhempien aktivoinnin kannalla, ja heidän mielestään tehtävä kuuluu kunnan viranomaisille. Kunnan lisäksi myös tässä yhteydessä ehdotetaan aktivoijaksi kunnan turvallisuusviranomaisia ja kunnassa jo toimivaa turvallisuustyöryhmää. Kuntakohtainen aktivointi on mielestäni kaikkien yhteinen asia, mutta parhaat mahdollisuudet siihen on käytännössä kuntien viranomaisilla koulujen kautta.

6.2.8 Keinot vanhempien aktivoinnissa turvallisuusyhteistyöhön

Poliisin näkemys keinoista vanhempien aktivoimiseksi turvallisuusyhteistyöhön

Turvallisuuskäsitystä tulisi käytännössä laajentaa. Tällä hetkellä keskitytään liiaksi liikenne- ja turvallisuuteen ja huumeisiin, vaikka koulukiusaamisesta on tullut niitä todennäköisempi ongelma.

Pitäisi järjestää ajankohtaisiin aiheisiin liittyvää koulutusta sekä teoriassa että käytännössä. Riittävän lähellä olevat ajankohtaiset aiheet kiinnostavat sekä oppilaita että vanhempia, jolloin niistä saadaan koko perheen yhteisiä asioita.

Vanhempien aktivointiin tulisi löytää aivan uusia keinoja. Ne voisivat löytyä siitä ajatuksesta, että mitä hyötyä kansalaisille henkilökohtaisesti on siitä, että turvallisuus lisääntyy. Tällainen näkökulma voisi auttaa pohtimaan turvallisuusasioita enemmän omalta kannalta, ja tästä on helppo laajentaa ajattelua koskemaan myös lähiympäristöä.

Aktiivisen tiedottamisen näki kolme vastaajaa keinoksi vanhempien aktivoimiseen. Vapaaehtoisuudessa aktivointia tapahtuu oman toiminnan kautta ja siihen liittyvät myös tavoitteiden määrittäminen itselle sopiviksi. Vanhempien aktivointi ja asema tulisi saada luontevasti mukaan kokon kunnan turvallisuusteemaan.

Kuntien näkemys keinoista vanhempien aktivoimiseksi turvallisuusyhteistyöhön

Koulukohtaisesti tulisi virittää ME-henki lasten kasvun tukemiseksi ja turvallisen kasvuympäristön luomiseksi. Tässä aikuiset olisivat kiinteästi mukana esimerkkinä ja tukena. Turvallisuusasioita tulisi käsitellä vanhempainilloissa ja muissa koululla järjestettävissä tilaisuuksissa todellisten esimerkkien avulla. Tilaisuudessa poliisiviranomainen voisi kertoa mieleenpainuvista turvallisuuteen liittyvistä tapauksista ja niiden seurauksista. Tällaisten ”herättelevien” keinojen kautta syntyy todellista halua edistää turvallisuutta omassa asuinympäristössä.

Yleisesti paikkakunnalla tulisi ohjeistaa kunnan tasolla kaikki koulut ottamaan turvallisuusasiat esille vanhempainilloissa. Turvallisuustutkimus on yksi keino saada ihmiset ainakin miettimään oman lähiympäristönsä ja oman kuntansa turvallisuusasioita. Muina keinoina voisi käyttää turvallisuusriskeistä tiedottamista. Yleinen asennekampanja voisi olla tarpeen ja vetoaminen aikuisten yhteisvastuuseen. Vanhemmat tulisi saada rakenteellisen ympäristön suunnitteluun mukaan, jolloin voisi syntyä innostus ja kokemus mahdollisuudesta vaikuttaa yhteisiin asioihin.

Vanhempien näkemys keinoista heidän aktivoimiseen turvallisuusyhteistyöhön

Koulukohtaisena aktivointikeinona mainitaan seitsemässä vastauksessa tiedottaminen turvallisuuden liittyvistä asioista, ja yhteen näistä vastauksista sisältyi myös vanhempien vaikutusmahdolli-

suuksien parantaminen. Yhdessä vastauksessa keinoksi esitettiin vanhempien verkostoitumista ja heidän kanssakäymisensä lisäämistä. Yhden vastauksen mukaan keinoina voisi olla koulun ja vanhempien yhteistyön tehostaminen, poliisi vierailijana teemailloissa koululla kertomassa nuorten tilanteesta ja yhteinen toiminta, kuten nuorisokahvila- ja katupartio toiminta.

Myös turvallisuusyhteistyön yleisemmällä tasolla viisi vastaajaa näki tiedottamisen vanhempien aktivointikeinona, ja yhteen näistä vastauksista sisältyi myös vanhempien todellisten vaikutusmahdollisuuksien parantaminen. Kolmeen vastaukseen sisältyi ajatus yhteistyön parantamisesta koulun henkilökunnan sekä vanhempainyhdistyksen ja johtokunnan välillä ja tätä kautta innostavan toiminnan levittämisestä. Yhden vastaajan mukaan keinoina voisi käyttää erilaisia yleisiä tapahtumia kuten turvallisuusmessut. Yhden vastaajan mielestä paikkakunnalla tulisi olla käytännössä toimiva, eri tahoja edustava turvallisuusryhmä, mutta vastauksesta ei ilmene sen aktivoiva vaikutus.

Yhteenvetoa keinoista vanhempien aktivoimiseksi turvallisuusyhteistyöhön koulukohtaisesti

Vanhempien aktivointikeinojen osalta vastauksissa on eniten hajontaa koko kyselyssä. Päällimmäisenä ajatuksena on kuitenkin vanhempien saaminen mukaan riittävän läheisten konkreettisten esimerkkitapausten käsittelyn avulla. Kun ongelma on riittävän lähellä ja negatiivisen tapahtuman uhka on todellinen, löytyy siihen yleensä kaikilla osapuolilla kiinnostusta. Tällaisen shokkihoidon lisäksi vanhempien aktivoinnissa tulisi vastaajien mukaan käyttää tiedottamista.

Paikkakunnalla tulisi tehdä myös lasten ja nuorten osalta riskianalyysia, jossa selvitetään mitkä ovat heidän turvallisuuttaan vaarantavia todellisia uhkatekijöitä. Tyypillisin esimerkki on valtava kohu huumeista, vaikka tosiasiaa se on vain pienen vähemmistön ongelma. Vanhemmille voidaan esittää verisiä kuvia onnettomuuksien ja rikosten uhreista, mutta saadaanko sillä vanhemmat mukaan turvallisuusyhteistyöhön? Lisäksi vanhempien osalta ongelmaksi voi muodostua se, että mukaan saadaan vain kaikkein kunnollisimpien perheiden vanhemmat, eikä niitä, joita asia saattaisi enemmän koskettaa.

Yhteenvetoa keinoista vanhempien aktivoimiseksi turvallisuusyhteistyöhön kuntakohtaisesti

Vanhempien aktivoimiseksi laajempaan turvallisuusyhteistyöhön esitetään yleisimmin tiedottamisen lisäämistä. Turvallisuusasiat tulisi kunnan kautta saada kaikkien koulujen vanhempainiltoihin.

Kunta voisi ilmoittaa kouluille ajankohtaisen turvallisuusteeman, jota kaikkien koulujen vanhempanilloissa tulisi käsitellä.

Mielestäni pelkkä tiedottaminen turvallisuusasioista ei juuri aktivoi vanhempia. Pitää löytää myös järkevä vaikuttamiskanava. asiat eivät etene, vaikka niistä kuinka puhuttaisiin koulujen vanhempanilloissa. Vanha sanonta kuvaa hyvin tätä tilannetta: ”Paljon puhetta, vähän villoja”. Vanhemmat ottavat asian paremmin todesta, jos he konkreettisesti voivat vaikuttaa päätöksentekoon ja heidät otetaan siinä tasavertaisena kumppanina huomioon. Vanhemmilla on yleensä töidensä lisäksi muitakin menoja vapaa-aikanaan, joten turvallisuuteen liittyvät asiat tulee esittää, tai oikeammin markkinoida, riittävän kiinnostavasti ja houkuttelevasti. Paikkakunnalla tapahtuva turvallisuusasioihin liittyvä avoin keskustelu saattaisi myös aktivoida vanhempia ja siinä tulee käyttää hyödyksi paikkakunnan tiedotusvälineitä.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tämän tutkimuksen aihealueen muotoutuminen on lähtenyt yleisesti tunnustetusta huolesta lapsista ja nuorista sekä omasta kiinnostuksestani turvallisuussuunnittelua kohtaan. Paikallisella tasolla turvallisuussuunnitteluprosessin avulla laaditaan kuntiin turvallisuussuunnitelmia ja lopulta niitä toivottavasti myös toteutetaan. Olen ollut mukana useamman kunnan turvallisuussuunnittelussa ja turvallisuussuunnitelmien täytäntöönpanossa. Viime vuosina olen alkanut pohtia, miten juuri lasten ja nuorten hyvinvointiin voisi parhaiten vaikuttaa turvallisuussuunnittelulla. Varhaisen puuttumisen ajatusten takia olen vahvasti tullut siihen tulokseen, että lasten ja nuorten vanhemmat ovat tässä suhteessa avainasemassa. Lopullinen tutkimustehtäväni on muotoutunut tämän ajatteluketjun seurauksena. Koska vanhemmat ovat keskeisessä asemassa lastensa suhteen myös turvallisuusasioissa, niin miten heidät on huomioitu turvallisuuden tekemisessä.

Suomessa tehdyissä aikaisemmissa tutkimuksissa turvallisuussuunnitteluprosessissa mukana olleita toimijoita on tutkittu hyvin vähän ja vanhempien osallisuutta siihen ei tietääkseni ollenkaan. Tämän tutkimuksen yksi tavoite oli selvittää, miten vanhemmat on huomioitu jo tehdyissä turvallisuussuunnitelmissa ja myös käytännön turvallisuusyhteistyössä. Lisäksi tutkimukseen sisältyi tulevaisuuteen suuntaava kehittämisnäkökulma, jonka puitteissa selvitettiin halutaanko vanhempien mukana olemista tulevaisuudessa tehtävässä turvallisuusyhteistyössä, ja jos niin miten.

Tutkimustehtävää olen lähestynyt ensinnäkin aihetta sivuavien aikaisempien tutkimusten avulla, vaikka vanhemmat on mainittu pääasiassa vain viranomaisia koskevien tutkimusten yhteydessä. Lähimpänä omaa aihettani on turvallisuussuunnitelmista tehty tutkimus, mutta turvallisuussuunnitteluprosessin osalliset ovat siinäkin jääneet vähälle huomiolle. Tutkimusta olen taustoittanut lähipoliisiajattelun avulla, ja samalla myös muulla yhteistoimintaan liittyvillä julkishallinnon toimenpideohjelmilla ja raporteilla. Lopuksi olen käsitellyt lyhyesti turvallisuusverkostoja.

Tutkimuksen aineiston hankkimiseksi olen valinnut kotikuntani kokoisia kuntia eri puolelta Suomea. Ahvenanmaata lukuun ottamatta kaikista muista lääneistä on valittu kaksi väestömäärältään Iisalmen kaupungin kokoista kuntaa. Näistä kohdekunnista olen hankkinut valmiit turvallisuussuunnitelmat, ja sen lisäksi jokaisesta kohdekunnasta kyselyyni on vastannut poliisi, kuntaviranomainen ja aktiiviseksi tiedetty vanhempi.

Valmiiden turvallisuussuunnitelmien laadinta on tapahtunut pääasiassa poliisin ja kunta-
viranomaisten yhteistyönä. Vain poikkeuksellisesti mukana on ollut järjestöjen edustajia. Yhden
kunnan suunnitteluprosessissa on ollut mukana tiedotusvälineen edustaja, mitä voidaan pitää hyvin
edistyneenä piirteenä. Tutkimuksen kohteena olevat vanhemmat eivät ole juurikaan päässeet
mukaan suunnitteluun muutoin kuin välillisesti eri tavoin. Vanhemmat ovat voineet vaikuttaa vas-
taamalla turvallisuuskyselyihin ja -tutkimuksiin, osallistumalla kuulemistilaisuuksiin, kunnallisen
päättökentekoprosessin kautta ja lopulta myös viranomaisen oman vanhemmuuden välityksellä.

Käytännössä tehtävään turvallisuusyhteistyöhön vanhemmat ovat päässeet mukaan suunnittelua
paremmin. Selityksenä tähän on kaikessa käytännön tekemisessä tarvittavat ”työntekijät”. Suunnit-
telu on tapahtunut pääosin virka-aikana viranomaisvoimin, mutta turvallisuuteen liittyvien tapahtu-
mien järjestäminen painottuu iltoihin ja viikonloppuihin.

Turvallisuussuunnitteluun on viranomaisten lisäksi päässyt mukaan näissä tutkimuksen kohteena
olleissa turvallisuussuunnitelmissa vain muutamia muita toimijoita. Aiemmin mainitun tiedotus-
välineen edustajan lisäksi mukana olleet ovat edustaneet jotakin jo turvallisuusasioissa ”näyttöä”
antanutta järjestöä. Suurin syy siihen, että vanhemmat ovat jääneet konkreettisen suunnittelu-
prosessin ulkopuolelle, on heidän huono järjestäytymisensä. Tulee olla jokin vanhemmat yhteen
kokoava taho, joka voi kattavasti edustaa vanhempia koko kunnan alueella. Yhdessä tutkimuksen
kohteena olevassa kunnassa aktiivisesti toimiva alueellinen vanhempainyhdistys on hyvä esimerkki
tästä.

Kyselyt vahvistavat turvallisuussuunnitelmista tehtyjä havaintoja turvallisuussuunnitteluprosessin
viranomaiskeskeisyydestä ja vanhempien lähinnä välillisesti tapahtuneesta mukanaolosta. Käytän-
nön turvallisuusyhteistyössä vanhempien asema on huomattavasti parempi, mutta kyselyjenkin pe-
rusteella ongelmaksi nousevat vanhempien edustajaan liittyvät ongelmat.

Kyselyssä eroteltiin lisäksi perheiden lähiympäristössä tehtävä turvallisuustyö laajemmasta koko
kuntaa koskevasta turvallisuusyhteistyöstä. Koulukohtaisesti vanhemmat ovat jo nyt mukana kou-
lun lähiympäristöä koskevien turvallisuusasioiden käsittelyssä, ja myös tulevaisuuden osalta nähtiin
vanhempien panos hyvin tärkeäksi. Kyselytutkimuksen mukaan kaikkien vastaajaryhmien osalta
nousi esille myös tarve saada vanhemmat mukaan koko kuntaa koskevaan turvallisuutta koskevaan
päättökentekoon etenkin nuoria koskevien asioiden osalta. Käytännön turvallisuusyhteistyössä van-
hempien mukana oleminen koettiin vieläkin tärkeämmäksi.

Yhteistyön sisällön osalta vanhempien tulisi olla ensisijaisesti mukana koulun ja kodin välisen yhteistyön kautta turvallisen lähiympäristön luomisessa, ja muutoinkin toteuttamassa turvallisuus-suunnitelmissa sovittuja asioita. Yleisimmäksi nousi liikenneturvallisuuteen liittyvät asiat ja yhteistyössä tulisi keskittyä kaikkia koskettaviin ja todellisiin ongelmiin, eikä vain huumeisiin, jotka eivät kosketa kuin hyvin pientä osaa nuoria. Laajemman yhteistyön osalta vanhempien tulisi päästä mukaan kaikkeen nuoria koskevaan päätöksentekoon, ja olla mukana luomassa kuntaan nuorten käyttäytymistä koskevia ”pelisääntöjä”.

Tutkimuksen mukaan vanhempia tulisi koulukohtaisessa turvallisuusyhteistyössä edustaa koulun vanhempainyhdistys tai muu vastaava vanhemmista koostuva yhteenliittymä. Laajemman yhteistyön osalta mielipiteet vaihtelivat enemmän. Niukasti eniten kannatusta sai vanhempainyhdistyksistä koottu alueyhdistys, jossa olisi edustus kaikkien koulujen vanhempainyhdistyksistä. Muina vaihtoehtoina esitettiin nuorten parissa toimivat järjestöt, kuten Mannerheimin Lastensuojeluliitto ja Pelastakaa Lapset.

Muutamaa poikkeusta vaille kaikkien vastaajien mielestä vanhempia tulisi aktivoida koulukohtaiseen turvallisuusyhteistyöhön, mutta koko kuntaa koskien aktivointitarve nähtiin hieman vähäisempänä. Vastaajien enemmistön mukaan aktivoinnin tulisi tapahtua ensisijaisesti kuntaviranomaisten toimesta. Vanhempien aktivointiin ehdotetut keinot vaihtelivat, mutta päällimmäisinä keinoina nähtiin tiedottaminen ja paikkakunnalla tapahtuneiden tapausten käsittely.

Valtakunnallisen näkemyksen saamiseksi tutkimustehtävään lähetin kyselylomakkeen neljä viimeistä kysymystä Suomen Vanhempainliittoon vastattavaksi. Vanhempainliiton mukaan vanhemmat ovat aktiivisia toimijoita, joten vanhemmat tulee ehdottomasti huomioida myös tulevaisuudessa tehtävässä turvallisuusyhteistyössä. Perusteluissa korostettiin kodin vaikutusta lasten turvallisuuteen liittyvien asenteiden ja käytäntöjen muotoutumisessa sekä uusien näkemysten saamista vanhempien osallistumisen kautta.

Vanhempainliiton mukaan vanhemmat voisivat olla mukana hyvin monipuolisesti koulukohtaisesti ja kuntatasolla lausuntojen sekä jokapäiväisten käytännön tekojen kautta. Koulukohtaisesti vanhempia tulisi edustaa jokin valmis ”organisaatio”, kuten vanhempainyhdistys tai luokkatuimikuntien edustajat. Kuntakohtaisesti vanhempien edustajina voisi olla vanhemmista koostuva alueyhdistys tai -verkosto ja näiden puuttuessa koulukohtaisista turvallisuusryhmistä kootut edustajat.

Vanhempainliiton mukaan vanhempia tulisi koulukohtaisesti aktivoida koulutoimen ja koulun henkilökunnan taholta huomioiden tässä yhteistyö myös koululla jo olevan vanhempainyhdistyksen tai muun vastaavan toimijan kanssa. Laajemman tason aktivointi kuuluu kunnalle ja mahdollisesti myös alan järjestöille. Aktivointiin ei ole olemassa mitään selkeää keinoa, mutta sitä voi yrittää monin tavoin. Koulukohtaisesti on tärkeää saada vanhemmat ymmärtämään, että kyse on heidän omien lastensa turvallisuudesta ja laajemmin kuntaa koskien korostamalla jokaisen kansalaisen mahdollisuutta vaikuttaa turvattomuutta herättäviin asioihin olemalla itse aktiivinen.

Vanhempainliiton vastaukset ovat täysin samansuuntaisia kuin kyselyillä saadut vastaukset. Lyhyenä yhteenvedona totean, että turvallisuussuunnitelmat on pääosin laadittu viranomaisten kesken. Vanhemmat ovat paremmin edustettuina käytännössä tehtävässä turvallisuusyhteistyössä ja siinä etenkin koulujen lähiympäristön osalta. Kuitenkin on olemassa selkeä halu saada vanhemmat paremmin mukaan sekä turvallisuussuunnitteluun että myös käytännössä tehtävään turvallisuustyöhön. Turvallisuuden tekeminen nähdään kaikkien yhteisenä asiana, jossa yhteiskunnan perusyksikön tulee saada äänensä kuuluviin. Perusongelmana näkisin kuitenkin sen, että mikä taho voi edustaa vanhempia kuntakohtaisesti tehtävässä turvallisuusyhteistyössä.

Tässä tutkimuksessa olen esitellyt runsaasti myös julkishallinnon turvallisuuteen liittyviä dokumentteja, ohjelmia ja raportteja. Näissä asiakirjoissa on käsitelty turvallisuutta ja turvallisuusyhteistyötä hyvin laajasti ja monipuolisesti. Myös turvallisuusyhteistyöhön osallistuvia toimijoita on esitellyt runsaasti, ja todettu turvallisuuden tekemisen olevan kaikkien yhteinen asia. Kuitenkaan missään näissä asiakirjoissa ei ole pohdittu vanhempien merkitystä turvallisuuden tekijänä, vaikka oman tutkimukseni perusteella tähän olisi varmasti aihetta!

Tämän tutkimuksen aikana oma kiinnostukseni turvallisuussuunnittelua kohtaan on lisääntynyt ja eniten ihmetystä on herättänyt se, kuinka huonosti turvallisuussuunnitelmat ovat kansalaisten tiedossa. Jos edes kuntien aktiiviseksi tiedetyt kansalaiset eivät tunne suunnitelmien sisältöä, niin miten huonosti sitten keskivertokansalaiset ne tuntevat. Turvallisuussuunnitelmien osalta voisi jatkossa tutkia niiden sisällön tunnettavuutta, ja tähän liittyen myös sitä, miten turvallisuussuunnitteluprosessissa on hyödynnetty tiedottamista. Käytännössä tehtävää turvallisuusyhteistyötä voisi tutkia myös siitä ilmenevien hyvien käytäntöjen osalta, koska ”Jokaisen ei itse tarvitse keksiä pyörää”.

Aloitin tämän kirjoitelman Platonia lainaten, ja haluan myös lopettaa sen viisaitten ajatusten avulla. Yhtä oppimiskokonaisuutta viisaampana ja päätäni ”Karjalan mäntyyn” hakanneena luontoihmisenä voin mielihyvin yhtyä vuosina 1090–1153 eläneen Bernard Clairvauxlaisen seuraavaan ajatukseen: ”Löydät jotain suurempaa metsistä kuin kirjoista. Puut ja kivet opettavat sinulle sen, mitä et voi koskaan mestareilta oppia.”

”Se on siinä” – Antero Mertaranta

LÄHTEET

Teokset:

Heikkilä, Tarja 2004. Tilastollinen tutkimus. Helsinki: Edita Prima Oy.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2001. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2004. Tutki ja kirjoita. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Kiehelä, Hannu & Virta, Sirpa (toim.) 1999. Lähipoliisi lähestymistapana. Poliisiammattikorkeakoulun oppikirjat 4. Helsinki: Oy Edita Ab.

Kinnunen, Petri & Laitinen, Raimo (toim.) 1999. Näkymätön kolmas sektori. Sosiaali- ja terveys- turvan keskusliitto Ry. Helsinki: Hakapaino Oy.

Mantila, Anu 1987. Lähipoliisi. Kortteli- ja aluepoliisit kertovat työstään. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. Helsinki: Valtion painatuskeskus.

Nieminen, Liisa (toim.) 1999. Perusoikeudet Suomessa. Helsinki: Kauppakaari Oyj.

Rantala, Kari & Virta, Sirpa (toim.) 2006. Tieto – mahdollisuus, uhka vai turva? Poliisiammattikorkeakoulun tiedotteita 47/2006. Helsinki: Edita Prima Oy.

Salmi, Satu & Keskinen, Esko 1997. Näkykö poliisia. Poliisin oppikirjasarja 2/97. Helsinki: Oy Edita Ab.

Tikkala, Vesa 2000. Kohti paikallistason turvallisuusstrategioita. Helsinki: Suomen Kuntaliitto.

Tuomi, Jouni & Saravirta, Anneli 2003. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Uusitalo, Hannu 1991. Tiede, tutkimus ja tutkielma. Johdatus tutkielman maailmaan. Helsinki: Hannu Uusitalo ja Werner Söderström Osakeyhtiö.

Virta, Sirpa 1998. Poliisi ja turvayhteiskunta. Lähipoliisi turvallisuusstrategiana. Poliisiammattikorkeakoulun tutkimuksia 1/1998. Helsinki: Oy Edita Ab.

Virta, Sirpa 2001b. Poliisi, turvallisuusyhteistyö ja turvallisuusverkostot. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy.

Virta, Sirpa 2005. Tavoitteena turvallisuus. Poliisi strategisen johtamisen haasteita. Tampere: Tampereen yliopistopaino – Juvenes Print.

Artikkelit:

Kykeneekö poliisi yhteisiin turvatalkoisiin? Poliisi 2/2004, 8-9.

Tapaturmien torjunta vaatii konkreettisia toimia ja muutoksia asenteissa. EST. Ehkäisevän sosiaali- ja terveystieteiden verkostolehti 2/2004, 3.

Raportit, ohjelmat, komiteamietinnöt ja hallituksen esitykset:

Harvaan asuttujen alueiden turvallisuuspalvelut 2006. Sisäasiainministeriön julkaisuja 39/2006.

HE 34/1999 vp. Eduskunnalle laiksi poliisilain muuttamisesta.

Komiteamietintö 1996:16. Valtion ja kuntien välisten suhteiden uudistamisprojekti. Kansalainen, kunta ja valtio. Selvitysmies Heikki Koski, sisäasiainministeriö. Helsinki: Edita.

Kunnasvuori, Martti 1995. Yhteisöpoliisiajattelusta. Kuopion poliisimestarin kirjoitus 19.3.1995.

Kuntaliiton linjaus liiton ja kuntien turvallisuusyhteistyölle 2003. Kannanotto ja perustelumuuisto 6.10.2003.

Kyläpoliisi 1995. Ylä-Savon poliisialue. Suunnitelma 29.9.1995.

Lähipoliisitoiminnan strategia 2007. Lähipoliisitoiminnan ja turvallisuusyhteistyön kehittämisen strategiset linjaukset ja tavoitteet. Poliisin ylijohdon julkaisusarja 1/2007.

Paikallinen turvallisuussuunnittelu, kumppanuus ja strateginen johtaminen 2003. Sisäasiainministeriön poliisiosaston julkaisu 14/2003.

Paikallisen turvallisuusyhteistyön kehittäminen 2006. Sisäasiainministeriön julkaisuja 19/2006.

Parhaita käytäntöjä paikallistason julkisen sektorin ja yksityisen sektorin yhteistyössä 2006. PATSU loppuraportti. Sisäasiainministeriön julkaisuja 40/2006.

Poliisin laatustrategia 2006. Poliisin ylijohdon julkaisusarja 2/2006.

Sarjanen, Ari 1996. Poliisiylijohto. Kirjoitus poliisin tiimifoorumilla lähipoliisitoiminnasta vuodelta 1996.

Sisäisen turvallisuuden ohjelma. Arjen turvaa. Valtioneuvoston yleisistunto 23.9.2004. Sisäasiainministeriö 49/2004. Helsinki: Suomen Printman Oy.

Sisäisen turvallisuuden ohjelman toimeenpano ja tulokset 2004 – 2007. Sisäisen turvallisuuden ohjelman toimeenpanon seurantaraportti. Sisäinen turvallisuus. Sisäasiainministeriön julkaisuja 29/2007.

Tavoitteena turvallinen lähiympäristö. Linjauksia lähipoliisin toimintamallista. Sisäasiainministeriön poliisipoliisiosasto. Poliisiosaston julkaisusarja 5/1998.

Turvallinen koulupäivä –yhteinen asia. Tietoa vanhemmille. Mannerheimin Lastensuojeluliitto, Opetushallitus ja sisäasiainministeriön poliisiosasto.

Turvallinen, monikulttuurinen, hyvinvoiva ja kilpailukykyinen Suomi. Sisäasiainministeriön tulevaisuuskatsaus. Sisäasiainministeriön julkaisuja 37/2006.

Turvallinen Suomi 2006. Tutkimus suomalaisten turvallisuuskäsityksistä. Sisäasiainministeriö. Hallinto. Helsinki.

Turvallisuustalkoot: kansallinen rikoksentorjuntaohjelma. Oikeusministeriö 2/1999. Helsinki: Hakapaino Oy.

Vaikuta varhain. Poliisin hyvät käytännöt varhaisen puuttumisen alueella. Poliisi ylijohdon julkaisusarja 10/2006. Helsinki: Edita.

Virta Sirpa 2001a. Turvallisuussuunnitelmat 2001. Arviointiraportti. Sisäasiainministeriö. Poliisi-osaston julkaisu 6/2002.

Suunnitteluasiakirjat:

Sisäasiainministeriön hallinnonalan toiminta- ja taloussuunnitelma 2008-2011 sekä tulossuunnitelma 2007. Sisäasiainministeriön julkaisuja 58/2006.

Itä-Suomen toiminta- ja taloussuunnitelma 2007-2011.

Pohjois-Savon poliisilaitosten toiminta- ja taloussuunnitelma 2007-2011.

Ylä-Savon kihlakunnan poliisilaitoksen vuoden 2007 tulossopimus.

Lait:

L 17.3.1995/365. Kuntalaki

L 7.4.1995/493. Poliisilaki

L 19.1.2001/21. Poliisilain muutos

L 11.6.1999/731. Suomen perustuslaki

LIITE

KYSELY: VANHEMMAT PAIKALLISESSA TURVALLISUUSYHTEISTYÖSSÄ

0. Mitä tahoa edustat vastatessasi tähän kyselyyn?

- poliisin edustaja
- kunnan edustaja
- muu taho? vanhempainyhdistys tms. _____

1. Millä perusteella yhteistyötahot on aikoinaan valittu tällä hetkellä valmiina olevan turvallisuussuunnitelman laatimiseen?

2. Ovatko vanhemmat päässeet vaikuttamaan valmiina olevaan turvallisuussuunnitelmaan sen suunnitteluvaiheessa? (esim. mukana suunnittelussa, turvallisuuskysely, paneeli, kuuleminen, muu tapa?)

3. Miten vanhemmat ovat mukana tällä hetkellä käytännön turvallisuusyhteistyössä paikkakunnallanne (muutan jokaiselle oman paikkakunnan tähän)?

- a) koulukohtaisesti
- b) yleisesti paikkakunnallanne

4. Pitäisikö vanhempien tulevaisuudessa olla mukana turvallisuussuunnittelussa ja käytännön turvallisuusyhteistyössä? Perusteltu vastaus.

- a) koulukohtaisesti
- b) yleisesti paikkakunnallanne

5. Millaisessa turvallisuusyhteistyössä vanhemmat voisivat olla mukana?

- a) koulukohtaisesti
- b) yleisesti paikkakunnallanne

6. Kuka tai mikä taho mielestäsi voisi edustaa vanhempia? Perusteltu vastaus.

- a) koulukohtaisesti
- b) yleisesti paikkakunnallanne

7. Pitäisikö vanhempia aktivoida mukaan turvallisuusyhteistyöhön? Perusteltu vastaus. Jos vastauksesi on kyllä, niin kenen tehtävä tämä mielestäsi on?

- a) koulukohtaisesti
- b) yleisesti paikkakunnallanne

8. Mitä keinoja vanhempien aktivoinnissa mielestäsi voitaisiin käyttää?

- a) koulukohtaisesti
- b) yleisesti paikkakunnallanne

KIITOS VASTAUKSISTASI!

Arto Elomaa, 044 505 4555